

ปี่พาทย์เสภาวังหน้า
THE PIPHAT SEPHA
OF THE BOWORNSTHARN MONGKOL VICE-KING PALACE

ณัทย สุธีลักษณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย

บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ปี่พาทย์เสภาวังหน้า

ณหทัย สุธีลักษณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย

บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

THE PIPHAT SEPHA OF
THE BOWORNSTHARN MONGKOL VICE-KING PALACE

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF FINE ARTS PROGRAM IN THAI MUSIC
GRADUATE SCHOOL BUNDITPATANASILPA INSTITUTE
YEAR 2021

COPYRIGHT OF BUNDITPATANASILPA INSTITUTE

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
จาก
โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์
ประจำปีงบประมาณ 2562

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีพาทย์เสภาวังหน้า
4006582004	นางสาวณัทพ์ สุชีลักษณ์
ปริญญา	ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ไทย
พ.ศ.	2564
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.บำรุง พาทยกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุชนิ มีป้อม

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ปีพาทย์เสภาวังหน้า” มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า 2) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้าเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลภาคสนาม ณ บริเวณลานพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โรงละครแห่งชาติ ศึกษาที่ข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เริ่มครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2545 โดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้ริเริ่มจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภา นำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากรมาบรรเลง ในปีต่อมาได้เชิญหน่วยงานราชการ และองค์กรภายนอกที่มีวงดนตรีไทย เข้าร่วมบรรเลงในงานนี้ โดยให้อิสระในการบรรเลงทั้งแนวอนุรักษ์ และแนวสร้างสรรค์ นักดนตรีสามารถใช้ภูมิปัญญา ในการปรับวงและใช้ทักษะในการบรรเลงได้อย่างเต็มที่ ตามระเบียบวิธีการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่ยึดถือปฏิบัติกันมา ทำให้ผู้เข้าชมได้รับอรรถรส และความรู้มากขึ้น การจัดงานมีพัฒนาการมาจนถึงปี พ.ศ. 2563 รวมจำนวน 17 ครั้ง ก่อให้เกิดคุณค่า และประโยชน์ต่อนักดนตรีอาชีพ นักศึกษา และเยาวชนไทยที่สนใจเรียนดนตรีไทย สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง เป็นงานที่รวบรวมองค์ความรู้ปีพาทย์เสภาไว้อย่างมาก เป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมให้มีความยั่งยืน และมีแนวโน้มที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของนักดนตรีไทย นักศึกษา และเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในการบรรเลงเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ปีพาทย์เสภา, วังหน้า, ปีพาทย์เสภาวังหน้า

Thesis Title	The <i>piphat sepha</i> of the Bowornstharn Mongkol Vice-King Palace
4006582004	Miss. Nahathai Sukheeluk
Degree	Master of Fine Arts Program in Thai Music
Year	2021
Advisor	Dr. Bamrung Phattayakul
Co-advisor	Asst. Prof. Dr. Dussadee Meepom

ABSTRACT

The purposes of the study were 1) to study the history, development, and value of “the Wang Na *piphat sepha* Festival” and 2) to synthesise the knowledge of the *piphat sepha* performed in the festival. This research is qualitative research in which data were collected from fieldwork interview at the Monument Square of the Bowornstharn Mongkol Vice-King Palace (Wangna), National Theatre, Bangkok and relevant literature.

The results showed that the Wang Na *piphat sepha* Festival was established by Seri Wangnaitham (National Artist of Thailand), and the *piphat sepha* ensemble performance was firstly performed at the festival on 7th January 2002. In the first festival, musicians were from the Office of Performing Arts, Fine Arts Department (the festival’s host); later, a wide range of musicians from external organisations had been invited to perform in the festival annually for seventeen years. The festival has been very popular amongst the Thai music community because musicians were able to express their musical ability to create the particular performing styles for the *piphat sepha* ensemble based on both traditional convention and creative formation, which made the *piphat sepha* performance spectacular. Since 2002, the activities of the Wang Na *piphat sepha* Festival has been encouraging a number of Thai music progresses such as producing new generations of Thai musicians, gathering and promoting Thai traditional music knowledge and performances to be expanded to relevant academic study and seminar, and continuing the current existence and future of the *piphat sepha* tradition to the modern Thai society.

Keywords: *piphat sepha*, the bowornstharn monkol vice-king palace,
the *piphat sepha* of the bowornstharn monkol vice-king palace

147 pages

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ด้านมนุษยศาสตร์ - สังคมศาสตร์ ที่พิจารณาคัดเลือกให้งานวิจัยเรื่อง ปี่พาทย์เสภาวังหน้า ได้รับทุนสนับสนุน ประจำปีงบประมาณ 2562 ซึ่งถือเป็นเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างสูง ผู้วิจัยขอน้อมในพระบารมีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวพระมหากษัตริย์ไทยแห่งวังหน้า ที่ทรงโปรดปรานงานดนตรี นาฏศิลป์ จึงก่อเกิดการจัดงาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” ในปัจจุบัน

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์ อาจารย์ที่เคารพรัก และ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ และให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยด้วยความเมตตาเสมอมา ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษามาจนสำเร็จการศึกษาได้ด้วยดี กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. บำรุง พาทย์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ท่านดูแลเมตตาให้คำปรึกษาแนะแนวทาง และให้การช่วยเหลือผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสุดซึ้ง กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี มีป้อม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ท่านได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยโดยละเอียด และเมตตาให้คำปรึกษาตลอดมา ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งถึงเบื้องลึกของหัวใจ กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สารีศา ประทีปช่วง ผู้ช่วยอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพคุณ สดประเสริฐ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ อาจารย์บุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีต นักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร อาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และอดีตผู้อำนวยการ - ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ทุกท่านที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และความรู้อันเกิดประโยชน์แก่การวิจัย กราบขอบพระคุณ กลุ่มผู้ปฏิบัติบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ผู้ควบคุมวงดนตรีไทย หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ร่วมบรรเลงงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง หัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารบก เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ รักษาการหัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารเรือ นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา หัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ ผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสกร จิตถนอม ผู้ควบคุมวงดนตรีไทย รองสารวัตรฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อาจารย์ไชยชนะ เต๊ะอ้วน รักษาการหัวหน้ากลุ่มงาน กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และอาจารย์ปรีดา อรรถกิจ หัวหน้าฝ่ายดนตรีไทย ส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ที่ให้ข้อมูล และความรู้อันเกิดประโยชน์แก่การวิจัย

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อบุญเหลือ จันทรงาม คุณแม่ฐานิต สุชีลักษณ์ และครอบครัวสุชีลักษณ์ ผู้ให้ชีวิตให้การอบรมสั่งสอน ให้สังคมด้านดนตรี และให้การสนับสนุนผู้วิจัยเข้ารับการศึกษามาโดยตลอด กราบขอบพระคุณด้วยความรักขอบคุณเจ้าหน้าที่โครงการบัณฑิตศึกษา ที่ท่านคอยช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยเสมอมาขอขอบคุณด้วยความรัก

ณหทัย สุชีลักษณ์
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ค)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ง)
กิตติกรรมประกาศ.....	(จ)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญภาพ.....	(ญ)
สารบัญตาราง.....	(ฎ)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
1.3 คำถามการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตในการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	5
2.1.1 แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรม.....	5
2.1.2 แนวคิดแบบปรากฏการณ์วิทยา.....	6
2.2 สารัตถะที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.2.1 ประวัติความเป็นมาของวังหน้า.....	7
2.2.2 พระราชประวัติด้านดนตรีไทยของ “องค์อุปถัมภ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว”.....	9
2.2.3 ประวัติปี่พาทย์เสภา.....	11
2.2.4 ประวัติ ความเป็นมาของปี่พาทย์เสภาวังหน้า.....	16
2.2.5 พัฒนาการ และรูปแบบการจัดการบรรเลงปี่พาทย์เสภาเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เสภา.....	17
2.2.6 เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เสภา.....	19
2.2.7 รูปแบบการบรรเลงวงปี่พาทย์เสภา	20
2.2.8 ประวัติสำนักการสังคีต กรมศิลปากร.....	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.9 ประวัติกรรมดุริยางค์ทหารบก.....	24
2.2.10 ประวัติกองดุริยางค์ทหารเรือ.....	25
2.2.11 ประวัติกองดุริยางค์ทหารอากาศ.....	26
2.2.12 ประวัติกองดุริยางค์ตำรวจ.....	27
2.2.13 ประวัติวงกองการสังคีตสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร.....	28
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	31
3.1 การเตรียมการ.....	31
3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	31
3.2.1 กลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	31
3.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	32
3.2.3 กลุ่มนักวิชาการดนตรีไทย ผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมชมงานปี พาทย์เสภาที่วังหน้า.....	32
3.3 ระยะเวลาในการศึกษา.....	32
3.4 เครื่องมือในการวิจัย.....	32
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
3.5.1 ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3.5.2 ข้อมูลจากการศึกษาปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	33
3.5.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	33
3.6 การจำแนกข้อมูล.....	33
3.7 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	33
3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
3.9 นำเสนอข้อมูล.....	34
บทที่ 4 ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	35
4.1 ประวัติความเป็นมาของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	35
4.2 พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	39
4.2.1 พัฒนาการ และรูปแบบการจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภา.....	40
4.2.2 โครงสร้าง รูปแบบเพลงที่ใช้ในการบรรเลงปีพาทย์เสภาวังหน้า...	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17.....	64
4.3.1 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 1-3.....	64
4.3.2 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 4-6.....	66
4.3.3 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 7-9.....	67
4.3.4 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 10-12.....	67
4.3.5 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 13-15.....	68
4.3.6 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 16-17.....	69
4.3.7 รูปแบบการจัดการแสดง.....	70
4.4 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	71
4.4.1 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรี.....	71
4.4.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านนักดนตรี.....	72
4.4.3 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านหน่วยงานราชการ เข้าร่วมการบรรเลง.....	80
บทที่ 5 สักระหองค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า.....	84
5.1 วงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	84
5.2 ด้านการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	87
5.2.1 แบบแผนของวงปีพาทย์เสภา.....	90
5.2.2 บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงปีพาทย์เสภา.....	90
5.2.3 การปรับวง เพื่อการบรรเลงปีพาทย์เสภา.....	90
บทที่ 6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
6.1 สรุปผล.....	96
6.1.1 ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วัง หน้า สามารถแบ่งประวัติ พัฒนาการ ได้ดังนี้.....	96
6.1.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	100
6.1.3 สักระหองค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า.....	101

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2 อภิปรายผล.....	102
6.2.1 รูปแบบเพลงปี่พาทย์เสภา วิธีการบรรเลงปี่พาทย์เสภา และทฤษฎี การปรับวงปี่พาทย์เสภา.....	102
6.2.2 คุณค่าในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าด้านนักดนตรี.....	102
6.2.3 การประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่หน่วยงาน.....	103
6.3 ข้อเสนอแนะ.....	103
6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	103
6.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	103
บรรณานุกรม.....	104
บุคลากร.....	107
ภาคผนวก.....	109
ก แบบสัมภาษณ์.....	110
ข QR Code สู่จิตร “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-17.....	114
ค บรรยากาศการจัดงาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า”.....	132
ง สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ “ปี่พาทย์เสภาวังหน้า”.....	145
ประวัติผู้วิจัย.....	147

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า.....	7
3 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติ.....	9
4 วงปีพาทย์เสภาเครื่องคู่ หรือเครื่องกลาง.....	19
5 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.....	20
6 กองการสังคีต กรมศิลปากร.....	22
7 กองบัญชาการ กรมดุริยางค์ทหารบก.....	24
8 กองดุริยางค์ทหารเรือ.....	25
9 กองดุริยางค์ทหารอากาศ.....	26
10 กองดุริยางค์ตำรวจ.....	27
11 พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) หรือพระที่นั่งพุทไธสวรรย์.....	35
12 นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร..	37
13 อาจารย์เสรี หวังในธรรม.....	39
14 บรรยายภาคีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16.....	40
15 บทอาศิรวาทราชสดุดี พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	43
16 รุปรายการบรรเลง “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-17.....	47
17 การเล่นแอ่วลาวหรือลาวแคน ในสมัยรัชกาลที่ 4.....	65
18 ร้อยตรีเสนาะ เรืองผั่ง.....	73
19 เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ.....	74
20 พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ.....	76
21 ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม.....	77
22 นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน.....	78
23 นายปรีดา อรรถกิจ.....	79
24 นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา.....	81
25 นายสุริยะ ชิตท้วม นายสมชาย ทับพร นายศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน นายอเนก อัจฉังกร.....	84
26 สื่อบัตร “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1.....	115
27 สื่อบัตร “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 2.....	116
28 สื่อบัตร “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 3.....	117
29 สื่อบัตร “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4.....	118
30 สื่อบัตร “พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 5.....	119

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
31 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 6.....	120
32 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7.....	121
33 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 8.....	122
34 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 9.....	123
35 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 10.....	124
36 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 11.....	125
37 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 12.....	126
38 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13.....	127
39 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 14.....	128
40 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 15.....	129
41 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16.....	130
42 สุนัขบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 17.....	142
43 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติ.....	133
44 พิธีบวงสรวงถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	134
45 นักแสดงประกอบการบรรเลงเพลงเชิดจีน ถ่ายภาพที่ระลึกหน้า พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562.....	135
46 วงกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนัก วัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2562.....	136
47 วงกรมดุริยางค์ทหารบกในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562.....	137
48 วงกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562.....	137
49 วงกองดุริยางค์ทหารอากาศในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562.....	138
50 วงกองดุริยางค์ทหารเรือในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562.....	138
51 Background เวทีงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	139
52 ผู้บริหาร สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนักแสดง กรมศิลปากร ถ่ายภาพที่ระลึกหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	139

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
53 การขับเสภาอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	140
54 การขับเสภาอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	140
55 วงสำนักการสังคีต กรมศิลปากรในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	141
56 วงกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนัก วัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563.....	141
57 วงกองดุริยางค์ทหารเรือในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	142
58 วงกรมดุริยางค์ทหารบกในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	142
59 บรรยาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563.....	143
60 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า.....	144
61 สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ “ปีพาทย์เสภาวังหน้า” เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2563..	146

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-3 พุทธศักราช 2545 – 2547.....	48
2 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4-6 พุทธศักราช 2548 – 2550.....	50
3 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7-9 พุทธศักราช 2552 – 2554.....	52
4 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 10-12 พุทธศักราช 2555 – 2557.....	54
5 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13-15 พุทธศักราช 2558 – 2561.....	57
6 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16-17 พุทธศักราช 2562 – 2563.....	60

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของหัวข้อวิจัย

วัฒนธรรมดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของประเทศไทย โดยมีการส่งสมถายทอดวัฒนธรรมการดนตรีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีการเคลื่อนที่ทางวัฒนธรรมจากกระแสตะวันตกเข้ามา เรายังคงรักษาวัฒนธรรมการดนตรีไว้ได้อย่างดี อีกทั้งมีสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพได้อุปถัมภ์การดนตรี นักดนตรีไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้การดนตรีไทยมีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาอย่างยาวนาน บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยอย่างเห็นได้ชัด ดนตรีไทยและเพลงไทยที่เกิดขึ้นโดยบรรพบุรุษของไทยเอง แล้วส่งสมจนกลายมาเป็นรูปแบบอย่างในปัจจุบันนี้ มีการพัฒนาและสืบทอดอย่างต่อเนื่อง นับเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยกลมเกลียวจิตใจให้มีความแจ่มใส และเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ได้เกิดปรากฏการณ์ทางด้านดนตรีไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบของบทเพลงและวงดนตรีใหม่ๆ ขึ้น โดยเฉพาะในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เกิดปรากฏการณ์ขึ้นทั้งกับวงดนตรี ได้แก่ วงปี่พาทย์ ได้เกิดวงปี่พาทย์เสภา แล้วส่งผลด้านบทเพลง ได้แก่ เพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงวงปี่พาทย์เสภา วงปี่พาทย์เสภา คือการนำเอาวงปี่พาทย์เครื่องห้ามาปรับโดยการนำกลองสองหน้า เข้ามาแทนตะโพน ใช้บรรเลงสลับกับการขับเสภา เพื่อให้ผู้ที่ขับเสภาได้พักเหนื่อย เป็นการเพิ่มอรรถรสในการแสดง โดยมีการร้องเพลงสลับกับการบรรเลงรับด้วยวงปี่พาทย์เสภา ซึ่งเพลงที่นำมาร้องนั้นต้องเป็นเพลงที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องเสภาเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อมีความนิยมบรรเลงเพลงอัตราจังหวะสามชั้นมากขึ้น จึงมีการบรรเลงรับร้องเพลงเสภาในอัตราจังหวะสามชั้นมากขึ้นเช่นเดียวกัน และเป็นต้นแบบของการบรรเลงปี่พาทย์เสภามาจนถึงปัจจุบัน (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2550, น. 115)

เนื่องจากว่า การเล่นปี่พาทย์เสภาเป็นที่นิยมมาก ผู้ที่มีฐานะต้องมียังปี่พาทย์ประจำบ้านของตนเอง ไม่เว้นแม้แต่ในวัง ซึ่งวังที่ขึ้นชื่อว่ามีครูปี่พาทย์ที่ดีที่สุด ได้แก่ “พระราชวังบวรสถานมงคล” หรือ “วังหน้า” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช ทรงเป็นนักแต่งกลอนเล่นสักวาซึ่งใช้พระนามว่า “บรมนาถวังหน้า” ทรงเพลงยาว ทรงโปรดเป่าแคน รวมทั้งงานดนตรี และนาฏศิลป์ และได้มีการอุปถัมภ์ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่ พระประดิษฐไพเราะ (มีดุดริยางกูร) จะเห็นได้ว่า พระราชวังบวรสถานมงคล เปรียบเสมือนกับสถานที่รวบรวมความรู้ทางด้านศิลปการแสดงที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ต่อมากรมศิลปากรจึงได้มีการริเริ่มการจัดการประชันวงปี่พาทย์เสภาขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เชิญวงดนตรีมาหลายวง ทำให้เกิดการบรรเลงหลากหลายแนวทาง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านดนตรีซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับอรรถรส และประสบการณ์ที่หลากหลายแนวทาง ทั้งในด้านการปรับวง การขับร้อง

การดำเนินงานของเครื่องดนตรีต่างๆ นอกจากนี้บางปีมีการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรง กลางวัน เพลงโหมโรงเย็น โดยการเชิญครูผู้อาวุโสมาร่วมบรรเลงด้วย และในช่วงค่ำมีการจัดบรรเลง ปี่พาทย์เสภา ซึ่งนักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในการบรรเลง ทำให้งานนี้มีทั้งความสนุกสนานและสาระความรู้ ผู้ฟังเกิดความสนใจและติดตามมาชมการบรรเลงเป็นประจำทุกปี ทั้งประชาชนทั่วไป นักดนตรี นักเรียน และนักศึกษา ในปี พ.ศ. 2561 นี้ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปี่พาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปี่พาทย์เสภา ซึ่งแต่ละวงได้มีการร่วมประชุมการจัดงาน และวางแผนการเลือกเพลงที่นำมาบรรเลง รวมถึงการซ้อมเพลง วิธีการปรับวง แนวเพลง การดำเนินงาน เพื่อนำเสนอผลงานเพลงให้แก่ผู้ชมผู้ฟังให้เกิดอรรถรสในการฟัง ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของเพลง และพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีไทยกับเพื่อนต่างวง และนักดนตรีไทยที่มาร่วมรับชมรับฟัง

ในการจัดการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าตั้งแต่ระยะเริ่มแรก จนถึงปัจจุบันก่อให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงต่อดนตรีไทยหลายด้าน ทั้งด้านรูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินงาน มีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและผู้ฟังทำให้เกิดความแปลกใหม่ แม้ว่าเพลงที่ใช้ บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินงานของแต่ละวง มีวิธีการบรรเลงและการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทรียศาสตร์ และองค์ ความรู้ใหม่อยู่เสมอสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิด และเป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่ การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต

ผู้วิจัยเป็นนักดนตรี ที่เรียนวิชาเอกปี่พาทย์มีประสบการณ์ในการเรียน และการบรรเลงเครื่องมือ ต่าง ๆ ในวงปี่พาทย์เสภาในโอกาสต่าง ๆ มีความสนใจเรื่องการบรรเลงปี่พาทย์เสภาวังหน้าในประเด็น ประวัติที่มา การดำเนินการจัดงาน จนเป็นผลให้ได้รับกระแสความนิยมอย่างมากสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน มีนักดนตรีจากหลายหน่วยงานมีความประสงค์จะมาร่วมบรรเลงในงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า จำนวนผู้ชม เพิ่มปริมาณมากขึ้นทั้งนักดนตรีอาชีพ นักเรียน นักศึกษา ต่างให้ความสนใจมาชมและเก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาฝีมือของตนเองและใช้เป็นความรู้ในการศึกษา ในระดับสูงขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “ปี่พาทย์เสภาวังหน้า” ผลจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะสะท้อนให้เห็นพัฒนาการของรูปแบบการจัดงานและความเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบ วิธีการบรรเลง ก่อให้เกิดคุณค่า รวมทั้งค่านิยมและปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนไทยตระหนักถึงคุณค่า และ ร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย ให้คงอยู่ยั่งยืนสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า
- 1.2.2 เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า

1.3. คำถามการวิจัย

- 1.3.1 ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้าเป็นอย่างไร
- 1.3.2 องค์ความรู้ของการบรรเลงปีพาทย์เสภาวังหน้ามีลักษณะอย่างไร

1.4. ขอบเขตในการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ปีพาทย์เสภาวังหน้า” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ศึกษาตั้งแต่การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17 พุทธศักราช 2545-2563 วิจัยเฉพาะเรื่องประวัติ พัฒนาการ คุณค่าของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า และสังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า และวงปีพาทย์เสภาที่มาบรรเลงเท่านั้น

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ประโยชน์ต่อการรักษาวัฒนธรรมของชาติ ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดนตรีไทย และการอนุรักษ์ดนตรีไทย ซึ่งเป็นสมบัติของชาติที่แสดงเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมที่สำคัญ มีคุณค่าและมีความหมายต่อประเทศชาติในด้านวัฒนธรรม ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้เชิงวิชาการด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยที่ส่งผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของหน่วยงานที่สนับสนุนงานศิลปวัฒนธรรมชาติ เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา เป็นต้น

1.5.2 ประโยชน์ต่อข้อมูลหลักฐานด้านประวัติศาสตร์ดนตรีไทย ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดจากการวิจัยเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า เช่น ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลภาพถ่าย ข้อมูลเสียงสัมภาษณ์ ข้อมูลเพลง ถือเป็นหลักฐานสำคัญ อีกทั้งเป็นความรู้ทางด้านวิชาการดนตรีไทยอันทรงคุณค่า ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมความเป็นไทย ซึ่งเป็นรากฐานทางประวัติศาสตร์การดนตรีที่สำคัญของชาติ และสามารถใช้ในการศึกษาของนักเรียน นักศึกษา และบุคคลที่สนใจต่อไป

1.6. นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ปีพาทย์เสภา หมายถึง วงปีพาทย์ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ลักษณะการจัดวงเหมือนวงปีพาทย์ไม้แข็ง แต่ใช้กลองสองหน้าควบคุมจังหวะแทนกลองทัดและตะโพน

1.6.2 วังหน้า หมายถึง วังซึ่งเป็นที่ประทับของพระมหาอุปราช เรียกในราชการว่า พระราชวังบวรสถานมงคล ตั้งอยู่ด้านหน้าพระราชวังหลวง หรือพระบรมมหาราชวังมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาปัจจุบันพื้นที่บริเวณวังหน้าถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร โรงละครแห่งชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (วังท่าพระ) และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

1.6.3 ปีพาทย์เสภาวังหน้า หมายถึง การจัดบรรเลงปีพาทย์เสภา เพื่อเทิดพระเกียรติในคุณูปการที่เกี่ยวข้องกับด้านดนตรีของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ บริเวณลานพระบรมราชานุสาวรีย์ โรงละครแห่งชาติ ในวันที่ 7 มกราคม ของทุกปี

1.7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า ดำเนินการวิจัยโดยใช้แนวคิดทางการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลสาระวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทางวิชาการ และจากการสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บเกี่ยวข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญของงานวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประวัติ รูปแบบ พัฒนาการ คุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า และองค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า โดยผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีหลักเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับประวัติ รูปแบบ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า และแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา สอดคล้องกับองค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า เป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ปีพาทย์เสภาวังหน้า” ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการในระดับลึก ตามขั้นตอนการวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) ดังนี้

3.1 การเตรียมการ

ผู้วิจัยได้เตรียมการ และวางแผนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

3.1.1 ผู้วิจัยติดต่อนางบุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีต นักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร เพื่อขอข้อมูลทางเอกสาร และคำแนะนำในการศึกษาเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า

3.1.2 วางแผนการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า จากบุคคลที่ศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศิลปิน และนักวิชาการกรมศิลปากร ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้าโดยตรง ในหัวข้อ ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า บุคคลที่ให้สัมภาษณ์มีดังนี้

1. นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร
2. นายศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร
3. นายเอนก อาจมั่งกร ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต กรมศิลปากร
4. นายสมชาย ทับพร อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร และศิลปิน

กรมศิลปากร

5. นายสุริยะ ชิตท้วม ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร

6. นางบุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีตนักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

3.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ผู้ควบคุมวงดนตรีไทย หน่วยงายราชการต่างๆ ที่ร่วมบรรเลงงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า หัวข้อ การปรับวง กลวิธีการบรรเลงปีพาทย์เสภา และคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. ร้อยตรีเสนาะ เรืองผั่ง หัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารบก
2. เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ รักษาการหัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารเรือ
3. นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา หัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ
4. พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ ผู้ปรับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ
5. ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม ผู้ควบคุมวงดนตรีไทย รองสารวัตร ฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
6. นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน รักษาการหัวหน้ากลุ่มงานกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร
7. นายปรีดา อรรถกิจ หัวหน้าฝ่ายดนตรีไทย ส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

3.2.3 กลุ่มนักวิชาการดนตรีไทย ผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมชมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

นักวิชาการดนตรีไทย ผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมชมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ในหัวข้อ องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า ด้านคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรี ด้านคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านนักดนตรี และด้านคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านหน่วยงานราชการเข้าร่วมการบรรเลง บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

1. อาจารย์อานันท์ นาคคง อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. อาจารย์อัษฎาวุธ สาคริก เลขานุการ มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
3. อาจารย์ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยนาฏศิลปปทุมธานี

3.3 ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 – 2563

3.4 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือในการวิจัย เพื่อใช้บันทึกข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

- 3.4.1 แบบสอบถาม ประวัติส่วนตัว ประวัติด้านดนตรีไทย ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า การดำเนินงานการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 17
- 3.4.2 แบบสอบถามเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ค้นคว้าและแยกประเภทของข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้า และบริบทต่าง ๆ

3.5.2 ข้อมูลจากการศึกษาปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เรื่อง ปีพาทย์เสภาวังหน้า จากกลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลผู้ดำเนินการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า กลุ่มผู้ปฏิบัติบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า และกลุ่มนักวิชาการดนตรีไทย ผู้มีประสบการณ์เข้าร่วมชมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลปีพาทย์เสภาวังหน้า

3.5.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้านการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า นำข้อมูลที่ได้มาถอดเนื้อหาจากเครื่องบันทึกเสียง โดยจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จำแนกข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตมาเรียบเรียง และนำเสนอข้อมูลเชิงวิเคราะห์

3.6 การจำแนกข้อมูล

ผู้วิจัยจำแนกข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

3.6.1 ข้อมูลด้านประวัติ พัฒนาการ และคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

3.6.2 ข้อมูลด้านการสังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า เฉพาะวงปีพาทย์เสภาที่ร่วมบรรเลงเท่านั้น

3.7. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษา ปีพาทย์เสภาวังหน้า รวมทั้งการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า

3.8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

3.8.1 ศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

3.8.2 สังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า เฉพาะวงปีพาทย์เสภาที่ร่วมบรรเลงเท่านั้น

3.9 นำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้าในรูปแบบของเอกสารที่เป็นรูปเล่มสมบูรณ์ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ คือ บทนำ นำเสนอบทที่ 1 วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอบทที่ 2 วิธีการดำเนินการวิจัย นำเสนอบทที่ 3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นำเสนอบทที่ 4 ประวัติพัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำเสนอบทที่ 5 สันเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า เฉพาะวงปีพาทย์เสภาที่ร่วมบรรเลงเท่านั้น สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ นำเสนอบทที่ 6

บทที่ 4

ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

การศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย สามารถจำแนกประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า โดยแบ่งเป็น 3 ข้อดังนี้

- 4.1 ประวัติความเป็นมาของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
- 4.2 พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
- 4.3 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17
- 4.4 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

4.1 ประวัติความเป็นมาของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ภาพที่ 11 พระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) หรือพระที่นั่งพุทไธสวรรย์
ที่มา: <https://www.readthecloud.co/walk-hidden-palace-trip/> (23 ธันวาคม 2560)

ปีพาทย์เสภาเริ่มมีการบรรเลงมาตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 2 เป็นการบรรเลงเพื่อสลับการขับเสภา เพื่อช่วยให้ผู้ขับเสภาได้มีโอกาสพักเสียง อีกประการหนึ่งการบรรเลงนั้น ถ้าเป็นเพลงโหมโรงก็จะให้จบแบบเดียวกับจบเพลงว่า หรือถ้าเป็นการบรรเลงเป็นเพลงต่าง ๆ ก็กำหนดว่าต้องออกลูกหมุดทำนองสุดท้ายของเพลงโหมโรงจะตกที่เสียงเรต่ำ แต่ท้ายเพลงลูกหมุดทำนองสุดท้ายตกที่เสียงเรสูงคือมุ่งให้เป็นเสียงเร เป็นการให้เสียงผู้ขับเสภาเสียงนี้เป็นหลักของการขับ นับเป็นกุศโลบายของปราชญ์ทางด้านดนตรีไทยมาแต่โบราณ นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เพลงสามชั้น และเพลงเถาเกิดขึ้นมากมาย มีการขับร้องร่วมกับการขับเสภาสลับกัน ปัจจุบันนี้เหลือแต่การขับร้องไม่มีการขับเสภา และเป็นที่ยึดมั่นกันมาก ซึ่งสองหน้า ยังเป็นสัญลักษณ์ของวงปีพาทย์เสภาอยู่ วงปีพาทย์เสภาใช้สองหน้าบรรเลงเป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ สองหน้าต้องมีคุณภาพ ขึ้นหน้าหนึ่งตั้งได้เสียงเรตรงกับลูกรองยอดของฆ้องวงใหญ่ เทียบเสียงใกล้เคียงกับดนตรีสากลคือเสียงเร หรือให้เสียงสูงเข้าไว้แล้วผู้ที่จะติดข้าวสุกบดกับขี้เถ้า ปัจจุบันนี้มักเห็นผู้บรรเลงใช้กล้วยตากเพราะเก็บได้นาน ไม่บูด ใช้ได้หลายครั้ง ถ่วงลงให้ได้เสียงเร การขับร้องนั้นผู้ขับร้องในวงมโหรีขณะที่ขับร้องก็จะมีขอสามสายบรรเลงคลอ ลักษณะระดับเสียงจึงไม่มีปัญหา แต่ถ้าขับร้องในวงปีพาทย์เสภา ซึ่งผู้ร้องจะต้องใช้กำลังเสียงสูงกว่าในวงมโหรีหนึ่งเสียงในการรักษาระดับไม่ให้เพี้ยนระหว่างที่ร้อง สองหน้านอกจากจะให้จังหวะแล้ว ยังให้เสียงซึ่งตรงกับเสียงเรตลอดเวลา ผู้ขับร้องที่มีความสามารถสูงจะฟังเสียง และยึดเสียงสองหน้าที่ให้เสียงหลักของเพลงไว้ได้จะทำให้การร้องไม่เพี้ยนเสียง รักษาระดับเสียงคงที่ไว้ได้ นี่คือคุณประโยชน์ของสองหน้าที่นอกจากจะให้ประโยชน์ในเรื่องจังหวะหน้าทับกับดนตรีแล้ว ยังให้เสียงกับนักร้อง เพื่อรักษาระดับเสียงไปพร้อม ๆ กับการบรรเลงปีพาทย์เสภาด้วย

พระราชวังบวรสถานมงคล” หรือ “วังหน้า” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาราช ทรงเป็นนักแต่งกลอนเล่นสักวาซึ่งใช้พระนามว่า “บรมนาถวังหน้า” ทรงเพลงยาว ทรงโปรดเป่าแคน รวมทั้งงานดนตรีและนาฏศิลป์ และได้มีการอุปถัมภ์ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่พระประดิษฐไพเราะ (ศรบุณย์ แดง) ครุฑมิ่ง (ครุฑมิ่ง) และครุฑมิ่ง (ครุฑมิ่ง) ยุคนี้การเล่นปีพาทย์เสภาเป็นที่นิยมมาก ผู้ที่มีฐานะต้องมียังปีพาทย์ประจำบ้านของตนเอง ไม่เว้นแม้แต่ในวัง ซึ่งวังหน้า ก็มีปีพาทย์ประจำวัง และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดงานดนตรีครูดนตรี และเพลงดนตรี ก่อให้เกิดเพลงสำคัญที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันมากมายหลายเพลง งาน “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” จัดขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึก ถึงพระมหากษัตริย์คุณ ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็นองค์ราชูปถัมภ์ในการสืบสาน พัฒนา และสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงจัดให้มีการบรรเลงปีพาทย์เสภามาจนถึงปัจจุบัน

บุญตา เขียนทองกุล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2545 โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้จัดงานการบรรเลง โดยจัดให้มีการบรรเลงปีพาทย์เสภามาจนถึงปัจจุบัน ในวันที่ 7 มกราคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ขมรมกองทุนพระบวรราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากรได้เชิญเหล่าทัพ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มาร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบวรราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ โรงละครแห่งชาติเป็นประจำ

ทุกปี พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะเริ่มตั้งแต่เวลา 07.00 น. ก่อนเริ่มพิธีการวงปีพาทย์บรรเลงเพลง โหมโรงเช้า และเพลงเรื่อง ในส่วนของพิธีการเริ่มด้วยพราหมณ์อ่านโอองการ บวงสรวงเทพยดา พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีอธิบดีกรมศิลปากร และรองอธิบดี รวมทั้งแขกที่มาร่วมงาน เข้าร่วมพิธีบวงสรวง หลังจากนั้นเข้าร่วมฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และถวายภัตตาหารเพล แต่พระสงฆ์ ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ (บุญตา เขียนทองกุล, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 12 นายไพฑูรย์ ฉေးเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร
ที่มา: ผู้วิจัย

ไพฑูรย์ ฉေးเจริญ กล่าวถึงการจัดงานว่า “ผมในฐานะที่รับราชการกองการสังคีต เห็นการจัดงาน ณ บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน วิทยาลัยนาฏศิลป์ เริ่มโดยอาจารย์เสรีหวังในธรรมทำเป็นตัวอย่างท่านจัดเป็นวงภายในเอาพวกเรามาบรรเลงมีอาหาร เครื่องดื่มกิน เล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน โดยขอสปอนด์เซอร์ ข้าวหม้อแกงหม้อจากโรงเรียนเขมะสิริอนุสสรณ์ หลังจากนั้นท่านไปเป็นตำแหน่งผู้บริหารอื่นๆ กิจกรรมตรงนี้ก็ร้างไปเป็นหลายสิบปี จนกระทั่งผมได้มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรีไทยได้นี้ถึงบรรยากาศเก่าๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่นๆ นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ ต่างจากพระบรมรูปทรงม้ารัชกาลที่ 6 ท่านมีการแสดงดนตรีบรรเลงทั้งสากลและไทย อีกปัจจัยหนึ่งอยากถวายพระเกียรติท่าน ในฐานะที่เราเรียนจบวังหน้า วังเล่นวังหน้า ทำงานวังหน้า อีกปัจจัยหนึ่งก็นึกถึงเวทีสำหรับแสดงออกสำหรับนักดนตรีมันไม่มี มีที่เดียวคือวัดพระพิเรนทร์

ระยะหลังก็ไม่รู้มันคงแคไหน นักดนตรีที่ฝึกแล้ว หัดแล้ว เรียนแล้ว ก็ไม่มีเวทีที่จะสามารถแสดงออกได้ที่ไหน นอกจากไปประโคมตามงานวัด จึงคิดว่าหาเวทีสักเวที และเชิญวงมาร่วมบรรเลง และหางบประมาณในการจัดงาน ประจวบเหมาะกับเพื่อนรุ่นพี่เป็นผู้อำนวยการ คือท่านสมบัติ แก้วสุจริต และคุณสภาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกองจนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรี ค่าอาหาร ต่าง ๆ ตั้งใจว่าจะเริ่มการแสดงในช่วงค่ำหลังจากเสร็จพิธีวางพวงมาลาของวันที่ 7 มกราคม ติดตรงสถานที่ว่าจะเอาที่ไหนดี ระหว่างสังคีตศาลากับโรงละครแห่งชาติ แต่งานปีพาทย์เสภาควรเป็นสถานที่เปิด เดินไปมาชมงาน พูดคุยทักทายกันได้ตามภาษานักดนตรี ว่างหน้าเป็นแหล่งเกิดเพลงเสภา โดยมีคีตกวีที่สำคัญคือครุมีแขก จึงตั้งชื่องานว่าปีพาทย์เสภาว่างหน้า ในเรื่องของการเลือกวงดนตรีไทย ถ้าเป็นวงเอกชนในเรื่องของการควบคุม การเรียกประชุมจะลำบาก จึงกำหนดเป็นวงดนตรีในหน่วยงานราชการ” (ไพฑูรย์ ฉะเอิญเจริญ, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

ปีพาทย์เสภาที่ว่างหน้า ชื่อที่ปรากฏในการจัดงาน และจารึกบนสุจิตับตรคือปีพาทย์เสภาที่ว่างหน้า ตั้งแต่ครั้งที่ 1-17 (พุทธศักราช 2545-2563) วันที่ 7 มกราคม ของทุกปี ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยจุดประสงค์การจัดงาน และชื่อการจัดงาน จึงทำให้บริเวณพระบวรราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งอยู่บริเวณว่างหน้า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของงาน ตั้งแต่พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบวรราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นำโดยชมรมกองทุนพระบวรราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากร ราชสกุล ภาครัฐ และเอกชน รายการการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่ว่างหน้าจัดแสดงในช่วงเวลาเย็น โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่มาบรรเลงปีพาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกองดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกองดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งแต่ละวงได้มีการร่วมประชุมการจัดงาน และวางแผนการเลือกเพลงที่นำมาบรรเลง รวมถึงการซ้อมเพลง วิธีการปรับวง แนวเพลง การดำเนินทำนอง เพื่อนำเสนอผลงานเพลงให้แก่ผู้ชมผู้ฟังเกิดอารมณ์สในการฟังถูกต้องตามลักษณะของเพลง และพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านดนตรีไทยกับเพื่อนต่างวง และนักดนตรีไทยที่มาพร้อมรับชมรับฟัง การเชิญวงดนตรีมาหลายวง ทำให้เกิดการบรรเลงหลากหลายแนวทาง และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านดนตรีซึ่งกันและกัน มีผลทำให้ผู้ชมผู้ฟังได้รับอารมณ์ และประสบการณ์ที่หลากหลายแนวทาง ทั้งในด้านการปรับวง การขับร้อง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่าง ๆ นอกจากนี้บางปีมีการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เพลงโหมโรงกลางวัน เพลงโหมโรงเย็น โดยการเชิญครูอาวุโสมาร่วมบรรเลงด้วย และในช่วงค่ำมีการจัดบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งนักดนตรีที่มาบรรเลงส่วนมากเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ และประสบการณ์ในการบรรเลง ทำให้งานนี้มีทั้งความสนุกสนานและสาระความรู้ ผู้ฟังเกิดความสนใจ และติดตามมาชมการบรรเลงเป็นประจำทุกปี ทั้งประชาชนทั่วไป นักดนตรี นักเรียน และนักศึกษา

4.2 พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ภาพที่ 13 อาจารย์เสรี หวังในธรรม

ที่มา: www.artbangkok.com/?p=5023 (29 เมษายน 2561)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” จากระยะเริ่มแรกที่อาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้คิดริเริ่มให้มีการจัดงาน และมีการบรรเลงปีพาทย์เสภา โดยนำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ร้องบรรเลงเล่นกัน เน้นความสนุกสนาน บริเวณพระบวรราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับการสนับสนุนอาหาร และเครื่องดื่ม จากโรงเรียนเซนต์ยอห์นสมุทรปราการ หลังจากนั้นอาจารย์เสรี หวังในธรรม ไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารอื่น ๆ จึงงดการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าไปหลายสิบปีจนถึงยุค

อาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ ได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรี กรมศิลปากร นิกยอน บรรยาศภาศเก่า ๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่นใด นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ อีกปัจจัยหนึ่งในฐานะที่เคยเล่น เรียน และได้ทำงานที่วังหน้า จึงอยากถวายพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ ไม่มีเวทีสำหรับการแสดงออกของนักดนตรี ซึ่งมีอยู่ทีเดียวคือวัดพระพิเรนทร์ นักดนตรีที่ฝึก หัด เรียนแล้ว ไม่มีเวทีที่แสดงความสามารถ นอกจากไปประโคนตามงานวัด ในช่วงนั้นนายสมบัติ แก้วสุจริต เป็นผู้อำนวยการ และนายสถาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง จึงได้ปรึกษารื้อและดำริที่จะนำเสนอโครงการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกอง จนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรีจากหน่วยงานราชการภายนอก ค่าอาหาร ต่างๆ จึงเกิดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบัน งานปีพาทย์เสภา ที่วังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าได้รับความนิยมมากจากนักดนตรี และผู้ชมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงต่อนักดนตรีไทยหลายด้าน ทั้งด้านรูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง รูปแบบวิธีการปรับวง นำเสนอทั้งในแนวนุรักษ์ และแนวสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย เกิดการพัฒนาศักยภาพนักดนตรีด้านความรู้ และทักษะในการบรรเลง ทำให้นักดนตรีตื่นตัว และพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพในงานบรรเลงในทุกปี ผู้ฟังได้รับอรรถรสในด้านวิชาการ และความบันเทิง แม้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินทำนองของแต่ละวง มีวิธีการบรรเลงและการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทริยรส และองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง ทำให้เกิดแนวคิดและเป็นแนวทางไปสู่การสัมมนาเรื่องการบรรเลงดนตรีไทยในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่จะนำไปสู่การพัฒนาดนตรีไทยในอนาคต

4.2.1 พัฒนาการ และรูปแบบการจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภา

ภาพที่ 14 บรรยาศภาศปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
ที่มา: วาหิตต์ ดุริยอังกูร (19 มิถุนายน 2563)

ไพฑูรย์ เฉยเจริญ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า กลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต ต้องการจากฟื้นฟูให้เห็นว่าเพลงโหมโรงแต่โบราณคือ โหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน โหมโรงเย็น มีมาก่อนโหมโรงอื่น ๆ อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้อธิบายไว้ว่าเพลงโหมโรงเช้า แต่แรกไม่ได้เรียงไว้ชัดเจนเหมือนอย่างปัจจุบัน แต่ได้นำเพลงในพิธีโสกันต์ หรือโกนจุกในสมัยโบราณซึ่งเป็นงานพระราชพิธีของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่บรรเลงในตอนเช้ามาใช้ปี่พาทย์ที่เข้าไปบรรเลงจะลองเสียงไม่ได้ แม้แต่ตีข้าวสุกที่ตะโพนก็จะลองเสียงไม่ได้ เครื่องดนตรีทุกชิ้นไม่ให้มีการลองเสียงเลย เริ่มพิธีจะบรรเลงเพลงตามพิธีนั้น ต่อเนื่องมาเรื่อย ๆ ต่อมาเมื่อไม่มีการทำพิธีนี้ จึงนำเอาเพลงที่บรรเลงในพิธีโสกันต์มาเรียบเรียงให้ชื่อว่าโหมโรงเช้า วงปี่พาทย์ของกรมศิลปากรเมื่อบรรเลงปี่พาทย์ในพิธีโสกันต์ก็จะบรรเลงเพลงเหล่านี้เรียงตามลำดับมาแต่โบราณดังนี้ (ไพฑูรย์ เฉยเจริญ. สัมภาษณ์. 19 เมษายน 2561)

1. เพลงสาธุการ
2. เพลงเหาะ
3. เพลงร่ำลาเดียว
4. เพลงกลม
5. เพลงขำนาญ

จะเห็นได้ว่าเพลงสาธุการต่อยด้วยเพลงเหาะ เพลงร่ำลาเดียว ยังไม่ลงจบด้วยทิ้งท้ายไว้ที่เสียงลา ไม่จบด้วยเสียงซอล แล้วก็ไปต่อที่เพลงกลม แล้วก็เพลงขำนาญจบแต่เพียงเท่านั้นพอถึงโหมโรงกลางวัน เวลาที่มีการแสดงแต่โบราณไม่ได้มีแต่การแสดงในเวลากลางวันเท่านั้น แต่มีการแสดงตั้งแต่เช้าแล้วหยุดพักกลางวันและเวลาบ่ายหรือเย็นหรือค่ำ จะมีการแสดงต่อเนื่องกันไปอีกก็ได้หลักฐานที่ค้นคว้าได้คือการแสดงถวายพระสยามเทวาธิราช เห็นว่าการแสดงตอนเช้าแล้ว พอเจ้านายเสด็จก็มีการพัก และเมื่อหลังจากมีการพักเที่ยงแล้วช่วงบ่าย มีการโหมโรงกลางวัน เพลงโหมโรงกลางวันนี้วงดนตรีต่าง ๆ ขึ้นด้วยเพลงกราวใน ไม่ใช่เพลงสาธุการ แต่มีทางเฉพาะไม่ใช่เพลงกราวใน ที่เหมือนกับโหมโรงเย็น คือแต่ละวงก็เลือกเพลงทางต่าง ๆ กันการสืบทอดก็ต่างกัน ในโหมโรงกลางวัน เพลงที่นำเข้ามาบรรเลงเรียงกันก็ค่อนข้างเป็นเพลงหน้าพาทย์หลาย ๆ เพลงมาต่อเนื่องกัน โดยไม่ให้ซ้ำกันกับหน้าพาทย์ที่ใช้กับโหมโรงเช้า และโหมโรงเย็น แต่ก็มีอยู่เพลงหนึ่งส่วนใหญ่ลงท้ายด้วยเพลงลา เพลงลานั้นหมายถึงชื่อเพลงลา ไม่เหมือนกับเพลงโหมโรงที่กล่าวในข้างต้นลงจบด้วยการลงลา เพื่อการแสดงต่อเนื่องแต่ส่วนใหญ่ก็ต้องมีลาแล้วลงท้ายด้วยลา แต่เมื่อไม่มีการแสดงต่อก็ยังนิยมลงลาอยู่ดี สังเกตว่าเพลงวานี้จะจบด้วยเสียงเร ซึ่งจะได้ไว้ค้นคว้าต่อไปว่าเวลาโหมโรงกลางวันทีลงลา แสดงว่าได้พัฒนาขึ้นมาแล้ว ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนแต่ดูว่าโหมโรงเช้ากับโหมโรงเย็นนั้นเป็นมาตรฐานกันมาก่อน

สำหรับเพลงโหมโรงเย็นขึ้นด้วยเพลงสาธุการเช่นเดียวกัน ไม่ต่อยด้วยเพลงเหาะ แต่เพลงโหมโรงเย็นมีเพลงตระ ที่เรียกว่าตระโหมโรงเข้ามาใช้ในเชิงความหมาย ถ้าสาธุการเป็นเพลงแรก หมายถึงการบูชาพระรัตนตรัย แต่ถ้าเป็นตระโหมโรงคือการชุมนุมเทวดา ต่อจากนั้นก็จะเป็นการเรียงเพลงตามลำดับไป ได้แก่ เพลงร่ำสามลา ต้นซุบ ต้นเข้ามาน ปฐุม แล้วลา เสมอ เชิด กลม ขำนาญ กราวใน ต้นซุบ ลา ครุมนตร์ได้สอนในทางทฤษฎีว่าให้สังเกตว่าโหมโรงเย็นมีเพลงลา 2 ครั้ง เพลงลาที่ 1 คือถ้าเวลาไม่พอก็ลงตระนี้เลยก็ได้ หมายถึงจบลงครึ่งหนึ่งแล้วจึงต่อยด้วยเพลงร่ำ เชิด ขำนาญ กราวใน พอสุดท้ายก็ย้อนกลับมาที่ต้นเข้ามาน แล้วลงลาอีกครั้ง ถือได้ว่าเพลงโหมโรงเย็นน่าจะเป็นมาตรฐานแรก

ที่โบราณอาจารย์ได้ทำไว้ชัดเจน ทุกบ้านดนตรีไทยได้สืบทอดเหมือนกันหมดต่างกันที่มีชื่อของแต่ละบ้าน อาจแตกต่างกันไปหลายรูปแบบ แต่ทำนองของเพลงเท่ากัน การบรรเลงเพลงโหมโรงหากว่าบรรเลงกับงานดนตรี โดยเฉพาะก็ใช้เพลงโหมโรงเย็น แต่หากบรรเลงกับการแสดงไม่ใช่เพลงสาธุการขึ้นแต่ใช้เพลงตระขึ้นนำเป็นเพลงตระที่ใช้กันอยู่ทั่วไป คือเพลงตระนิมิต หรือเพลงตระสันนิบาต ต่อจากนั้นก็เป็นเพลงในชุดโหมโรงเย็นทั้งหมด ซึ่งทราบกันอยู่แล้วว่ามีทำรำนากฎศิลป์ หรือดนตรี เพลงตระนิมิต สันนิฐานว่ามีขึ้นมา ก่อนเพลงอื่น

1. เพลงเรื่อง

เพลงเรื่องหมายถึงเพลงหลายๆ เพลง ที่ได้จัดรวบรวมไว้สำหรับการบรรเลงร่วมวง ด้วยการรวบรวมเพลงที่มีลักษณะคล้ายกันมาไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการจดจำ และเพื่อความสะดวกในการใช้บรรเลงในโอกาสต่าง ๆ เช่น เพลงเรื่องสร้อยสนสำหรับการบรรเลงโอกาสทั่วไป เพลงเรื่องฉิ่งพระฉันสำหรับบรรเลงขณะพระสงฆ์ฉันภัตตาหาร เพลงเรื่องนางหงส์สำหรับบรรเลงในงานอวมงคล การเรียกชื่อเพลงเรื่องมี 3 ลักษณะ ดังนี้

- 1) เรียกตามชื่อเพลงที่เป็นเพลงแรก เช่น เพลงข้าพระรามเดินดง มีเพลงพระรามเดินดงเป็นเพลงแรก เพลงข้าเรื่องสร้อยสน มีเพลงสร้อยสนเป็นเพลงแรก เป็นต้น
- 2) เรียกตามชื่อกริยาที่ใช้ เช่น เพลงเรื่องทำขวัญหรือเวียนเทียนใช้ในงานมงคลขึ้นต้นด้วยเพลงนางนาค แต่มีได้เรียกว่าเพลงเรื่องนางนาค
- 3) เรียกตามชื่อหน้าพาทย์ เช่น เพลงเรื่องนางหงส์ ใช้ในงานอวมงคล แต่ไม่ได้เรียกชื่อว่า เพลงเรื่องเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

หากแบ่งประเภทเพลงเรื่องสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. เพลงเรื่องประเภทเพลงช้า
2. เพลงเรื่องประเภทสองไม้
3. เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว หรือเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

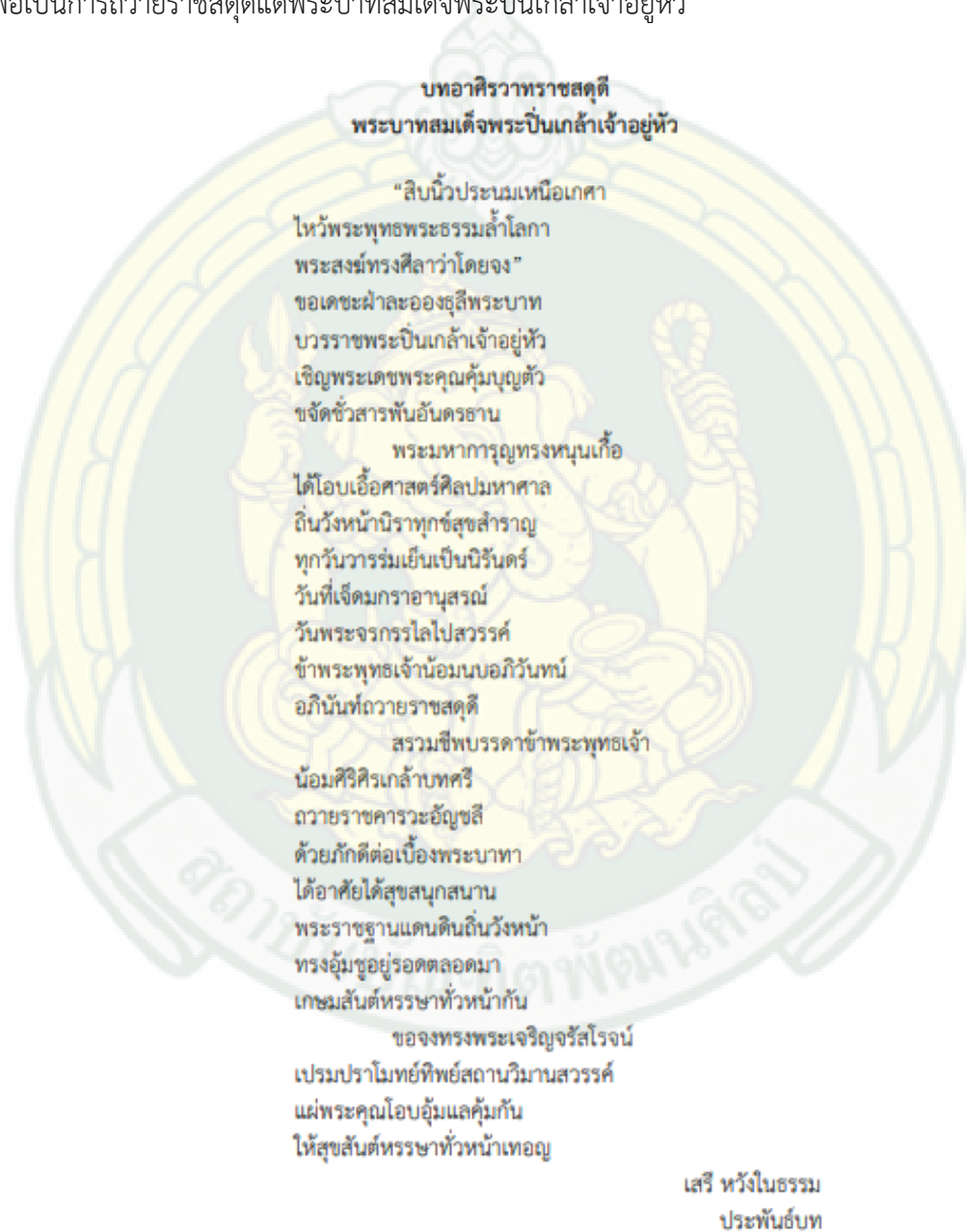
2. โหมโรงเสภา

สำหรับวิวัฒนาการของเพลงโหมโรงเสภา ครั้งแรกที่นำวงปี่พาทย์เข้ามาประกอบการกับเสภาแล้ว ได้บรรจุเพลงร้องส่งและเพลงหน้าพาทย์เป็นไปเหมือนอย่างแสดงละครรำทุกประการ ตลอดจนเพลงโหมโรง การโหมโรงละครรำนั้น เริ่มตั้งแต่เพลงตระไปจนถึงเพลงกราวใน ต้นซุบ และเพลงลา เมื่อจะลงโรง เริ่มการแสดงปี่พาทย์จึงบรรเลงเพลงวา ละครก็ปล่อยตัวแสดงออกมา และดำเนินเรื่องต่อไป การบรรเลงโหมโรงเสภาในสมัยนั้นก็คงจะต้องโหมโรงอย่างละครรำ และจบลงด้วยเพลงวา และผู้ขับเสภาก็จะเริ่มไหว้ครู และดำเนินเรื่องต่อไปเช่นเดียวกัน เมื่อการบรรเลงปี่พาทย์ประกอบเสภาต้องโหมโรงอยู่เป็นเวลานานเป็นการเสียเวลาให้ผู้คอยฟังจะทนรออยู่ได้ และยิ่งถ้าเป็นองค์พระมหากษัตริย์แล้วด้วยนั้นก็ยิ่งจะทรงรำคาญเวลาที่รอ จึงโปรดเกล้าให้รวบรัดตัดความบรรเลงแต่เพียงว่าเป็นเพลงโหมโรงแต่เพลงเดียว แต่ด้วยวิสัยศิลปินทำสิ่งใดซ้ำซากอยู่เช่นนั้นทุกครั้ง โดยไม่มีไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมเกิดความเบื่อหน่าย และเห็นเป็นการไม่มีความเปลี่ยนแปลง งอแงจึงมีผู้ประดิษฐ์คิดนำเพลงอื่นที่มีจังหวะหน้าทับเป็นเพลงเดียวกันกับเพลงวามบรรเลงแทนต่อเมื่อจะลงจบเพื่อให้ขับเสภา จึงนำทำนองอันเป็นวิธีจบของเพลงวาไปต่อท้าย ต่อมาเมื่อภายหลังได้มีการขับเสภาประเพณีการเรียงเพลงยังคงยึดตามที่ได้

ปฏิบัติกันมา แต่ยังมีการขับเสภาไหว้ครู เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มาของแบบแผนการบรรเลงที่โบราณ ได้ยึดถือปฏิบัติไว้เริ่มด้วยโหมโรงเสภา ขับเสภา เพลงพม่าห้าท่อน เพลงจระเข้หางยาว เพลงสี่บท เพลงบุหลัน หลังจากนั้นเป็นการบรรเลงเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ หรือสองไม้ก็ได้เพลงสุดท้ายเป็น เพลงลา

3. ขับเสภา

การขับเสภาไหว้ครู และการแสดงรำอาศิรวาทราชสดุดี เป็นรายการสำคัญที่จัดทุกปี เพื่อเป็นการถวายราชสดุดีแด่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 15 บทธาสิรวาทราชสดุดี พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา: สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3 (2547, 9)

4. เพลงหน้าทับปรบไ้ และหน้าทับสองไม้

หน้าทับปรบไ้ เป็นชื่อของหน้าทับประเภทหนึ่ง ซึ่งมีส่วนสัดค่อนข้างยาว (ทุก ๆ อัตรา มีความยาวเป็น 2 เท่าของหน้าทับสองไม้) ใช้สำหรับตีประกอบเพลงที่มีทำนองดำเนิน ประโยควรรคตอน เป็นระเบียบหน้าทับประเภทที่เรียกว่าปรบไ้นี้ ปรากฏทางด้านดนตรีโบราณได้คิดอัตรา 2 ชั้น ขึ้นมาก่อน โดยแปลงจากเสียงร้องลูกคู่ในการร้องเพลง ปรบไ้ (เพลงพื้นเมืองโบราณเพลงหนึ่ง) มาเป็นวิธีตะโพนคำรับและทำนองร้องของลูกคู่ เพลงปรบไ้นั้นร้องว่า "ฉ่า ฉ่า ฉ่า ช้า-ชะ ฉ่า ไ้" และเปลี่ยนออกมาเป็นเสียงตะโพนดังนี้ "พริ้ง ปี่ ตูบ พริ้ง พริ้ง ตูบ พริ้ง" หน้าทับนี้จึงเรียกว่า "ปรบไ้" แต่เมื่อขยายขึ้นเป็นอัตรา ๓ ชั้น หรือตัดลงเหลือชั้นเดียว ก็คงเรียกว่าหน้าทับปรบไ้ เช่นเดิม หน้าทับปรบไ้เป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์หน้าทับอื่น ๆ เช่น หน้าทับเขมร หน้าทับสตายค์ (เพลงที่มีสำเนียงแขก) เป็นต้น เพลงหน้าทับปรบไ้ บรรเลงเพื่อการฟังภูมิความรู้ของการดำเนินสำนวนกลอน

จังหวะหน้าทับปรบไ้ อัตราจังหวะ 3 ชั้น

--ทั้ง ดิง	ทั้ง ดิง โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ	---ปี่	--โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ
-ดิง-ดิง	-ทั้ง ดิง ทั้ง	ดิง ทั้ง - ดิง	-โจ๊ะ- โจ๊ะ	-ดิง -ทั้ง	-ดิง -ดิง	-ทั้ง -ดิง	-ดิง -ทั้ง

จังหวะหน้าทับปรบไ้ อัตราจังหวะ 2 ชั้น

--ทั้ง ดิง	ทั้ง ดิง โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ	--โจ๊ะ โจ๊ะ	-ดิง - ทั้ง	-ดิง -ดิง	-ทั้ง -ดิง	-ดิง -ทั้ง
------------	--------------------	-------------	-------------	-------------	-----------	------------	------------

จังหวะหน้าทับปรบไ้ อัตราจังหวะชั้นเดียว

ดิง - โจ๊ะ โจ๊ะ	ดิง ดิง - ทั้ง
-----------------	----------------

หน้าทับสองไม้ เป็นหน้าทับที่มีจังหวะค่อนข้างสั้น เพื่อใช้กับทำนองเพลงที่มีประโยคสั้น ๆ เพลงที่มีทำนองหรือทางร้องพลิกแพลง มีความยาวไม่แน่นอน เช่น "ด้นสองไม้" ละครนอก เพลงฉ่อย แอ่ว และลิเก เป็นต้น เมื่อเป็นเพลงสามชั้น หน้าทับสองไม้ก็ขยายขึ้น ถ้าเป็นเพลงชั้นเดียวหน้าทับก็ลดลง แต่ยังคงเรียกหน้าทับสองไม้อยู่เช่นเดิม หน้าทับสองไม้เป็นพื้นฐานของหน้าทับอื่น ๆ เช่น หน้าทับลาว หน้าทับเจ้าเซ็น เป็นต้น เสียงของตะโพน หน้าทับสองไม้จะเป็น "ปี่ ตูบ ดิง ปี่ ตูบ พริ้ง" หรือ "ตูบ พริ้ง พริ้ง พริ้ง" เพลงหน้าทับสองไม้ บรรเลงเพื่อการฟังอรรถรสของลีลา ชั้นเชิงทักษะการบรรเลง

จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะ 3 ชั้น

--- พริ้ง	--- ปี่	----	-ตลิด - ดิง	----	--- ปี่	--- ตูบ	--- พริ้ง
-----------	---------	------	-------------	------	---------	---------	-----------

จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะ 2 ชั้น

--- ปี่	- ตีบ - ตึง	--- ปี่	- ตีบ - พริ้ง
---------	-------------	---------	---------------

จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว

--- ปี่	- พริ้ง - พริ้ง
---------	-----------------

5. เพลงเชิดจีน

เป็นผลงานการประพันธ์ของพระประดิษฐไพเราะ (ครูมีแขก) ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2396 ในระหว่างที่ยังมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐไพเราะ เมื่อนักดนตรีผู้มีชื่อเสียงของพระราชวังบวรสถานมงคลในสมัยรัชกาลที่ 4 หลังจากพระประดิษฐไพเราะได้ประพันธ์เพลงเชิดจีนแล้วนำไปบรรเลงทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ครูมีแขกได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้มีตำแหน่งที่สูงขึ้น จากตำแหน่งหลวงประดิษฐไพเราะ เป็นที่พระประดิษฐไพเราะเจ้ากรมปีพาทย์ของพระราชวังบวรสถานมงคล เพลงเชิดจีนเป็นเพลงประเภทเสภา นิยมใช้บรรเลงรับร้องในวงปีพาทย์เสภา เพลงเชิดจีนนี้ มีทั้งหมด 4 ตัว ในการประพันธ์เพลง ได้นำเพลงเชิดใน อัตร 2 ชั้น ตัวที่ 6 มาประพันธ์ยืดขยายเป็น เชิดจีนตัวที่ 1 แล้วนำเชิดในชั้นเดียวตัวที่ 6 ทำนองเก่ามาเชื่อมต่อท้ายทั้งตัว แต่ได้เปลี่ยนทำนองช่วงลงจบ สำหรับเชิดจีนตัวที่ 2 – 4 ได้ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยมีได้นำทำนองมาจากเพลงใด ยกเว้นเชิดจีนตัวที่ 4 ได้นำเพลงเร็วสำเนียงจีนมาขึ้นนำส่วนต้น นอกนั้นใช้การประพันธ์ขึ้นใหม่ สำหรับเชิดจีนตัวที่ 4 มีการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีรอบวงในตัวเพลงด้วย ในการบรรเลงมักนิยมนำเพลงแขกบรเทศ ถោ มาบรรเลงต่อท้าย ต่อมาปรากฏว่าเพลง “เชิดจีน” ของพระประดิษฐไพเราะเป็นเพลงที่นักดนตรีให้ความนิยมกันเป็นอย่างมาก จนถึงปัจจุบัน และนอกจากใช้บรรเลงในทางดนตรีแล้วก็ได้มีผู้นำเพลงเชิดจีนมาใช้เป็นเพลงระบำ แต่นิยมให้เป็นระบำเดี่ยว อาจารย์เสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ได้เป็นผู้ริเริ่มคิดขึ้นแล้วนำไปเรียนปรึกษากับครูอาคม สายาคม ให้ประดิษฐ์ทำรำประกอบเพลงเชิดจีน ได้จัดแสดงขึ้นครั้งแรกในรายการขับขานวรรณคดีครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2520 ในครั้งนั้นครูอาคม สายาคม ได้ถ่ายทอดให้ศิลปิน 3 ท่าน คือ ชุนแผน แสดงโดยนายไพฑูรย์ เข้มแข็ง วันทอง แสดงโดยนางสาวดวงฤดี ถาพรพาสี และตัวม้าสีหมอก แสดงโดยนายนิวัฒน์ สุขประเสริฐ ภายหลังกรมศิลปากรจึงได้นำมาปรับเข้ากับระบำคู่และระบำหมู่ ถือเป็นระบำที่น่าดูชุดหนึ่ง ด้วยแสดงให้เห็นถึงจังหวะลีลาท่ารำที่ร่าเริงสนุกสนานของผู้รำได้เป็นอย่างดี การแสดงที่นำเพลงเชิดจีนมาใช้ ได้แก่ รำเชิดฉิ่ง – เชิดจีน (พระ-นาง) รำเชิดฉิ่ง – เชิดจีน (นางล้วน) รำเบิกโรงดอกไม้เงินดอกไม้ทอง รำเมขลา – รามสูตร รำพระลอตามไก่ รำหย้าหรันตามนกยูง รำขุนแผนพานางวันทองหนี ฯลฯ เป็นต้น

6. เพลงเดี่ยว

การบรรเลงเดี่ยว คำว่า เดี่ยว หมายถึงการบรรเลงดนตรีด้วยทางเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นพิเศษ นอกเหนือจากทางธรรมดาในการบรรเลงเพลงเดี่ยวนั้นมีจุดประสงค์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) อวดทำนองเพลง
- 2) อวดฝีมือ
- 3) อวดความแม่นยำ

เพลงเดี่ยวนั้น ผู้ประดิษฐ์มักประดิษฐ์ทางมา 2 ทาง คือ “ทางหวาน” หรือ “ทางโอด” กับ “ทางเก็บ” โดยทางหวานหรือทางโอดนั้นจะยึดตามเสียงร้องเป็นหลัก ทำให้เพลงเดี่ยวทางนี้มีทำนองเยือกเย็น ส่วนทางเก็บนั้นเป็นการแสดงความสามารถของนักดนตรีอีกอย่างหนึ่ง

7. เพลงลา

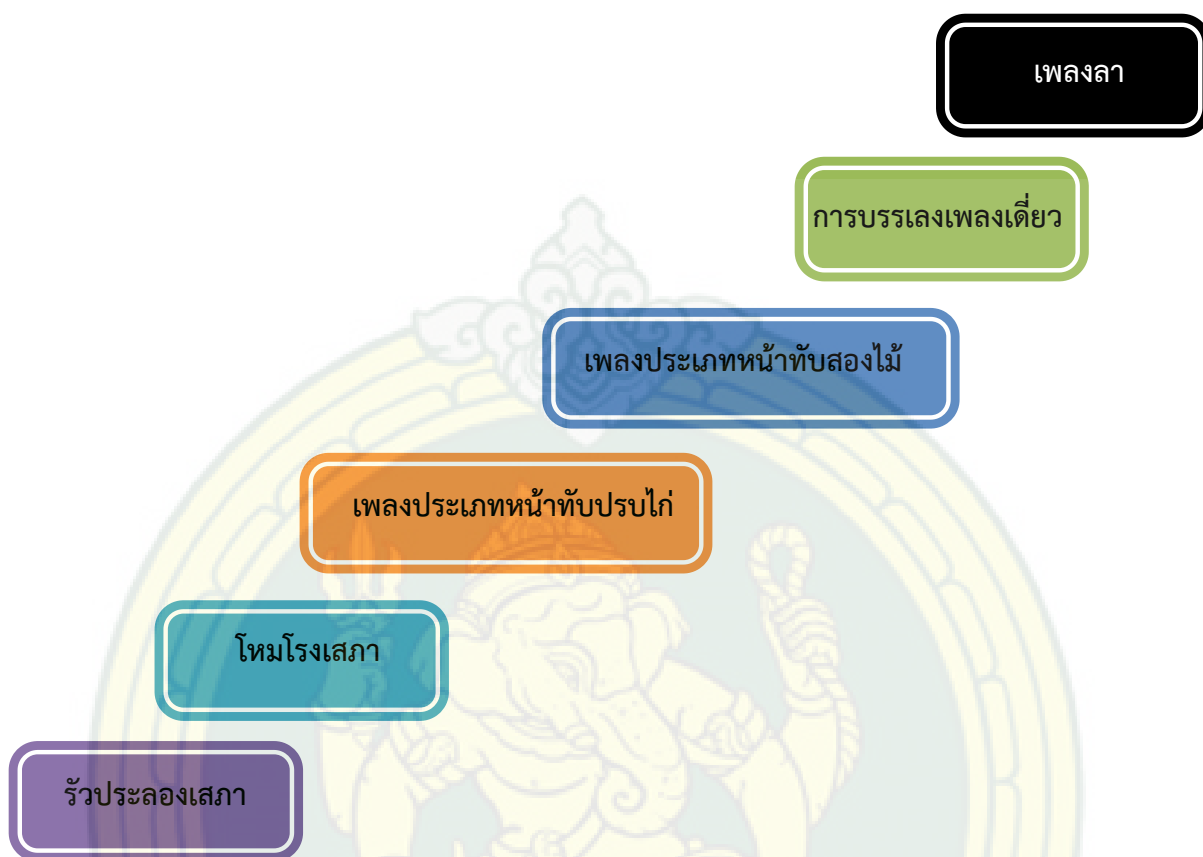
เพลงลา หมายถึงเพลงที่ใช้บรรเลง และขับร้องในอันดับสุดท้าย เพื่อเป็นนิมิตหมายว่าการบรรเลงและขับร้องในครั้ง นั้นกำลังจะสิ้นสุดลง และถือเป็นธรรมเนียมของการร้องส่งสำหรับวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ ว่าเพลงที่จะบรรเลงและขับร้องในอันดับสุดท้ายจริง ๆ จะต้องเป็นเพลงลา ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำลาอาลัยแก่ผู้ฟัง

ลักษณะของเพลงลา ก็คือเพลงที่เนื้อร้องมีความหมายในทางอำลาลามีความเสียตายเป็นที่จะต้องจากกัน เนื้อร้องมักจะมีสร้อย คือ มีการว่าดอกเลียนอย่าง ลีลาของสักรา (วิธีการเช่นนี้สันนิษฐานว่าคงจะมีขึ้นในราวปลายสมัยรัชกาลที่ 3 หรือ ต้นรัชกาลที่ 4) และเมื่อนักร้อง ร้องมาถึงตอนที่เป็นสร้อย หรือว่าดอกไปจนจบวรรคแล้ว จะมีเครื่องดนตรีขึ้นใดขึ้นหนึ่งบรรเลง เลียนเสียงร้อง ทั้งทำนองและเนื้อร้องให้ละม้ายคล้ายที่สุด ข้าไป 2 เที้ยว ซึ่งภาษานักดนตรีเรียกว่า “ว่าดอก” เครื่องดนตรีที่มักใช้บรรเลงว่าดอก โดยมากเป็นเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่ และขลุ่ยต่าง ๆ หรือเครื่องสีได้แก่ ซอต่าง ๆ ทั้งนี้สุดแล้วแต่ว่าวงดนตรีที่บรรเลงในครั้งนั้นเป็นวงประเภทใด ถ้าเป็นวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ก็ใช้ปี่ใน ถ้าเป็นวงปี่พาทย์ไม้นวมก็ใช้ขลุ่ย หรือซออู้ และถ้าเป็นวงเครื่องสาย หรือวงมโหรี ก็ใช้ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย หรือขลุ่ยอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นในการบรรเลงและขับร้องเพลงลา นอกจากเพื่อเป็นการอำลาลาแก่ผู้ฟังแล้ว ยังเป็นการอวดความสามารถของผู้บรรเลงว่าดอก ว่าจะสามารถเลียนเสียงได้เหมือนเพียงไร เพลงไทยที่จัดเป็นเพลงลา ได้แก่ เพลงเต่ากินผักบั้ง เพลงปลาทอง เภา เพลงประอาทิยชึงดวง เพลงนกขมิ้น และเพลงออกทะเล เป็นต้น

4.2.2 โครงสร้าง รูปแบบเพลงที่ใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์เสภาวังหน้า

กรมศิลปากร โดยสำนักการสังคีต ได้จัดรายการปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ขึ้นเพื่อเป็นการน้อมรำลึก ถึงพระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเป็น องค์ราชูปถัมภ์ ในการสืบสาน พัฒนา และสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยจัดให้มีการบรรเลงปี่พาทย์เสภามาโดยตลอด ตั้งแต่ครั้งที่ 1 ปีพุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบัน ครั้งที่ 17 ปี พุทธศักราช 2563 โดยมีรูปแบบ และโครงสร้างการดำเนินงาน การจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า มีลำดับวิธีการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ยึดถือเป็นระเบียบดังนี้ 1. รำประลองเสภา 2. โหมโรงเสภา 3. เพลงพม่าห้าท่อน 4. เพลงจระเข้หางยาว 5. เพลงสี่บท 6. เพลงบุหลัน จากนั้นร้องและบรรเลงเพลงประเภททยอย และบรรเลงและขับร้องเพลงลาเป็นอันดับสุดท้าย

รูปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-17 (พุทธศักราช 2545-2563) ดังนี้

ภาพที่ 16 รูปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-17
ที่มา: ผู้วิจัย

หมายเหตุ การบรรเลงเพลงเดี่ยวมีเฉพาะบางปี ตามมติในที่ประชุมการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าในแต่ละครั้ง

ตารางที่ 1 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-3 พุทธศักราช 2545 – 2547

ลำดับ	ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2545	ครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2546	ครั้งที่ 3 พุทธศักราช 2547
โหมโรงเช้า			คณะครูหัด ศรีอยู่
โหมโรงกลางวัน			คณะศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง
โหมโรงเย็น	คณะศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง	คณะครูหัด ศรีอยู่	วงพาทยรัตน์
โหมโรงเสภา	สำนักการสังคีต เพลงโหมโรงขวัญเมือง	วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงโหมโรงราชนาวิ	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงโหมโรงจักรทอง
ขับเสภา	นายแจ้ง คล้ายสีทอง	นายณฤพณ์ ดุริยพันธ์	นายศิริ วิชชเวช
เพลงหน้าทับ ปรบไก และ หน้าทับสองไม้	1. วงดุริยางค์ทหารเรือ - เพลงพม่าห้าท่อน - เพลงจีนขิมกลาง 2. วงกลม. - เพลงสืบท เถา - เพลงทยอยเขมร 3. วงดุริยางค์สำนักงาน ตำรวจ - เพลงบุหลัน เถา - เพลงเขมรราชบุรี	1. วงดุริยางค์ทหารบก - เพลงนกระจอกทอง - เพลงศรีธรรมราช 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ - เพลงเริงพล - เพลงสมิงทอง 3. วงดุริยางค์ทหารอากาศ - เพลงจระเข้หางยาว เถา - เพลงไอลาว 4. วงดุริยางค์สำนักงาน ตำรวจ - เพลงแขกโอด เถา - เพลงทศพิธราชธรรม	1. วงดุริยางค์ทหารบก - เพลงพม่าห้าท่อน 6 ชั้น 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ - เพลงไอลาว เถา 3. วงดุริยางค์ทหารอากาศ - เพลงแขกเชิญเจ้า 4. วงดุริยางค์สำนักงาน ตำรวจ - เพลงนารายณ์แปลงรูป
เพลงลา	1. วงดุริยางค์ตำรวจ - เพลงเต่ากินผักบั้ง 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ - เพลงอกทะเล 3. วงกลม. - เพลงพระอาทิตย์ ชิงดวง	วงรวมเหล่า - เพลงอก ทะเล	วงรวมเหล่า - เพลงปลาทอง

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 (2545, น. 11-25)
 สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 2 (2546, น. 14-27)
 สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3 (2547, น. 171-189)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1 พุทธศักราช 2545 เริ่มการบรรเลงช่วงเวลาเย็น เริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น คณะศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง จากนั้นเข้ารูปแบบจากบรรเลงปีพาทย์เสภา โหมโรงเสภาเพลงโหมโรงขวัญเมือง สำนักการสังคีต ขับเสภาโดยนายแจ้ง คล้ายสีทอง เริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไ้ และหน้าทับทยอย จากวงดุริยางค์ไทยจากสังกัดหน่วยงานราชการ วงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงพม่าห้าท่อน และเพลงจีนซิมกลาง ต่อด้วยวงที่ 2 กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรมกีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร บรรเลงเพลงสี่บท เถา และเพลงทยอยเขมร ต่อด้วยวงที่ 3 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงบุหลัน เถา และเพลงเขมรราชบุรี ปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาด้วยเพลงลาด้วยกัน 3 วง วงดุริยางค์ตำรวจบรรเลงเพลงเต่ากินผักบั้ง วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงออกทะเลเา และวงกลม. บรรเลงเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 2 พุทธศักราช 2546 เริ่มการบรรเลงโหมโรงเย็น คณะครูหัด ศรีอยู่ ต่อด้วยการบรรเลงโหมโรงเสภาเพลงโหมโรงราชนาวิ จากวงดุริยางค์ทหารเรือ ขับเสภาโดยนายณฤพณ์ ดุริยพันธ์ เริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไ้ และหน้าทับทยอย จากวงดุริยางค์ไทยจากสังกัดหน่วยงานราชการ วงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงนกระจอกทอง และเพลงศรีธรรมราช ต่อด้วยวงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงเริงพล และเพลงสมิงทอง วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงจระเข้หางยาว เถา และเพลงไอลาว วงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงแขกโอด เถา และเพลงทศพิธราชธรรม ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลาวรวมเหล่าดุริยางค์ไทยจากสังกัดหน่วยงานราชการทั้ง 4 วง ร่วมกันบรรเลงเพลงออกทะเล

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 3 พุทธศักราช 2547 ในครั้งนี้มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากครั้งที่ 1 และ 2 โดยมีการนำเพลงโหมโรงเช้า และเพลงโหมโรงกลางวันมาใช้บรรเลงเพลงประกอบพิธีกรรมในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นครั้งแรก เพลงโหมโรงเช้าบรรเลงโดยวงคณะครูหัด ศรีอยู่ ในช่วงสายต่อการบรรเลงเพลงโหมโรงกลางวันโดยวงคณะศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง และในช่วงเย็นเริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น จากวงพาทย์รัตน ต่อด้วยการบรรเลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงจักรทอง จากวงดุริยางค์ทหารบก ขับเสภาโดยนายศิริ วิชเวช จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไ้ และหน้าทับทยอย จากวงที่ 1 ดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงพม่าห้าท่อน 6 ชั้น วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงไอลาว เถา วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลง แขกเชิญเจ้า และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงนารายณ์แปลงรูป ปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา จากวงรวมเหล่าด้วยเพลงปลาทอง

ตารางที่ 2 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4-6 พุทธศักราช 2548 – 2550

ลำดับ	ครั้งที่ 4 พุทธศักราช 2548	ครั้งที่ 5 พุทธศักราช 2549	ครั้งที่ 6 พุทธศักราช 2550
โหมโรงกลางวัน	วงพาทย์รัตน์		
เพลงเรื่อง	วง กทม. เพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์		
เพลงช้า	ศิษย์ครูหยด ศรีอยู่ เพลงช้าเรื่องรำดาบ เพลงช้าเรื่องสี่เกลอ		
โหมโรงเย็น		วง กทม.	วงครูจงกล พงษ์พรหม
เพลงช้า		วงศิษย์ครูสกล แก้วเพ็ญภาค เพลงช้าเรื่องตะนาว	
เพลงเรื่อง		วงศิษย์ครูไพฑูรย์ จรรย์นาญ เพลงเรื่องทะวอย	วงศิษย์ครูรวม พรหมบุรี เพลงเรื่องจีนแสด
โหมโรงเสภา	วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ เพลงโหมโรงปฐมฤกษ์	วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงโหมโรงชมสวนสวรรค์	วงดุริยางค์สำนักการสังคีต เพลงโหมโรงมหาชัย
ขับเสภา	พลตรีประภาส ศกุนตนาค	นายแจ้ง คล้ายสีทอง	นายศิริ วิชชเวช
เพลงหน้าทับ ปรบไก่ และหน้า ทับสองไม้	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงเทวาประสิทธิ์ วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงถอนเสมอ วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงนาคเกี้ยว วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ เพลงครอบจักรวาล	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงแขกไทร เถา วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงจีนลั่นถัน เถา วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงวิลันดาโอด เถา วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ เพลงพม่าเห่ เถา	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงตามกวาง เถา วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงแมลงภูทอง เถา วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงช้างประสาธนา เถา วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจฯ เพลงจระเข้หางยาว เถา วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรมฯ เพลงม้ารำ เถา
เพลงเดี่ยว			วงรวมเหล่า เพลงเดี่ยวพญาโคก
เพลงลา	วงรวมเหล่า เพลงเต่ากินผักบั้ง	วงรวมเหล่า เพลงเต่ากินผักบั้ง	1.วงครูรวม พรหมบุรี 2. วงครูจงกล พงษ์พรหม - เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

หมายเหตุ พุทธศักราช 2551 งดจัดงาน เนื่องจากปิดซ่อมโรงละครแห่งชาติ

ที่มา: สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4 (2548, น. 8-27)

สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 5 (2549, น. 7-26)

สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 6 (2550, น. 11-30)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4 พุทธศักราช 2548 ในครั้งนี้ได้รับพัฒนาการ การนำเพลง โหมโรงกลางวันตามแบบการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3 มาใช้บรรเลงเพลงประกอบพิธีกรรม ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4 เช่นกัน เพลงโหมโรงกลางวัน บรรเลงโดยวงพาทยรัตน์ และในครั้งที่ 4 นี้ ยังเป็นการนำการบรรเลงเพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ บรรเลงโดยวง กทม. และการบรรเลง เพลงช้าเรื่องรำดาบ เพลงช้าเรื่องสี่เกลอ บรรเลงโดยวงศิษย์ครูหยุด ศรีอยู่ มาบรรเลงในงานเป็นครั้งแรก ในปีนี้ไม่มีการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็นเหมือนเช่นครั้งที่ 1 – 3 ในช่วงเย็นของการจัดงานเริ่มการบรรเลง เพลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงปฐมฤกษ์ จากวงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ ขับเสภาโดยพลตรีประกาศ ศกุนตนาค จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย จากวงที่ 1 ดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงทเวาประสิทธิ์ วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงถอนสมอ วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหาร อากาศ บรรเลงเพลงนาคเกี้ยว และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงครอบจักรวาล ปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา จากวงรวมเหล่าด้วยเพลงเต่ากินผักบั้ง

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 5 พุทธศักราช 2549 ในครั้งนี้ได้นำการบรรเลงเพลงโหมโรง เย็นเหมือนเช่นครั้งที่ 1 – 3 มาบรรเลง บรรเลงเพลงโหมโรงเย็นโดย วง กทม. วงศิษย์ครูสกล แก้วเพ็ญภาค บรรเลงเพลงช้าเรื่องตะนาว และวงศิษย์ครูไพฑูรย์ จรรย์นาฏย์ บรรเลงเพลงเรื่องทเวอย จากนั้นเริ่มการ บรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงชมสวนสวรรค์ จากวงดุริยางค์ทหารอากาศ ขับเสภาโดยนายแจ้ง คล้ายสีทอง และเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย จากวงที่ 1 ดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงแขกไพร เถา วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงจินลั่นถัน เถา วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหาร อากาศ บรรเลงเพลงวิลันดาโอต เถา และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงพม่าเห่ เถา ปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา จากวงรวมเหล่าด้วยเพลงเต่ากินผักบั้ง

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 6 พุทธศักราช 2550 ครั้งนี้เริ่มงานด้วยการบรรเลงเพลง โหมโรงเย็นจาก วงครูจกกล พงษ์พรหม บรรเลงเพลงเรื่องจินแส จากวงศิษย์ครูรวม พรหมบุรี จากนั้นเริ่ม การบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงมหาชัย จากวงดุริยางค์สำนักการสังคีต ขับเสภาโดย นายศิริ วิชชเวช และเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย จากวงที่ 1 ดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงตามกวาง เถา วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงแมลงภู่ทอง เถา วงที่ 3 วงดุริยางค์ ทหารอากาศ บรรเลงเพลงช้างประสานงา เถา วงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงจระเข้หาง ยาว เถา และวงที่ 5 วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรมฯ บรรเลงเพลงม้ารำ เถา ในการจัดงาน “ปีพาทย์เสภาที่ วังหน้า” ครั้งที่ 6 นี้ เป็นครั้งแรกของการจัดงานที่ได้้นำการบรรเลงเพลงเดี่ยวมาบรรเลง เพลงเดี่ยวที่ใช้ใน การบรรเลงครั้งนี้ คือเพลงเดี่ยวพญาโคก บรรเลงโดยวงรวมเหล่า จากนั้นปิดท้ายการบรรเลงตามปีพาทย์ เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง จากวงครูรวม พรหมบุรี และวงครูจกกล พงษ์พรหม

ตารางที่ 3 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7-9 พุทธศักราช 2552 – 2554

ลำดับ	ครั้งที่ 7 พุทธศักราช 2552	ครั้งที่ 8 พุทธศักราช 2553	ครั้งที่ 9 พุทธศักราช 2554
โหมโรงเย็น		วงดุริยางค์ทหารเรือ	วงสำนักวัฒนธรรม
โหมโรงเสภา	วงสำนักวัฒนธรรม เพลงโหมโรงมหाराชา	วงสำนักการสังคีต เพลงโหมโรงมหाराชา	วงสำนักการสังคีต เพลงโหมโรงขวัญเมือง
ขับเสภา	นายสมชาย ทับพร	นายสมชาย ทับพร ขับเสภา-อาศิรวาทราชสดุดี	พลตรีประภาศ ศกุนตานาค ขับเสภา-อาศิรวาทราชสดุดี
บทขับเสภาส่ง ร้องเรื่องกาگی			พลตรีประภาศ ศกุนตานาค นายณพนธ์ ดุริยพันธ์ นางดวงเนตร ดุริยพันธ์ นายสมชาย ทับพร
เพลงหน้าทับ ปรบไก่ และ หน้าทับสองไม้		วงวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพ - เพลงพม่าห้าท่อน 3 ชั้น - เพลงเทพริณจวนเภา วงวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณ - เพลงสี่บท เภา - เพลงทยอยนอก เภา วงวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี - เพลงบุหลัน เภา - เพลงปรางค์แขก เภา วงวิทยาลัยนาฏศิลป์ ปรางค์ ครั้งแรก พ.ศ. 2553	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงพม่าห้าท่อน วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงจระเข้หางยาว วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงสี่บท วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ เพลงบุหลัน
เพลงเชิดจีน (ปรากฏครั้งแรก พ.ศ. 2552)	วงดุริยางค์ทหารบก และ วงดุริยางค์ทหารเรือ วงดุริยางค์ทหารอากาศ และวงดุริยางค์สำนักงาน ตำรวจ		
เพลงเดี่ยว			
เพลงลา	วงสำนักวัฒนธรรม เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง	วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงออกทะเล 3 ชั้น	1. วงสี่เหล้าทัพ 2. วงสำนักการสังคีต - เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

ที่มา: สื่อบัทรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7 (2552, น. 4-12)

สื่อบัทรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8 (2553, น. 8-32)

สื่อบัทรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 9 (2554, น. 3-19)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7 พุทธศักราช 2552 ครั้งนี้เริ่มงานด้วยการบรรเลงเพลง โหมโรงเสภา เพลงโหมโรงมหาราช จากวงสำนักวัฒนธรรม ขับเสภาโดยนายสมชาย ทับพร ในการจัดงาน “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7 ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย แต่เกิดปรากฏการณ์ในการนำเพลงเชิดจีน มาบรรเลงเป็นครั้งแรกในการจัดงาน “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” บรรเลงโดยวงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ จากนั้นปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง จากวงสำนักวัฒนธรรม

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 8 พุทธศักราช 2553 เริ่มงานด้วยการบรรเลงเพลง โหมโรงเย็น จากวงดุริยางค์ทหารเรือ โหมโรงเสภา เพลงโหมโรงมหาราช จากวงสำนักการสังคีต ขับเสภา-อาศิรวาทราชสดุดี โดยนายสมชาย ทับพร จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย ในครั้งที่ 8 นี้ได้เชิญวงดนตรีไทยจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ มาร่วมบรรเลงเป็นครั้งแรก วงที่ 1 วงวิทยาลัยนาฏศิลป์กรุงเทพมหานคร บรรเลงเพลงพม่าห้าท่อน 3 ชั้น และเพลงเทพธิดาจริน เถา วงที่ 2 วงวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณ บรรเลงเพลงสี่บท เถา และเพลงทยอยนอก เถา และวงที่ 3 วงวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี บรรเลงเพลงบุหลัน เถา และเพลงปรำค้แซก เถา จากนั้นปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงออกทะเล 3 ชั้น จากวงดุริยางค์ทหารเรือ

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 9 พุทธศักราช 2554 เริ่มงานด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น จากวงสำนักวัฒนธรรม โหมโรงเสภา เพลงโหมโรงขวัญเมือง จากวงสำนักการสังคีต ขับเสภา-อาศิรวาทราชสดุดี โดยพลตรีประภาศ ศกุนตานาค ในครั้งนี้เกิดปรากฏการณ์บทขับเสภาส่งร้องเรื่องกา ก็เป็นครั้งแรก ขับเสภาร้องส่งโดย พลตรีประภาศ ศกุนตานาค นายณณพณ์ ดุริยพันธ์ นางดวงเนตร ดุริยพันธ์ และนายสมชาย ทับพร จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย โดยวงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงพม่าห้าท่อน วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงจระเข้หางยาว วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงสี่บท และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงบุหลัน จากนั้นปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง จากวงสี่เหล้าทัพ และวงสำนักการสังคีต

ตารางที่ 4 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 10-12 พุทธศักราช 2555-2557

ลำดับ	ครั้งที่ 10 พุทธศักราช 2555	ครั้งที่ 11 พุทธศักราช 2556	ครั้งที่ 12 พุทธศักราช 2557
โหมโรงเย็น	วงสำนักการสังคีต		
ขับเสภา	พลตรีประกาศ ศกุนตานาค บทเสภาไหว้ครู-อศิรวาทราชสดุดี		นายณฤพนธ์ ดุริยพันธ์
โหมโรงเสภา	วงสำนักการสังคีต เพลงโหมโรงมหาสังข์		วงรวมเหล่า เพลงโหมโรงมะลิเลื้อย
*เพลงโหมโรง		วงสำนักการสังคีต เพลงโหมโรงมะลิเลื้อย	
ขับเสภา		พลตรีประกาศ ศกุนตานาค บทเสภาไหว้ครู-อศิรวาทราชสดุดี	
*การแสดงรำเบิก โรง “ตรีมูรติ”		ของนายเสรี หวังในธรรม	
*โหมโรงเสภา		รวีประลองเสภาวงดุริยางค์ตำรวจ ท่อน 1 วงดุริยางค์ทหารเรือ ท่อน 2 วงสำนักวัฒนธรรม ท่อน 3 วงดุริยางค์ทหารบก ท่อน 4 วงดุริยางค์ทหาร อากาศ เพลงโหมโรงไอยเรศ 3 ชั้น	
*บทขับเสภาส่ง ร้องเรื่องขุนช้าง- ขุนแผน	พลตรีประกาศ ศกุนตานาค นายณฤพนธ์ ดุริยพันธ์ นางสุรางค์ ดุริยพันธ์ นายสมชาย ทับพร	นายสมชาย ทับพร ตอนขุนแผนฟันม่าน-พานางวัน ทองหนี เพลงทยอยญวน 3 ชั้น วงสำนัก การสังคีต เพลงทยอยใน 3 ชั้นวงดุริยางค์ ทหารบก เพลงแขกโอด 3 ชั้น วงดุริยางค์ ตำรวจแห่งชาติ เพลงทยอยนอก 3 ชั้นวงสำนัก วัฒนธรรม เพลงแขกลพบุรี 3 ชั้น วง ดุริยางค์ทหารเรือ	

ที่มา: สื่อบัณฑิตปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10 (2555, น. 4-27)

สื่อบัณฑิตปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11 (2556, น. 8-40)

สื่อบัณฑิตปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 12 (2557, น. 6-35)

ตารางที่ 4 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 10-12 พุทธศักราช 2555-2557 (ต่อ)

ลำดับ	ครั้งที่ 10 พุทธศักราช 2555	ครั้งที่ 11 พุทธศักราช 2556	ครั้งที่ 12 พุทธศักราช 2557
เพลงหน้าทับ ปรบไก่ และหน้า ทับสองไม้	1. วงดุริยางค์ทหารอากาศ - เพลงสารถิ เภา 2. วงดุริยางค์ทหารบก - เพลงสุดสงวน เภา 3. วงสำนักการสังคีต - เพลงแสนสุดสวาท เภา 4. วงสำนักวัฒนธรรม - เพลงสร้อยลำปาง เภา 5. วงดุริยางค์ทหารเรือ - วงแถมมอญ เภา 6. วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ - เพลงแถมมอญบางช้าง เภา		1. วงดุริยางค์ทหารบก เพลงสยามานุสสติ เภา เพลงทยอยเขมร 3 ชั้น 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงแขกสาหร่าย เภา เพลงเขมรราชบุรี 3 ชั้น 3. วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงอาเฮีย เภา เพลงแขกลพบุรี 3 ชั้น 4. วงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพลงเขมรใหญ่ เภา เพลงทยอยนอก 3 ชั้น 5. วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม เพลงเทิดมหาราช เภา เพลงทวย 3 ชั้น
เพลงซิดจิ้น (ปรากฏครั้งแรก พ.ศ. 2552 , ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2555 , ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2556)	ตัว 1 วงสำนักวัฒนธรรม ตัว 2 วงดุริยางค์ทหารอากาศ ตัว 3 วงดุริยางค์ตำรวจ ตัว 4 วงดุริยางค์ทหารบก ตัว 5 วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงประเทศ วงสำนักการสังคีต	ตัว 1 วงดุริยางค์ตำรวจ ตัว 2 วงสำนักวัฒนธรรม ตัว 3 วงดุริยางค์ทหารบก ตัว 4 วงดุริยางค์ทหารเรือ ตัว 5 วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงประเทศ วงสำนักการสังคีต	วงรวมเหล่า
*การแสดงรำ ลาวเปาแคน		สำนักการสังคีต	สำนักการสังคีต
เพลงเดี่ยว		เพลงเดี่ยวแถมมอญ 3 ชั้น ระนาดเอก วงดุริยางค์ตำรวจ ซ้องวงใหญ่ วงสำนักวัฒนธรรม ซ้องวงเล็ก วงดุริยางค์ทหารอากาศ ระนาดทุ้ม วงดุริยางค์ทหารบก	เพลงเดี่ยวสารถิ 3 ชั้น
เพลงลา	1. วงสี่เหล้าทัพ 2. วง กทม. 3. วงสำนักการสังคีต - เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง	- เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง ท่อน 1 วงสำนักการสังคีต ท่อน 2 วงสำนักวัฒนธรรม ท่อน 3 วงดุริยางค์ทหารเรือ ท่อน 4 วงดุริยางค์ทหารอากาศ ว่าดอกร วงดุริยางค์ทหารบก ว่าดอกร วงดุริยางค์ตำรวจ	วงรวมเหล่า เพลงเต่ากินผักบั้ง

ที่มา: สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10 (2555, น. 4-27)

สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11 (2556, น. 8-40)

สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 12 (2557, น. 6-35)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 10 พุทธศักราช 2555 เริ่มงานด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น จากวงสำนักการสังคีต ขับเสภา บทเสภาไหว้ครู-อาศิรวาทราชสดุดี โดยพลตรีประภาศ ศกุนตานาคโหมโรงเสภาเพลงโหมโรงมหาสังข์ จากวงสำนักการสังคีต บทขับเสภาส่งร้องเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ขับเสภาร้องส่ง โดยพลตรีประภาศ ศกุนตานาค นายณณพนธ์ ดุริยพันธ์ นางสุรางค์ ดุริยพันธ์ และนายสมชาย ทับพร จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย โดยวงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงสารถี เถา วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงสุดสงวน เถา วงที่ 3 วงดุริยางค์สำนักการสังคีต บรรเลงเพลงแสนสุดสวาท เถา วงที่ 4 วงสำนักวัฒนธรรม บรรเลงเพลงสร้อยลำปาง เถา วงที่ 5 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงแขกมอญ เถา และวงที่ 6 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ บรรเลงเพลงแขกมอญบางช้าง เถา จากนั้นเป็นการบรรเลงเพลงเชิดจีนเป็นครั้งที่ 2 จำนวนวงร่วมบรรเลงทั้งหมด 5 วง ได้แก่ ตัว 1 บรรเลงโดยวงสำนักวัฒนธรรม ตัว 2 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารอากาศ ตัว 3 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ตำรวจ ตัว 4 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารบก ตัว 5 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารเรือ และบรรเลงเพลงบรรเทศ โดยวงสำนักการสังคีต ปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงพระอาทิตย์ชิงดวงจากวงสี่เหล่าทัพ วงกลม. และวงสำนักการสังคีต

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 11 พุทธศักราช 2556 เริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเพลงโหมโรงมะลิเลื้อย จากวงสำนักการสังคีต ขับเสภา บทเสภาไหว้ครู-อาศิรวาทราชสดุดีโดยพลตรีประภาศ ศกุนตานาค ในครั้งนี้เกิดปรากฏการณ์ริเริ่มนำการแสดงรำเบิกโรง “ตรีมูรติ” ของนายเสรี หวังในธรรม มาแสดงเป็นครั้งแรก จากนั้นเริ่มการบรรเลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงไอยเรศ 3 ชั้น จากวงบรรเลงทั้งหมด 5 วง เริ่มบรรเลงโดยรัวประลองเสภา วงดุริยางค์ตำรวจ ท่อน 1 วงดุริยางค์ทหารเรือ ท่อน 2 วงสำนักวัฒนธรรม ท่อน 3 วงดุริยางค์ทหารบก และท่อน 4 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บทขับเสภาส่งร้องเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ตอนขุนแผนพินม่าน-พานางวันทองหนี ขับเสภาร้องส่งโดยนายสมชาย ทับพร จำนวนวงร่วมบรรเลงประกอบการขับเสภาร้องส่งทั้งหมด 5 วง ได้แก่ วงที่ 1 วงสำนักการสังคีต บรรเลงเพลงทยอยญวน 3 ชั้น วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงทยอยใน 3 ชั้น วงที่ 3 วงดุริยางค์ตำรวจแห่งชาติ บรรเลงเพลงแขกโอด 3 ชั้น วงที่ 4 วงสำนักวัฒนธรรม บรรเลงเพลงทยอยนอก 3 ชั้น และวงที่ 5 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงแขกลพบุรี 3 ชั้น ในครั้งนี้ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย ปรากฏการณ์การบรรเลงเพลงเชิดจีนเป็นครั้งที่ 3 จำนวนวงร่วมบรรเลงทั้งหมด 5 วง ได้แก่ ตัว 1 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ตำรวจ ตัว 2 บรรเลงโดยวงสำนักวัฒนธรรม ตัว 3 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารบก ตัว 4 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารเรือ ตัว 5 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารอากาศ และบรรเลงเพลงบรรเทศ โดยวงสำนักการสังคีต เกิดปรากฏการณ์ครั้งแรกที่สำนักการสังคีตนำการแสดงรำลาวเป่าแคนมาจัดแสดง เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว จากนั้นเป็นการแสดงบรรเลงเพลงเดี่ยวแขกมอญ 3 ชั้น โดยแบ่งการบรรเลงให้แต่ละวงร่วมบรรเลงแต่ละเครื่องมือ โดยวงดุริยางค์ตำรวจ บรรเลงระนาดเอก วงสำนักวัฒนธรรม บรรเลงฆ้องวงใหญ่ วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงฆ้องวงเล็ก และวงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงระนาดทุ้ม ปิดท้ายด้วยการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาการบรรเลงเพลงลา ในเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง จากวงร่วมบรรเลงทั้งหมด 6 วง แบ่งการบรรเลงโดยท่อน 1 บรรเลงโดยวงสำนักการสังคีต ท่อน 2 บรรเลงโดยวงสำนักวัฒนธรรม ท่อน 3 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารเรือ ท่อน 4 บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารอากาศ และการว่าตอก บรรเลงโดยวงดุริยางค์ทหารบก และวงดุริยางค์ตำรวจ

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 12 พุทธศักราช 2557 ในครั้งนี้เริ่มงานด้วยการขับเสภา โดยนายณฤพณ์ ดุริยพันธ์ จากนั้นเริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงมะลิเลื้อย จากวงรวมเหล่าในครั้งนี้ไม่มีการแสดงรำเบิกโรง “ตรีมูรติ” และการขับเสภาส่งร้องเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน เหมือนในครั้งที่ 10 ต่อด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย วงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงสยามานุสสติ เถา และเพลงทยอยเขมร 3 ชั้น วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงแขกสาหร่ายเถา และเพลงเขมรราชบุรี 3 ชั้น วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงอาเฮีย เถา และเพลงแขกลพบุรี 3 ชั้น วงที่ 4 วงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงเพลงเขมรใหญ่ เถา และเพลงทยอยนอก 3 ชั้น และวงที่ 5 วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม บรรเลงเพลงเทิดมหาราช เถา และเพลงทวย 3 ชั้น จากนั้นบรรเลงเพลงเชิดจีน เป็นปรากฏการณ์ครั้งที่ 4 ของการจัดงาน โดยวงรวมเหล่า ต่อด้วยสำนักการสังคีตทำการแสดงรำลาวเป่า แคน เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อด้วยการบรรเลงเพลงเดี่ยวสารถี 3 ชั้น ปิดท้ายการบรรเลง ด้วยเพลงลาตามชนบการบรรเลงปีพาทย์เสภา ด้วยเพลงเต่ากินผักบุ้ง จากวงรวมเหล่า

ตารางที่ 5 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13-15 พุทธศักราช 2558-2561

ลำดับ	ครั้งที่ 13 พุทธศักราช 2558	ครั้งที่ 14 พุทธศักราช 2559	ครั้งที่ 15 พุทธศักราช 2561
โหมโรงเย็น		วงดุริยางค์วิทยาลัยนาฏศิลป์	วงพระราชนิเวศน์ มฤตทายวัน
เพลงเรื่อง		วงดุริยางค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ -เพลงช้าเรื่องสร้อยสน เพลงช้าเรื่องจีนแสด	สำนักการสังคีต กรมศิลปากร -เพลงเรื่องสุรินทรพา เพลงเรื่องสารถี
ขับเสภา	สำนักการสังคีต	สำนักการสังคีต เพิ่มการรำอาศิรวาทราช สดุดีพระบาทสมเด็จพระปิ่น เกล้าเจ้าอยู่หัว	นายณฤพณ์ ดุริยพันธ์
การแสดงชุด “มหกรรมเกรี แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราช”		สำนักการสังคีต	
การบรรเลง-ขับร้องเพลง ภัทรมหาราช เถา		สำนักการสังคีต	
การแสดงโขน ชุด “วานร พงศ์ องค์พระราม”		สำนักการสังคีต	

ที่มา: สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 13 (2558, น. 6-25)

สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 14 (2559, น. 6-27)

สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 15 (2561, น. 8-29)

ตารางที่ 5 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13-15 พุทธศักราช 2558-2561 (ต่อ)

ลำดับ	ครั้งที่ 13 พุทธศักราช 2558	ครั้งที่ 14 พุทธศักราช 2559	ครั้งที่ 15 พุทธศักราช 2561
การแสดงแอ่วลาวออก “ฟ้อนแคนคำหอม”	สำนักงานการสังคีต	สำนักงานการสังคีต	สำนักงานการสังคีต
การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับ ร้อง เพลง เชิดจีน (ปรากฏครั้งแรก พ.ศ. 2552)	สำนักงานการสังคีต	สำนักงานการสังคีต	สำนักงานการสังคีต
โหมโรงเสภา	โหมโรงเทิด ส.ธ.	วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม เพลงโหมโรงสามสถาบัน	1.วงดุริยางค์ทหารบก - โหมโรงโยธยา 2.วงดุริยางค์ทหารเรือ - โหมโรงแปดบท 3.วงดุริยางค์ทหารอากาศ - เพลงโหมโรงประสาธน์มฤต 4.วงสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ - โหมโรงประเศบัน 5.วงสำนักวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร - โหมโรงเศวตภูษ 6.วงกรมประชาสัมพันธ์ - โหมโรงสังข์สัมพันธ์
การบรรเลง – ขับร้อง ถวายพระพร	1.วงดุริยางค์ทหารบก เพลงเทวาประสิทธิ์ เพลงเวสสุกรรม 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงอัสรสำอางค์ 3.วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงเวสสุกรรม 4.วงดุริยางค์สำนัก วัฒนธรรม เพลงมหาชัย 5.วงวิทยาลัยนาฏศิลป์ เพลงมหาชัย เพลงเหมราช		

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 13 (2558, น. 6-25)

สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 14 (2559, น. 6-27)

สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 15 (2561, น. 8-29)

ตารางที่ 5 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13-15 พุทธศักราช 2558-2561 (ต่อ)

ลำดับ	ครั้งที่ 13 พุทธศักราช 2558	ครั้งที่ 14 พุทธศักราช 2559	ครั้งที่ 15 พุทธศักราช 2561
เพลงหน้าทับ ปรบไก่ และหน้า ทับสองไม้	1. วงดุริยางค์ทหารบก เพลงเทพริญจวน เถา 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงสุพรรณรำลึก เถา 3. วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงเขมรราชบุรี เถา 4. วงดุริยางค์สำนัก วัฒนธรรม เพลงนกกระจอกทอง เถา 5. วงวิทยาลัยนาฏศิลป์ - เพลงทยอยเขมร เถา	วงดุริยางค์ทหารบก เพลงวัฒนาอาเน็ม เถา เพลงทยอยญวน เถา วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงดอนเจดีย์ เถา เพลงแขกโอด 3 ชั้น วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงแปดบท เถา เพลงไอ้ลาว 3 ชั้น วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ เพลงไล่พระจันทร์ เถา เพลงเขมรราชบุรี 3 ชั้น	1. วงดุริยางค์ทหารบก - เพลงเขมรใหญ่ เถา 2. วงดุริยางค์ทหารเรือ - เพลงแขกไทโร เถา (ทาง ขวา) 3. วงดุริยางค์ทหารอากาศ - เพลงนาคเกี้ยว เถา 4. วงสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ - เพลงบุหลัน เถา 5. วงสำนักวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร - เพลงห่ม เถา 6. วงกรมประชาสัมพันธ์ - เพลงเหราเล่นน้ำ เถา
เพลงลา	วงรวมเหล่า เพลงเต่ากินผักบั้ง	วงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม เพลงลูกออนแม่ 2 ชั้น	วงรวมเหล่า เพลงเต่ากินผักบั้ง

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 13 (2558, น. 6-25)

สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 14 (2559, น. 6-27)

สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 15 (2561, น. 8-29)

หมายเหตุ พุทธศักราช 2560 งดจัดงาน เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลย
เดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคตเมื่อ 13 ตุลาคม 2559

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 13 พุทธศักราช 2558 เริ่มจากการขับเสภาไหว้ครู การแสดง
รำอาศิรวาทราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อด้วยการบรรเลงโหมโรงเพลงเทิด ส.ธ.
การบรรเลง-ขับร้องถวายพระพร เพลงเทพริญจวน เถา จากวงดุริยางค์ทหารบก การบรรเลง-ขับร้องถวาย
พระพร เพลงสุพรรณรำลึก เถา จากวงดุริยางค์ทหารเรือ การบรรเลง-ขับร้องถวายพระพร เพลงเขมรราชบุรี
เถา จากวงดุริยางค์ทหารอากาศ การบรรเลง-ขับร้องถวายพระพร เพลงนกกระจอกทอง เถา จากวงดุริยางค์
สำนักวัฒนธรรม การบรรเลง-ขับร้องถวายพระพร เพลงทยอยเขมร เถา จากวงดุริยางค์วิทยาลัยนาฏศิลป์
ปิดท้ายด้วยเพลงลาในบทเพลงเต่ากินผักบั้ง การแสดงรำลาวเป่าแคน และการแสดงรำเชิดจีน

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 14 พุทธศักราช 2559 เริ่มการบรรเลงโหมโรงเย็น ต่อด้วย
การบรรเลงเพลงช้าเรื่องสร้อยสน และเพลงช้าเรื่องจีนแสน บรรเลงโดยวงดุริยางค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็น
การกลับมาบรรเลงอีกครั้งของวงดุริยางค์วิทยาลัยนาฏศิลป์ เกิดปรากฏการณ์การขับเสภา
ประกอบการแสดงรำอาศิรวาทราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว การแสดง “มหกรรมเกร์
แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราช” การบรรเลง-ขับร้องเพลงภัทรมหาราช เถา การแสดงโขนชุด “วานรพงศ์

องค์พระราม” การแสดงแอ่วลาวออก “ฟ้อนแคนคำหอม” การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลงขับร้องเพลงเชิดจีน แสดงโดยสำนักการสังคีตขึ้นเป็นครั้งแรกของการจัดงาน ต่อด้วยการบรรเลงเพลงไหมโรงเสา เพลงไหมโรงสามสถาบัน บรรเลงโดยวงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม การบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย วงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงวัฒนาอนันต์ เถา และเพลงทยอยญวน เถา วงที่ 2 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงตอนเจดีย์ เถา และเพลงแขกโอด 3 ชั้น วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงแปดบทย เถา และเพลงโอลาว 3 ชั้น และวงที่ 4 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงเพลงไล่พระจันทร์ เถา และเพลงเขมรราชบุรี 3 ชั้น ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา ด้วยเพลงลูกวอนแม่ 2 ชั้น บรรเลงโดยวงดุริยางค์สำนักวัฒนธรรม

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 15 พุทธศักราช 2561 เริ่มการบรรเลงไหมโรงเย็น โดยวงพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ต่อด้วยการบรรเลงเพลงเรื่อง โดยวงสำนักการสังคีต กรมศิลปากร แทรกด้วยการแสดงรำอาศิรวาท การแสดงรำเชิดจีน ในการจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภาครั้งนี้เกิดปรากฏการณ์ขึ้นอีกหนึ่งรูปแบบของการจัดงาน นั่นคือการบรรเลงเพลงไหมโรงเสาสลับกับเพลงหน้าทับปรบไก่ เริ่มจากเพลงไหมโรงไอยเรศ ต่อด้วยเพลงเขมรใหญ่ บรรเลงโดยวงกรมดุริยางค์ทหารบก จากนั้นวงกรมดุริยางค์ทหารเรือบรรเลงเพลงไหมโรงแปดบทย และเพลงแขกไทโร เถา (ทางขวา) วงดุริยางค์ทหารอากาศบรรเลงเพลงไหมโรงประสานนฤมิต และเพลงนาคเกี้ยว เถา วงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงเพลงไหมโรงประเสนัน และเพลงบุหลัน เถา วงสำนักวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร บรรเลงเพลงไหมโรงเศวตภูษธร และเพลงหริ่ม เถา ต่อด้วยวงกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้รับเชิญเข้าร่วมการบรรเลงในงาน “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” เป็นครั้งแรก ได้บรรเลงเพลงไหมโรงสังข์สัมพันธ์ และเพลงเหราเล่นน้ำ เถา ปิดท้ายตามขนบรูปแบบการบรรเลงปีพาทย์เสภาด้วยการบรรเลงเพลงลาในบทเพลงเต่ากินผักบุ้ง โดยวงรวมเหล่า

ตารางที่ 6 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16-17 พุทธศักราช 2562-2563

ลำดับ	ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2562	ครั้งที่ 17 พุทธศักราช 2563
ไหมโรงเย็น	วงกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม	วงสำนักการสังคีต กรมศิลปากร
เพลงเรื่อง		วงสำนักการสังคีต กรมศิลปากร - เพลงซ้ำเรื่องแขกไทโร - เพลงซ้ำเรื่องสินวล
ไหมโรงเสา	วงสำนักการสังคีต - เพลงไหมโรงขวัญเมือง	วงสำนักการสังคีต เพลงไหมโรงมหาชัย
ขับเสภา	นายณฤพณ์ ดุริยพันธ์	สำนักการสังคีต

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 (2562, น. 6-21)

สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 (2563, น. 6-23)

ตารางที่ 6 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16-17 พุทธศักราช 2562-2563 (ต่อ)

ลำดับ	ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2562	ครั้งที่ 17 พุทธศักราช 2563
การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลงขับ ร้อง เพลง เชิดจีน	สำนักการสังคีต	สำนักการสังคีต
เพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้	1. วงดุริยางค์ทหารบก เพลงอาเฮีย เถา เพลงแขกกลพบุรี 3 ชั้น 2. วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพลงภริมย์สุรางค์ เถา เพลงทยอยใน 3 ชั้น 3. วงดุริยางค์ทหารเรือ เพลงแขกมอญบางช้าง เถา เพลงทยอยเขมร 3 ชั้น 4. วงดุริยางค์ทหารอากาศ เพลงสารถิ เถา เพลงทยอยนอก 3 ชั้น	1. เพลงพม่าห้าท่อน 3 ชั้น - วงดุริยางค์ทหารบก ทางบรรเลงของ ครูสม บุญ สมสุวรรณ วงดุริยางค์ทหารเรือ ทาง บรรเลงของ จางวางทั่ว พาทย์โกศล วงดุริยางค์ท หาอากาศ ทางบรรเลงของ พระยาเสนาะ ดุริยางค์ (เข้ม สุนทรวาทิน) - วงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทางบรรเลงทางเก่าของนายพิน เพียรพงษ์ เพิ่มเติมโดย นายพิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ - วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร ทางบรรเลงของ ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปะบรรเลง) - วงกรมประชาสัมพันธ์ทางบรรเลงของ พระยา ประสานดุริยางค์ ศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) 2. เพลงเงี้ยวรำลึก เถา - 3 ชั้น เที้ยวแรก วงกรมประชาสัมพันธ์เที้ยว กลับ วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร - 2 ชั้น เที้ยวแรก วงกรมดุริยางค์ทหารบก เที้ยวกลับวงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ *ชั้นเดียว เที้ยวแรก วงกองดุริยางค์ ทหารเรือเที้ยวกลับและลงลูกหมด วงกอง ดุริยางค์ทหารอากาศ 3. เพลงทยอยเขมร เถา - 3 ชั้น เที้ยวแรก วงกรมดุริยางค์ทหารบก เที้ยวกลับ วงกรมประชาสัมพันธ์

ที่มา: สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 (2562, น. 6-21)

สุจิตร์ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 (2563, น. 6-23)

ตารางที่ 6 สรุปรายการบรรเลง “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16-17 พุทธศักราช 2562-2563 (ต่อ)

ลำดับ	ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2562	ครั้งที่ 17 พุทธศักราช 2563
		-2 ชั้น เที้ยวแรก วงทองดุริยางค์ทหาร อากาศ เที้ยวกลับ วงทองดุริยางค์ทหารเรือ -ชั้นเดียว เที้ยวแรก วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานครเที้ยวกลับ วงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
เพลงเดี่ยว		เพลงเดี่ยวแขกมอญ -วงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปีใน บรรเลงทางของ ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ -วงกรมดุริยางค์ทหารบกกระนาดเอก บรรเลง ทางของ ครูสกล แก้วเพ็ญภาค -วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานครกระนาด ทุ้มบรรเลงทางของ ครูพุ่ม บาปุยวาทย์ -วงทองดุริยางค์ทหารเรือ ฆ้องวงใหญ่ บรรเลงทางของครูกาหลง ฟังทองคำ -วงกรมประชาสัมพันธ์ ฆ้องวงเล็กบรรเลงทาง ของบ้านดุริยางค์ประณีต (บางลำพู)
เพลงลา	วงทองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม เพลงออก ทะเล 3 ชั้น	วงทองดุริยางค์ทหารอากาศ -เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง
		-วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานครกระนาด ทุ้มบรรเลงทางของ ครูพุ่ม บาปุยวาทย์ -วงทองดุริยางค์ทหารเรือ ฆ้องวงใหญ่ บรรเลงทางของครูกาหลง ฟังทองคำ -วงกรมประชาสัมพันธ์ ฆ้องวงเล็กบรรเลงทาง ของบ้านดุริยางค์ประณีต (บางลำพู)
เพลงลา	วงทองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม เพลงออก ทะเล 3 ชั้น	วงทองดุริยางค์ทหารอากาศ -เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง

ที่มา: สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 (2562, น. 6-21)

สุนิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 (2563, น. 6-23)

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16 พุทธศักราช 2562 เริ่มการบรรเลงโหมโรงเย็น และ บรรเลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงขวัญเมือง โดยวงกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม ขับเสภาโดย นายณณพณ์ ดุริยพันธ์ การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน โดยสำนัก การสังคีต บรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย วงที่ 1 วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงเพลงอาเฮียเถา และเพลงแขกกลพบุรี 3 ชั้น วงที่ 2 วงดุริยางค์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงเพลงภริมย์สุรางค์ เถา และเพลงทยอยใน 3 ชั้น วงที่ 3 วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงเพลงแขกมอญบางช้าง เถา และเพลงทยอย เขมร 3 ชั้น และวงที่ 4 วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงเพลงสารถี เถา และเพลงทยอยนอก 3 ชั้น ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา เพลงออกทะเล 3 ชั้น บรรเลงโดยวงกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 17 พุทธศักราช 2563 เริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น เพลงข้าเรื่องแขกไท่ และเพลงข้าเรื่องสินวล ต่อด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงโหมโรงมหาชัย การขับเสภา และการแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร จากนั้นบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ ในการบรรเลงครั้งนี้ แตกต่างจาก 16 ครั้งที่ผ่านมา เกิดปรากฏการณ์การนำเพลงเดียวกันมาบรรเลงในทางของแต่ละวงที่แตกต่างกัน เพลงที่ใช้บรรเลงทั้งหมด 3 เพลง เพลงที่ 1 เพลงพม่าห้าท่อน 3 ชั้น วงดุริยางค์ทหารบก บรรเลงทางของครูสมบุญ สมสุวรรณ วงดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงทางของจางวางทั่ว พาทยโกศล วงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงทางของพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) วงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงทางเก่าของนายพิน เพียรพงษ์ เพิ่มเติมโดยนายพิบูลย์ธรรม เพียรพงษ์ วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร บรรเลงทางของครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) วงกรมประชาสัมพันธ์ บรรเลงทางของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) เพลงที่ 2 เพลงเงี้ยวรำลึก เถา วงกรมประชาสัมพันธ์ บรรเลง 3 ชั้น เทียวแรก วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร บรรเลง 3 ชั้น เทียวกลับ วงกรมดุริยางค์ทหารบก บรรเลง 2 ชั้น เทียวแรก วงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลง 2 ชั้น เทียวกลับ วงกองดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงชั้นเดียว เทียวแรก และวงดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงชั้นเดียว เทียวกลับ และลงลูกหมด เพลงที่ 3 เพลงทยอยเขมร เถา วงกรมดุริยางค์ทหารบก บรรเลง 3 ชั้น เทียวแรก วงกรมประชาสัมพันธ์ บรรเลง 3 ชั้น เทียวกลับ วงกองดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลง 2 ชั้น เทียวแรก วงกองดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลง 2 ชั้น เทียวกลับ วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร บรรเลงชั้นเดียว เทียวแรก และวงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรเลงชั้นเดียว เทียวกลับ จากนั้นเป็นการบรรเลงเพลงเดี่ยวแขกมอญ โดยแต่ละวงได้รับเครื่องมือได้การบรรเลงเพลงเดี่ยวไม่ซ้ำเครื่องมือกัน เริ่มจากวงสำนักกำลังพลฯ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เดี่ยวเครื่องมือปีโน บรรเลงทางของครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ วงกรมดุริยางค์ทหารบก เดี่ยวเครื่องมือระนาดเอก บรรเลงทางของครูสกล แก้วเพ็ญภาค วงสำนักวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร เดี่ยวเครื่องมือระนาดทุ้ม บรรเลงทางครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ วงกองดุริยางค์ทหารเรือ เดี่ยวเครื่องมือฆ้องวงใหญ่ บรรเลงทางครูกาหลง ฟังทองคำ วงกรมประชาสัมพันธ์ เดี่ยวเครื่องมือฆ้องวงเล็ก บรรเลงทางของบ้านดุริยประณีต (บางลำพู) ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง บรรเลงโดยวงกองดุริยางค์ทหารอากาศ

4.3 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17

4.3.1 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 1-3

ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการจัดการการบรรเลงดนตรีไทย ด้วยเพลงไทย ในการบรรเลง ถวายมือ และการบรรเลงประชันวงปีพาทย์ จัดขึ้นเพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ทรงเป็นนักแต่งกลอนเล่นสักวาซึ่งใช้พระนามว่า “บรมนาถวังหน้า” ทรงเพลงยาว ทรงโปรดเป่าแคน รวมทั้งงานนาฏศิลป์ และดนตรี ได้มีการอุปถัมภ์ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น ได้แก่ พระประดิษฐไพเราะ (มีลเนก ดุริยางกูร) พระราชวังบวรสถานมงคล หรือ วังหน้า เปรียบเสมือนกับสถานที่รวบรวมความรู้ทางด้านศิลปการแสดงที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศในอดีต และเพื่ออนุรักษ์ ศิลปะประจำชาติไว้ให้รุ่งเรืองเหมือนดังเช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมศิลปากรจึงได้เริ่มการจัดการประชันวงปีพาทย์เสภาขึ้น โดยเริ่มจัดงานครั้งแรกเมื่อปี พุทธศักราช 2545 ใช้ชื่องานว่า “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1” โดยเริ่มการบรรเลงดนตรีไทยในช่วงเวลาเย็น ในครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 ของการจัดงานเริ่มการบรรเลงด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น จากนั้นเข้า รูปแบบการบรรเลงปีพาทย์เสภา ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา ตามด้วยการบรรเลง เพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ และปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาด้วยเพลงลา ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 ใช้รูปแบบการบรรเลงเหมือนกัน ต่างกันที่การ เลือกเพลงมาบรรเลงครั้งที่ 2 ไม่ซ้ำกับครั้งที่ 1 และลำดับวงดนตรีที่ร่วมบรรเลงก่อน-หลัง เพียงเท่านั้น การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3 เกิดพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องช่วงเวลาเริ่มการบรรเลง และเพลงที่ใช้ในการบรรเลง จากครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 เริ่มต้นการบรรเลงในช่วงเย็นด้วยเพลงโหมโรงเย็น แต่ครั้งที่ 3 นี้ เริ่มต้นการบรรเลงในช่วงเช้า ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า ต่อด้วยช่วงสายบรรเลงเพลง โหมโรงกลางวัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้เพลงดนตรีไทย ที่สืบทอดกันมาตาม ขนบธรรมเนียมดนตรีไทย ให้แก่ผู้ชมผู้ฟัง ได้ศึกษา และร่วมอนุรักษ์ในดำรงคงอยู่ในวัฒนธรรม ชีวิตประจำวัน จากนั้นในช่วงเย็นของการจัดงาน ได้บรรเลงเพลงโหมโรงเย็น และเข้ารูปแบบการบรรเลง ปีพาทย์เสภา ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย และปิดท้ายการบรรเลงตามขนบปีพาทย์เสภาด้วยเพลงลาตามธรรมเนียมปฏิบัติ

ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้านี้นอกจากการจัดการบรรเลงดนตรีไทย ในรูปแบบการ บรรเลงปีพาทย์เสภาแล้ว ที่ขาดไม่ได้ในการจัดงานทุกครั้ง นั่นคือเรื่องของการแสดงรำเชิดจีน ซึ่งเป็น ผลงานการประพันธ์พระประดิษฐ์ไพเราะ ที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดปราน เป็นพิเศษ สื่อสะท้อนถึงยุคสมัยของความเจริญรุ่งเรืองของปีพาทย์เสภา ในสมัยรัชกาลที่ 4 และอีกหนึ่ง การแสดงที่ขาดไม่ได้เช่นกัน นั่นคือการแสดงรำลาวเป่าแคน

ภาพที่ 17 การเล่นแอ่วลาวหรือลาวแคน ในสมัยรัชกาลที่ 4

ที่มา: www.silpa-mag.com/history/article_6320 (12 พฤษภาคม 2562)

การแสดงรำลาวเป่าแคน เป็นศิลปะการแสดงที่เชลยศึกชาวลาวได้นำติดตัวมาด้วย คือ การขับลำและการเป่าแคน ที่ชาวสยามเรียกว่า “แอ่วลาว” หรือ “ลาวแคน” เป็นการขับลำที่มีเสียงแคน เป็นเสียงประสานทำนอง ผู้เล่นมีสองคนคือหมอลำ เป็นผู้ขับร้อง และหมอแคน ผู้ทำหน้าที่เป่าแคนให้เป็น ทำนองประกอบในการขับลำ การเล่นแอ่วลาวหรือลาวแคนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ในชุมชนชาวลาวที่อาศัยอยู่แถบเมืองสระบุรี เมืองลพบุรี

เจ้านายพระองค์หนึ่งที่เราทราบกันในนามกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ หรือเจ้าฟ้าน้อย พระอนุชาใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 4 ทรงได้รับพระบรมราชโองการเป็นกรมพระราชวัง บวรสถานมงคล หรือที่ออกพระนามกันว่า “วังหน้า” ทรงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงโปรดแคนเป็นพิเศษ เนื่องจากพระองค์เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นกรมขุนอิศเรศรังสรรค์ มักเสด็จประพาสไปประทับตามถิ่นที่มีบ้านลาวเมืองนครไชยศรี และเมืองพนัสนิคม

เพราะเหตุนี้ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จัดการบรรเลงปีพาทย์เสภาตาม ขนบธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว ยังคงในความสำคัญในการเลือกสรรเพลง และการแสดง ที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดปรานเป็นพิเศษมาเป็นส่วนสำคัญในการจัดงาน เพื่อให้ตรงตาม วัตถุประสงค์ของการจัดงาน และให้การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน

และการแสดงรำลาวเป่าแคน ที่ระบุในสูจิบัตรจากจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 ส่วนในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 2 และ 3 ไม่ปรากฏหลักฐานที่ระบุการจัดการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคนในสูจิบัตรการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 2 และ 3 แต่จากการสัมภาษณ์นางบุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีต นักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร อดีต-ปัจจุบัน สรุปได้ว่าการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน จัดแสดงทุกครั้งที่จัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ตั้งแต่ครั้งที่ 1-17

4.3.2 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 4-6

ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4 ตรงกับปี พุทธศักราช 2548 ในการจัดงานครั้งนี้ 4 นี้ไม่ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเช้า จึงไม่ได้บรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เริ่มบรรเลงในช่วงสาย จึงเริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงกลางวัน และเกิดพัฒนาการในการบรรเลงขึ้นใหม่ในครั้งนี้อย่างเห็นได้ชัด โดยการนำเพลงเรื่อง และเพลงช้า เข้ามาบรรเลงในการจัดงานครั้งนี้ เนื่องด้วยสาเหตุเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดบทเพลงให้ดำรงอยู่ แก่เยาวชนรุ่นหลังได้ชม ได้ฟัง ได้นึกกลับไปเรียนรู้ เป็นประสบการณ์การศึกษาด้านดนตรีไทย ที่ถ่ายทอดจากนักดนตรีรุ่นบรมครู ที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศโดยตรง และในครั้งที่ 4 นี้ ไม่มีการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น เหมือนเช่นครั้งที่ 1 2 และ 3 ได้เริ่มบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภาตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย และปิดท้ายการบรรเลงเพลงลา และในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 5 และ ครั้งที่ 6 ในการจัดงานสองครั้งนี้ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น จึงเริ่มต้นการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่างกันที่ครั้งที่ 5 ต่อด้วยการบรรเลงเพลงช้า เพลงเรื่อง และตามด้วยขนบการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา แต่ครั้งที่ 6 ไม่มีการบรรเลงเพลงช้า เพลงเรื่อง แต่เริ่มบรรเลงเพลงโหมโรงเสภาต่อจากการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น และพิเศษไปกว่านั้น ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 6 นี้ มีพัฒนาการด้านการนำบทเพลงเดี่ยวมาบรรเลงแสดงความสามารถ และอวดฝีมือในการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นที่นักดนตรีนัดเป็นครั้งแรกในรอบของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-5 ตลอดการจัดงานที่ผ่านมา 5 ครั้ง อย่างต่อเนื่องในรอบ 5 ปี

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4-6 ไม่ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน ที่ระบุในสูจิบัตรจากจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4-6 แต่จากการสัมภาษณ์นางบุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีต นักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร อดีต-ปัจจุบัน สรุปได้ว่าการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน จัดแสดงทุกครั้งที่จัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ตั้งแต่ครั้งที่ 1-17

หมายเหตุ ปีพุทธศักราช 2551 งดการจัดงาน เนื่องจากปิดซ่อมโรงละครแห่งชาติ

4.3.3 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 7-9

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7 จึงตรงกับปีพุทธศักราช 2552 เนื่องจากปิดซ่อมโรงละครแห่งชาติในปีพุทธศักราช 2551 จึงได้งดการจัดงาน ในการจัดงานครั้งนี้ ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น เริ่มต้นการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเสภา ต่อด้วยการขับเสภา และในครั้งที่ 7 นี้ ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับทยอย เหมือนเช่นเคย ได้ปรากฏการณ์การนำบทเพลงที่ประพันธ์โดยพระประดิษฐไพเราะ (มีชากง ดุริยางกูร) ครูดนตรีที่มีชื่อเสียง และได้รับการอุปถัมภ์ในยุครัชกาลที่ 5 พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ เพลงเชิดจีนมาบรรเลงเป็นครั้งแรก ซึ่งบทเพลงเชิดจีน และเพลงลา เพลงพระอาทิตย์ชิงดวง ที่นำมาบรรเลงในครั้งที่ 7 นี้ เพื่อเป็นการรำลึกพระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) ครูดนตรีที่มีชื่อเสียงแห่งวังหน้า การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8 เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา-อศิรวาท การบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับทยอย ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา ในครั้งที่ 8 นี้ ไม่มีการนำเพลงเชิดจีนมาบรรเลงเหมือนเช่นครั้งที่ 7 ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 9 เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น เริ่มบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา-อศิรวาท ในการจัดงานครั้งที่ 9 นี้ เกิดพัฒนาการได้นำบทขับร้องเสภาส่งร้อง มาแสดงเป็นครั้งแรก ในเรื่องกาگی มาแสดงเป็นครั้งแรกของการจัดงาน หลังจากนั้นจึงเริ่มบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับทยอย ปิดท้ายการบรรเลงด้วยเพลงลา ตามขนบการบรรเลงปีพาทย์เสภา

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7 ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน ระบุในสูจิบัตรจากจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7 ส่วนในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8 ไม่ปรากฏหลักฐานที่ระบุการจัดการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคนในสูจิบัตรการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8 และการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 9 ปรากฏการแสดงรำลาวเป่าแคน เพลงลาวแพน และการแสดงละครเสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน จะเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการแสดงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เริ่มเกิดพัฒนาการ นำการแสดงละครเสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน เข้ามาร่วมแสดงในการจัดงาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย เผยแพร่ และสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากการสัมภาษณ์นางบุญตา เขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคายนักวิชาการละคร และดนตรีชำนาญการพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร อดีต-ปัจจุบัน สรุปได้ว่าการแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน จัดแสดงทุกครั้งในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ตั้งแต่ครั้งที่ 1-17

4.3.4 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 10-12

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10 ตรงกับปีพุทธศักราช 2555 เริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่อด้วยเพลงโหมโรงเสภา ในครั้งนี้ไม่มีการขับเสภา-อศิรวาท เหมือนครั้งที่ผ่านๆ มา แต่มีการนำบทขับร้องเสภาส่งร้อง มาแสดงเป็นครั้งที่ 2 ในเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน จากนั้นจึงเป็นการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับทยอย และในครั้งที่ 10 นี้ ปรากฏการนำเพลงเชิดจีนมาบรรเลงเป็นครั้งที่ 2 หลังจากบรรเลงครั้งแรกเมื่อการจัดงานครั้งที่ 7 เมื่อปีพุทธศักราช 2552 ในการบรรเลงเพลงเชิดจีนครั้งนี้ ได้นำบทเพลงบรเทศ มาบรรเลงปิดท้าย และปิดการบรรเลงด้วยเพลงลา งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11 เริ่มการ

บรรเลงด้วยเพลงโหมโรงมะลิเลื้อย การขับเสภาทเสภาไหว้ครู-อศิรวาทราชสดุดี ต่อด้วยโหมโรงเสภา ในครั้งนี้ได้นำบทขับเสภาส่งร้อง มาแสดงเป็นครั้งที่ 3 ในเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ตอนขุนแผนฟันม่าน-พานางวันทองหนี ในครั้งนี้ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย แต่มีการนำเพลงเชิดจีน มาบรรเลงเป็นครั้งที่ 3 ของการจัดงาน บรรเลงปิดท้ายด้วยเพลงบรเทศเช่นเดิม พิเศษสุดกับการแสดงรำลาว เป้าแคน ที่นำมาจัดแสดงเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นการแสดงที่ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงโปรดเป้าแคนเป็นอย่างมาก ต่อด้วยการบรรเลงเพลงเดี่ยว แสดงความสามารถและทางเพลงการบรรเลงของ นักดนตรีไทยแต่ละวง ก่อนจบงานปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา ในการจัดงานครั้งที่ 12 ครั้งนี้เริ่มต้นงาน ด้วยการขับเสภา ต่อด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงหน้าทับปรบไก่ และเพลงทยอยการบรรเลง เพลงเชิดจีน การแสดงรำลาวเป้าแคน การบรรเลงเพลงเดี่ยว และปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา

การจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10 ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน และการขับเสภาส่ง ร้องเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ตอนขึ้นเรือนขุนช้าง เข้าห้องแก้วกิริยา ฟันม่าน พานางวันทองหนี การจัดงาน ปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11 ปรากฏการแสดงรำเบิกโรง “ตรีมูรติ” และแสดงรำลาวเป้าแคนการจัด งานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 12 ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน และแสดงรำลาวเป้าแคน

4.3.5 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบกับ ครั้งที่ 13-15

การจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 13 ปีพุทธศักราช 2558 เริ่มจากการขับเสภาไหว้ครู การแสดงรำอศิรวาทราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อด้วยการบรรเลงโหมโรง เพลงเสภา การบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ ปิดท้ายด้วยเพลงลาในบทเพลง ตามด้วย การแสดงรำลาวเป้าแคน และการแสดงรำเชิดจีนเหมือนเช่นเคยดังทุกปี ส่วนในการจัดงานปีพาศน์เสภา ที่วังหน้า ครั้งที่ 14 ปีพุทธศักราช 2559 เกิดปรากฏการณ์ที่แตกต่างจากการจัดงานทุกครั้งคือ มีการ แสดงชุด “มหกรรมเกร์ แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราช” การบรรเลง-ขับร้องเพลงภัทรมหาราช เถา การแสดงโขนชุด “วานรพงศ์องค์พระราม” การแสดงแฉ่วลาวออก “ฟ้อนแคนคำหอม” การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน มาจัดแสดงเป็นครั้งแรก และอีกหนึ่งปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในการจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 15 ปีพุทธศักราช 2561 สองอย่างด้วยกันคือ หนึ่งใน เรื่องของการเชิญวงดนตรี เช่น วงพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน และวงกรมประชาสัมพันธ์ เข้าร่วมการ บรรเลงเป็นครั้งแรกของการจัดงาน นั่นคือทุกวงที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการบรรเลงปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งนี้ จะต้องบรรเลงเพลงโหมโรงเสภาสลับกับเพลงหน้าทับปรบไก่ ซึ่งสร้างความแปลกใหม่กับผู้ชมผู้ฟัง ดนตรีไทย และเป็นอีกรูปแบบของการอนุรักษ์ สืบทอดเพลงโหมโรงเสภาให้คงอยู่สืบไป

การจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 13 ปรากฏการแสดงรำเชิดจีน และแสดงรำลาวเป้า แคน การจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 14 ปรากฏการแสดงรำอศิรวาทราชสดุดี พระบาทสมเด็จพระ ปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว การแสดงเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช การแสดงชุด “มหกรรมเกร์ แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราช” การแสดงโขนชุด “วานรพงศ์ องค์พระราม” การแสดงแฉ่วลาวออก “ฟ้อนแคนคำหอม” และการแสดงรำเชิดจีน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาการจัด การแสดงโขนเข้ามาร่วมในการจัดงานปีพาศน์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 14 นี้ด้วย การจัดงานปีพาศน์เสภา ที่วังหน้า ครั้งที่ 15 ปรากฏการแสดงรำอศิรวาท และการแสดงรำเชิดจีน

หมายเหตุ ปีพุทธศักราช 2560 งดการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี เสด็จสวรรคต เมื่อ 13 ตุลาคม 2559

4.3.6 สรุปพัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเปรียบเทียบ ครั้งที่ 16-17

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่อด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา และครั้งล่าสุดของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 ปีพุทธศักราช 2563 เริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยเพลงเรื่อง เพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับทยอย การบรรเลงเพลงเดี่ยว และปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 ปรากฏการแสดงรำอาศิรวาทราชสดุดี และการแสดงรำเชิดจีน การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 ปรากฏการแสดงรำอาศิรวาทราชสดุดี และการแสดงรำเชิดจีน

จะเห็นได้ว่าการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการดำรงและอนุรักษ์สืบสาน ถ่ายทอดบทเพลง และขนบการบรรเลงปีพาทย์เสภาโดยแท้ ให้คงอยู่กับเยาวชนนักดนตรีไทยรุ่นในปัจจุบัน ได้ศึกษา และเห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมดนตรีไทย ที่เคยรุ่งโรจน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในแผ่นดินวังหน้า

หมายเหตุ ปีพุทธศักราช 2564 งดการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 (Covid-19)

ตารางที่ 7 สรุปการบรรเลงในการจัดงานปีพาทย์เสภาทั้งวังหน้า ครั้งที่ 1-17

เพลง	ครั้งที่
โหมโรงเช้า	3
โหมโรงกลางวัน	3 , 4
โหมโรงเย็น	2 , 3 , 5 , 6 , 8 , 9 , 10 , 14 – 17
เพลงช้า	4 , 5 , 14 – 17
เพลงเรื่อง	4 , 5 , 6
โหมโรงเสภา	1-17
ขับเสภา	1-17
เพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้	1-6 , 8-10 , 12-17
เชิดจีน	7 , 10-17
เพลงเดี่ยว	6 , 11-12 , 17
เพลงลา	1-17

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17 (2545-2563)

หมายเหตุ จากการสัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ เฉยเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร , นายศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร , นายเอนก อาจมังกกร ผู้อำนวยการสำนักการสังคีต กรมศิลปากร , นายสมชาย ทับพร อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร และศิลปิน กรมศิลปากร , นายสุริยะ ชิตท้วม ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร และนางบุญตาเขียนทองกุล ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัย และพัฒนาการสังคีต ให้ข้อมูลตรงกันว่า “ตามจุดประสงค์ของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์โปรดปรานเพลงเชิดจีน และเครื่องดนตรีแคนเป็นอย่างมาก ทำให้การบรรเลงเพลงเชิดจีน ประกอบการแสดง และการรำลาวเป่าแคน จัดแสดงขึ้นทุกปี ตั้งแต่ครั้งแรกของการจัดงาน พุทธศักราช 2545 จนถึงปัจจุบันครั้งที่ 17 พุทธศักราช 2563 บางปีของการจัดงานอาจไม่ได้ระบุนายละเอียดยในสื่อบัตร

4.3.7 รูปแบบการจัดการแสดง

นอกเหนือการจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภาแล้ว ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ยังคงมีการนำการแสดง เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือในวาระต่างๆ เข้ามาร่วมแสดงภายในงานด้วย การแสดงที่ขาดไม่ได้ในทุกปีของการจัดงาน นั่นคือ การแสดงรำเชิดจีน และการแสดงรำลาวเป่าแคน ซึ่งเป็นการแสดงที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดปรานเป็นพิเศษ

การแสดงรำลาวเป่าแคน – เพลงลาวแพน

การแสดงรำลาวเป่าแคน - เพลงลาวแพน เป็นการแสดงรำชุดเบ็ดเตล็ด ที่ครูเสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ได้ปรับปรุงขึ้นจากเพลงทางเครื่องของเก่าที่ใช้ขับร้องมาแต่โบราณ ก่อนการเดี่ยวเพลงลาวแพนขับร้องเกริ่นเป็นสำเนียงภาษาลาวปนอยู่ ครูเสรี หวังในธรรม ได้จำจดคำร้อง และวิธีการขับร้องนี้มาจากครูเหนียว ดุริยพันธ์

รูปแบบการจัดการแสดง ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ปรากฏลำดับการแสดงบรรเลง ดังนี้

ตารางที่ 8 สรุปการแสดงในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17

การแสดง	ครั้งที่
รำเบิกโรง “ตรีมูรติ” ของนายเสรี หวังในธรรม	11
“มหกรรมเกร็ด แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราชา” สำนักการสังคีต	14
การบรรเลง – ขับร้อง เพลงภัทรมหาราชา เถา	14
การแสดงโขน “วานรพงศ์ องค์พระราม”	14
การแสดงแอ่วลาว ออกพ็อนแคนคำหอม	14
รำเชิดจีน	13 , 16 , 17
รำลาวเป่าแคน	11 – 14

ที่มา: สื่อบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17 (2545-2563)

ตารางที่ 8 สรุปการแสดงในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17 (ต่อ)

ขับเสภาส่งร้อง	ครั้งที่
เรื่องขุนช้าง – ขุนแผน	10
ตอนขุนแผนฟันม่าน – พานางวันทองหนี	11

ที่มา: สูจิบัตรปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 -17 (2545-2563)

4.4 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

4.4.1 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรี

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้รุ่งเรืองสืบไปเฉกเช่นในยุคพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ดนตรี นาฏศิลป์ และศิลปะ วัฒนธรรมความเป็นไทยเจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุด นักดนตรีไทย ครูดนตรีไทย ดุริยกุลได้รับความสำคัญ พระราชทานตำแหน่ง ยศถาบรรดาศักดิ์ เกิดบทเพลงอันทรงคุณค่าขึ้นมากมาย ได้รับการสืบทอดจวบจนปัจจุบัน แต่ด้วยยุคสมัยล่วงเลยผ่านกาลเวลามานาน วัฒนธรรมตะวันตก มีอิทธิพลกับค่านิยมสังคมโลก และสังคมไทยเป็นอย่างมาก ความเป็นไทยแทบสูญเสียความเป็นรากเหง้า ด้วยกระแสนิยม เวทีทางวัฒนธรรมไทยลดน้อยลง รวมถึงเวทีการบรรเลงดนตรีไทยแทบจะไม่มีให้เห็น นักดนตรี เพลงดนตรี ถูกกลดบทบาทลง เห็นจะมีเพียงเวทีการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเท่านั้น ยังดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในการสืบสานอนุรักษ์การบรรเลงปีพาทย์เสภาถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี การบรรเลงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความร่วมมือจากนักดนตรีไทยหน่วยงานราชการทั่วประเทศเข้าร่วม การบรรเลงปีพาทย์เสภาในวันที่ 7 มกราคม ของทุกปี

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักวิชาการด้านดนตรีไทย เกี่ยวกับคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าด้านดนตรี ดังนี้

อานันท์ นาคคง กล่าวว่า “...การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการจัดงานที่ทรงคุณค่า ด้านประวัติศาสตร์ในการน้อมรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์องค์ที่ 2 ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งราชวงศ์จักรี การจัดปีพาทย์เสภาในวันรำลึกถึงพระปิ่นเกล้าเป็นเรื่องสมควรมาก และด้วยพระบารมีของท่านทรงสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม และบริหารบ้านเมืองและกองทัพชัดเจนที่สุด เป็นที่ทราบกันดีพระองค์ได้อุปถัมภ์ครูดนตรีไทย คือ พระประดิษฐ์ไพเราะ (ครูมีแขก) ครูผู้ประพันธ์เพลงไทยที่มีความสามารถ และชื่อเสียงที่สุดในรัชสมัย ดนตรีไทยเป็นสื่อกลางของกิจกรรมทางประเพณี ศาสนา ศิลปะการแสดง และเป็นสื่อทางสังคมที่ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มของคนในชาติ สร้างพลังทางสังคม รวมทั้งมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆของประเทศด้วย เช่น สถาบันทางการเมืองการปกครอง การทหาร ดนตรีไทยเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนไทยที่ได้สร้างสรรค์ทั้งรูปแบบของบทเพลง เครื่องดนตรี วิธีบรรเลง วิธีขับร้อง และการนำมาใช้ในโอกาสต่างๆอย่างเหมาะสมนอกจากดนตรีไทยจะมีความสำคัญในด้านการปรุงแต่งอารมณ์ ความรู้สึก การประกอบกิจกรรมตามความเชื่อและพิธีกรรม โดยการเข้าไปปรุงแต่งให้งานหรือพิธีกรรมนั้นเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นแล้ว ดนตรีไทยยังมีคุณค่าต่อพัฒนาการของร่างกายและจิตใจด้วย” (อานันท์ นาคคง, 2563, 11 สิงหาคม, สัมภาษณ์)

อัฐภาวูธ สาคริก กล่าวว่า “...ดนตรีเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้เสียงเป็นสื่อ ในการถ่ายทอดออกมาเป็นลีลา ทำนอง อารมณ์ของเพลงดำเนินไปตามจินตนาการของนักประพันธ์เพลง ดนตรีนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตให้มีความสุข ผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นสื่อ เสริมแต่งให้กิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมที่มนุษย์ประกอบขึ้นนั้นเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในสังคม และวัฒนธรรมไทยดนตรีไทยเป็นงานศิลปะที่บ่งบอกให้รู้ถึงความเป็นชาติ คุณค่าของดนตรีไทยพิจารณา ได้จากบทเพลงที่นักประพันธ์เพลงประพันธ์ขึ้น มีท่วงทำนองตามโครงสร้างของระบบเสียง มีเนื้อร้อง ที่แต่งด้วยร้อยกรองอย่างสละสลวย มีนักดนตรีทำหน้าที่ถ่ายทอดบทเพลงโดยใช้ระเบียบวิธีบรรเลง เครื่องดนตรีซึ่งมีลักษณะหลากหลาย มีวิธีการขับร้องที่กลมกลืนกันและมีเครื่องดนตรีซึ่งมีรูปแบบเฉพาะ สวยงามได้สัดส่วน” (อัฐภาวูธ สาคริก, 2563, 16 สิงหาคม, สัมภาษณ์)

ณรงคฤทธิ คงปิ่น กล่าวว่า “..ดนตรีเป็นงานศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยใช้เสียงเป็นสื่อ ในการถ่ายทอดออกมาเป็นลีลา ทำนองอารมณ์ของเพลงดำเนินไปตามจินตนาการของนักประพันธ์เพลง ดนตรีนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชีวิตให้มีความสุข ผ่อนคลายความตึงเครียดเป็นสื่อ เสริม แต่งให้กิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมที่มนุษย์ประกอบขึ้นนั้นเกิดความสมบูรณ์” (ณรงคฤทธิ คงปิ่น, 2563, 11 สิงหาคม, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านดนตรีไทย เกี่ยวกับคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภา ที่วังหน้า ด้านดนตรี จะเห็นได้ว่าคุณค่าการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรีนั้น เป็นคุณโยชน์ สูงสุดในบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างชัดเจน บทเพลงได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยผ่านการปรุงแต่งรส แต่ละวง แต่ละปี การบรรเลงปีพาทย์เสภาได้รับอิทธิพลแตกต่างกันไป บทเพลงใหม่ ได้ถูกสร้างสรรค์ผ่านมุมมองผู้ประพันธ์รุ่นใหม่ ที่ภูมิปัญญาเสนอบทเพลงจากแนวคิดการประพันธ์ใหม่ ๆ เวทีการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จึงเป็นที่ยอมรับของสังคมนักดนตรี และทรงคุณค่าต่อการศึกษา วิชาการดนตรีไทย

4.4.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านนักดนตรี

นักดนตรีไทยที่ร่วมบรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ล้วนเป็นนักดนตรี ของหน่วยงาน ราชการ เช่น วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทย กรม ดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรี ไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วน บริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ หรือในยุคนั้น ของการจัดงาน จะเห็นได้ว่าเป็นคณะวงดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับระดับประเทศ การที่จะ เชื่อเชิญนักดนตรีไทยที่ได้รับการยอมรับมาร่วมตัวกันในการจัดงานการบรรเลงปีพาทย์เสภา มากมาย หลายวงนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ด้วยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมของประเทศไทย เป็นผู้เชื่อเชิญวงดนตรีต่างๆ มาร่วมในการบรรเลง แต่ละวงที่ได้รับการเชื่อเชิญถือว่าเป็นเกียรติแก่ วงดนตรี และหน่วยงานมาก ที่ได้รับความสำคัญจากกรมศิลปากร วงดนตรีต่างให้ความร่วมมือ และยินดี ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าทุกครั้ง ตั้งแต่การจัดงานครั้งที่ 1 -17 ของวันที่ 7 มกราคม ของทุกปี เนื่องจากเป็นวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อน้อมรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระ ปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นประวัติศาสตร์ดนตรีไทยที่ควรจารึกไว้เป็นเกียรติประวัติ ถือเป็นภารกิจ

หลักของวงดนตรีไทยทุกหน่วยงานราชการ ก่อให้เกิดคุณค่าการพัฒนาบุคคลทางด้านดนตรี และบทบาท ในการสร้างคุณค่าของวงดนตรีไทยในวัฒนธรรมองค์กร ที่สะท้อนต่อสังคมอย่างเด่นชัดที่สุด ผลที่เกิดขึ้น กับนักดนตรีไทยแต่ละหน่วยงาน คือการยอมรับในสังคม เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยกว้างขึ้น ไม่ใช่แค่คน ในวงการดนตรีไทยด้วยกัน แต่ขยายวงกว้างไปถึงแวดวงการศึกษาวิชาการดนตรีไทย เมื่อมีบทบาท ในสังคม ทำให้ระดับผู้บริหารเห็นความสำคัญ เกิดการเห็นคุณค่า สามารถขออัตรากำลังนักดนตรีไทยของ แต่ละกรม กอง หน่วยงานราชการด้านดนตรีไทย ต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น นักดนตรีไทยที่ฝึกแล้ว เรียนแล้ว ผู้มีฝีมือสำเนียงต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการเข้ารับราชการมากขึ้นเช่นกัน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า เกี่ยวกับคุณค่าในการจัดงานปี่พาทย์ เสภาที่วังหน้า ด้านนักดนตรี ดังนี้

ภาพที่ 18 ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง
หัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้รับวงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารบก
ที่มา: ผู้วิจัย

ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง กล่าวว่า “การปฏิบัติราชการในการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ภายใต้การดำเนินงานกองการสังคีต กรมศิลปากร ในชื่องานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ตั้งแต่ครั้งแรกจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นเกียรติกับกรมดุริยางค์ทหารบก และยินดีทุกครั้งที่ได้รับเกียรติเชิญกรมดุริยางค์ทหารบกเข้าร่วมบรรเลง นอกจากจุดประสงค์เทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว คุณประโยชน์ต่อสังคมที่เห็นเด่นชัด คือ ร่วมอนุรักษ์ และเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การสร้างความเป็นตัวตนขององค์กรทางด้านดนตรีไทย ที่ในยุคสมัยปัจจุบันได้รับความนิยมไม่มากนัก ค่านิยมทางวัฒนธรรมได้กลับสู่สังคมไทย ในสถานที่ประวัติศาสตร์อันทรงคุณค่า เกียรติของนักดนตรีได้ประจักษ์แก่สังคมอีกครั้ง บทบาทในสังคมชัดเจนขึ้น การยอมรับและเป็นที่รู้จักในวงการศึกษาดนตรีไทยได้กว้างขึ้น รวมถึงการยอมรับระหว่างองค์กรนักดนตรีไทย ทั้งภาครัฐ และเอกชน” (ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง, 2562, 24 มิถุนายน, สัมภาษณ์.)

ภาพที่ 19 เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ รักษาการณ์หัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารเรือ
ที่มา: ผู้วิจัย

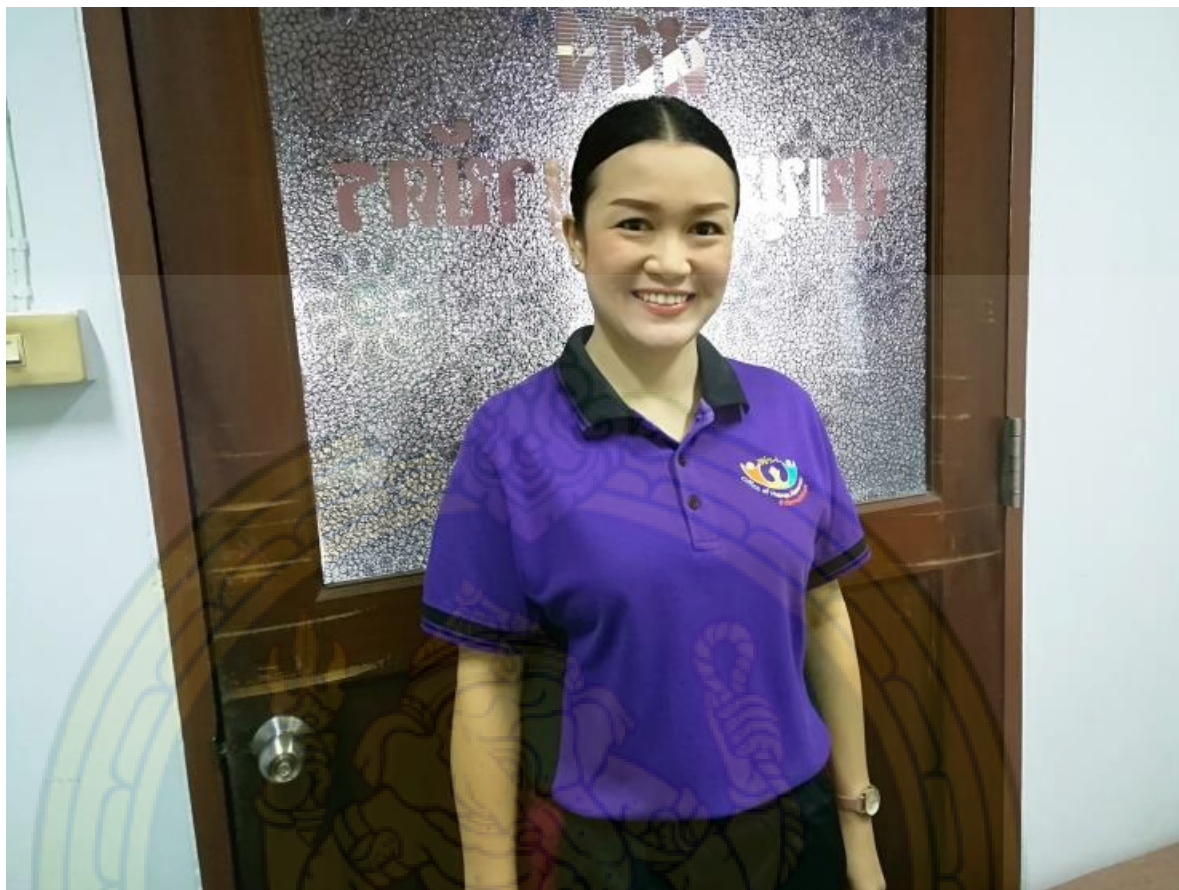
เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ กล่าวว่า “นอกจากได้ปฏิบัติราชการตามที่ได้รับมอบหมายแล้ว พวกเรานักดนตรีกองดุริยางค์ทหารเรือตั้งใจทุกครั้งในการเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงราชการทหารกองทัพเรือ กองดุริยางค์ทหารเรือยินดีเป็นอย่างมากในการร่วมงาน และได้เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ปีพาทย์เสภา และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยนี้ ให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ อีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นกับนักดนตรีโดยตรง คือการเห็นคุณค่าในความเป็นตัวตน จากประชาชน สังคมไทย และที่สำคัญนั้นคือหน่วยงานที่เราับราชการ เราได้รับความสำคัญมากขึ้น เห็นได้จากการเพิ่มอัตรากำลังในการขอบรรจุข้าราชการนักดนตรีไทย เป็นสิ่งที่ดีต่อกองดุริยางค์ทหารเรือที่ได้บุคลากรร่วมวงเพิ่ม และเป็นสิ่งที่ดีต่อนักเรียน นักศึกษา ด้านดนตรีไทย ที่มีโอกาสเข้ารับคัดเลือกบรรจุเป็นข้าราชการ” (เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ, 2562, 26 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา กล่าวว่า “ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณกรมศิลปากรที่ให้ความสำคัญกับกองดุริยางค์ทหารอากาศมาโดยตลอด ในทุกครั้งของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า กองดุริยางค์ทหารอากาศจะได้รับการเชื้อเชิญเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภา ซึ่งงานนี้เป็นงานราชการจากภายนอกที่เชิญเข้ามาเป็นประจำ โดยทั่วไปแล้วกองดุริยางค์ทหารอากาศปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับพิธีการทหารอากาศ งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าจึงเป็นงานที่เปิดโลกทัศน์ให้กับวงของเรา มาก ให้มีโอกาสดูเจองดนตรีในสังกัดหน่วยงานราชการด้วยกัน พร้อมๆ กัน หลายวง พบปะเพื่อนพ้องนักดนตรีที่คุ้นเคย และที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในวงการดนตรีไทย วันที่ 7 มกราคม ถือเป็นวันนัดพบเหล่านักดนตรีไทยทั่วฟ้าเมืองไทย และได้มาบรรเลงปีพาทย์เสภาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน งานนี้เป็นสิ่งที่ทำให้พวกเหล่ากลับคืนสู่เวทีการบรรเลงปีพาทย์เสภาอย่างแท้จริง ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอก และต้นสังกัดของเรา ได้เป็นความสำคัญของนักดนตรีไทยมากขึ้น สามารถขออัตรากำลังบุคลากรนักดนตรีไทยได้มากขึ้น การบรรจุข้าราชการทหารนักดนตรีไทยเป็นสิ่งที่เราต้องการเป็นอย่างมากในการพัฒนาคน และพัฒนางานดนตรีไทยของกองดุริยางค์ทหารอากาศ” (นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา, 2562, 25 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 20 พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ ผู้บังคับกองพันตำรวจไทย กรมตำรวจทหารอากาศ
ที่มา: ผู้วิจัย

พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ กล่าวว่า “...ในฐานะนักดนตรีไทย และผู้บังคับกองพันตำรวจไทย กรมตำรวจทหารอากาศ ทุกครั้งที่ได้เข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ถือเป็นเกียรติที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการบรรเลง ในสถานที่อันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เหล่านักดนตรีไทยกรมตำรวจทหารอากาศได้มีโอกาสได้เข้าร่วมการบรรเลง เพราะเป็นงานการประชันปีพาทย์เสภาระหว่างสังกัดหน่วยงานราชการ ที่กรมศิลปากรเป็นผู้ดำเนินงานงานนี้ทำให้นักดนตรีไทย กรมตำรวจทหารอากาศได้ฝึกฝนพัฒนาฝีมือ เพื่อจะแสดงศักยภาพให้สังคมแวดวงดนตรีไทยได้เห็น นอกจากนี้ยังมีสิ่งสำคัญที่พวกเราได้มา คือ การได้รับอัตรากำลังการบรรลุนักดนตรีไทย กรมตำรวจทหารอากาศเพิ่มมากขึ้น เพื่อมาร่วมกันสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทย เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ” (พันจ่าอากาศเอกอนุชา พึ่งเจริญ, 2562, 26 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 21 ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม รองสารวัตรฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ที่มา: ผู้วิจัย

ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม กล่าวว่า “ด้วยส่วนตัวได้เข้าร่วมการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้ามาโดยตลอด ตั้งแต่เป็นส่วนหนึ่งของวงดนตรีไทย จนถึงปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ควบคุมวงดนตรีไทย รองสารวัตรฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล หรือที่รู้จักกันในนาม วงดนตรีไทยสำนักงานตำรวจ ยินดีทุกครั้งที่ได้รับการเชิญเข้าร่วมการบรรเลงปี่พาทย์เสภา จากกรมศิลปากร นอกจากการพบเพื่อนนักดนตรีไทยต่างวงแล้ว ยังเป็นจุดผลักดันของการพัฒนาฝีมือการบรรเลง รวมไปถึงการให้คุณค่าความสำคัญจากต้นสังกัดของเรา มีการปรับยศ และการเพิ่มตำแหน่งการบรรจุกำลังพลมากขึ้น” (ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม, 2562, 29 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 22 นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน

รักษาการหัวหน้ากลุ่มงานกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว
ที่มา: ผู้วิจัย

นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน กล่าวว่า “ผมจบการศึกษาจากวังหน้า เป็นสิ่งที่ติดมากในการกลับไปรับใช้แผ่นดินวังหน้า ในการปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กษัตริย์องค์ที่ 2 ในรัชกาลที่ 4 พระองค์มีคุณูปการแก่วงการดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ศิลปวัฒนธรรมไทย เจริญสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันได้ เพราะพระองค์ทรงอุปถัมภ์ทั้งการดนตรี และครูดนตรีไทย ที่เรารู้จักกันดี นั่นคือ พระประดิษฐ์ไพเราะ (ครูมีแขก) ครูดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงแห่งยุคทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน สร้างผลงานการประพันธ์เพลงไว้มากมาย การนำวงดนตรีไทย กทม. เข้าร่วมบรรเลงในแผ่นดินวังหน้า ถือเป็นมงคลชีวิตมาก ในการแสดงศักยภาพของวงดนตรีไทย กทม. นักดนตรีไทยของเราได้ฝึกฝน และพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง ข้อดีนอกจากการเข้าร่วมบรรเลง คือการเห็นคุณค่า

ความสำคัญของหน่วยงาน และประชาชนนักดนตรีไทย หน่วยงานเพิ่มอัตราค่าจ้าง และบรรจุเป็นข้าราชการมากขึ้น ประชาชนโดยเฉพาะนักดนตรีไทย รู้จัก และอยากเข้าร่วมวงดนตรีไทย กทม. มากขึ้น นี่เป็นอีกหนึ่งประโยชน์ที่ทำให้วงการดนตรีไทยได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง” (นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน, 2562, 12 กรกฎาคม, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 23 นายปรีดา อรรถกิจ หัวหน้าฝ่ายดนตรีไทย ส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย
สถานีวิทยุกระจายเสียงประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
ที่มา: ผู้วิจัย

นายปรีดา อรรถกิจ กล่าวว่า “เราได้รับการเชิญจากกรมศิลปากร เมื่อปีพุทธศักราช 2561 ให้เข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภา ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เรากรมประชาสัมพันธ์ รอคอยมานานมาก เราอยากเข้าร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภากับวงดนตรีไทยหน่วยงานราชการอื่น ๆ และในปีพุทธศักราช 2561 กรมศิลปากรได้เชิญมาเป็นครั้งแรก ซึ่งเราตอบรับโดยทันทีในการเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์ งานนี้ทำให้เกิดการพัฒนาฝีมือ ศักยภาพนักดนตรีไทยของกรม และดึงองค์ความรู้ที่มีอยู่ของกรม ออกมาใช้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบทเพลง ที่ได้ประพันธ์ขึ้นจากฐานครูของกรมประชาสัมพันธ์ แนวการปรับ วงดนตรีไทย ได้นำกลับมาใช้ และพัฒนานักดนตรีไทยของวงอีกครั้ง สร้างคุณค่า และความสำคัญ ให้หน่วยงาน และประชาชนได้เห็น ขอบคุณกรมศิลปากรที่เห็นความสำคัญของกรมประชาสัมพันธ์

ขอบคุณที่ได้เราได้เวทีแสดงศักยภาพกลางใจเมือง และได้รับการยอมรับเป็นสากล” (นายปรีดา อรรถกิจ, 2561, 5 กรกฎาคม, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จะเห็นได้ว่านักดนตรีไทยของหน่วยงานราชการรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้รับความสำคัญจากสำนักการสังคีต กรมศิลปากร เชื้อเชิญมาร่วมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า การปฏิบัติราชการในการบรรเลงปีพาทย์เสภานั้น ได้สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมในการอนุรักษ์ สร้างสรรค์ และเผยแพร่วัฒนธรรม ได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกันของเหล่านักดนตรีไทย อีกสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักดนตรีโดยตรง คือการเห็นคุณค่าในความเป็นตัวตนจากประชาชนในสังคมไทย รวมถึงการให้ความสำคัญจากต้นสังกัดในการเพิ่มอัตราค่าจ้างบรรจุข้าราชการนักดนตรีไทยเพิ่มมากขึ้น

4.3 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านหน่วยงานราชการเข้าร่วมการบรรเลง

หน่วยงานราชการต่างๆ ที่เข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ได้รับกระแสตอบรับและเป็นที่ประจักษ์ในสังคมชัดเจนขึ้น บทบาทหน้าที่การขับเคลื่อนวัฒนธรรมของชาติเด่นชัดแสดงศักยภาพที่ได้รับการฝึกฝน พัฒนาขึ้นทุกปี ซึ่งเป็นคุณประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษาวิชาการดนตรีไทย สร้างความเป็นตัวตน แต่ละวงสร้างความเป็นตัวตนของวงดนตรีไทยจนเป็นอัตลักษณ์ ผู้ชมผู้ฟังคอยติดตามผลงานทุกปี โดยเฉพาะยุคสมัยนี้มีโซเชียลเป็นสื่อกลาง สื่อมวลชนสมัครเล่นได้ทำการเผยแพร่การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ทั้งการบรรเลงปีพาทย์เสภา และการแสดงต่าง ๆ ได้ในขณะเวลาเดียวกันของการจัดงาน สามารถเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยได้ทั่วโลก ผู้ชมจากทางบ้าน คนไทยในต่างแดน ชาวต่างชาติ สามารถเข้าร่วมชมงานในระบบออนไลน์ได้พร้อมกันทั่วโลก ถือเป็นการดีในการเผยแพร่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสร้างความเป็น อัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของวงดนตรีไทย หน่วยงานราชการต่าง ๆ ของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หัวหน้าหมวดดนตรีไทย / ผู้ควบคุมวงดนตรีไทย ที่ปฏิบัติการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เกี่ยวกับคุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านหน่วยงานราชการเข้าร่วมการบรรเลง ดังนี้

ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง กล่าวว่า “จากการเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภา ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ภายใต้การดำเนินงานกองการสังคีต กรมศิลปากร ได้รับกระแสตอบรับทางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคสมัยนี้มีโซเชียลเป็นสื่อกลางการสื่อสาร จะเห็นได้ว่าการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยผ่านโซเชียลได้รับผลตอบรับเป็นอย่างมาก ดูได้จากยอดไลค์ และคอมเมนต์ของผู้เข้าชม เราถือว่าเราประสบความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การบรรเลงปีพาทย์เสภา นอกจากจากเป็นที่รู้จักหลายแพร่หลายแล้วนั้น สิ่งก็ตามมาในผลตอบรับ คือการยอมรับจากหน่วยงานต้นสังกัดของเรา การเห็นคุณค่าในการปฏิบัติราชการกับหน่วยงานภายนอก การขออัตราค่าจ้างพลนักดนตรีไทยเพิ่ม เราได้รับการสนับสนุนในการขออัตราค่าจ้าง และการสนับสนุนทุนทรัพย์ในการสร้าง บำรุงเครื่องดนตรีไทยมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด” (ร้อยตรีเสนาะ เรืองผึ้ง, 2562, 24 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ กล่าวว่า “ในยุคนี้เรามีสื่อโซเชียลที่ช่วยในการเผยแพร่วัฒนธรรม ทุกครั้งของการบรรเลงในเวทีเปิดของกองดุริยางค์ทหารเรือ มักจะมีการเผยแพร่ผ่านโลกโซเชียล เป็นประจำ และการเข้าร่วมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ก็เป็นอีกหนึ่งงานหนึ่ง ที่ทำให้สาธารณชนได้รู้จัก พวกเราในนามวงดนตรีไทย กองดุริยางค์ทหารเรือ ซึ่งผลตอบรับจากโลกโซเชียลเป็นที่ยอมรับอย่างเห็นได้ จากยอดไลค์ ยอดแชร์ และคอมเมนต์ชื่นชม และให้กำลังใจต่างๆ จากบุคคลในประเทศ และต่างประเทศ สิ่งนี้สร้างความประทับใจ และแรงผลักดันในการพัฒนาศักยภาพของนักดนตรีไทยของวง ดีใจที่เป็น ส่วนหนึ่งของการร่วมอนุรักษ์ และเผยแพร่การบรรเลงปีพาทย์เสภา กองดุริยางค์ทหารเรือยินดี และ เห็นความสำคัญในการเข้าร่วมบรรเลงเป็นอย่างมาก และยังให้การบรรจ้อัตรากำลังพลในวงดนตรีไทย ของเราเพิ่มมากขึ้นด้วย” (เรือเอกหญิงสาทิพย์ น่วมศิริ, 2562, 26 มิถุนายน, สัมภาษณ์),

ภาพที่ 24 นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชาหัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ
ที่มา: ผู้วิจัย

นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา กล่าวว่า “พืมาดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดดนตรีไทย กองดุริยางค์ทหารอากาศได้ไม่นาน แต่การเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าของวงดนตรีไทยเรา ได้เข้าร่วมการบรรเลงทุกครั้งที่ได้รับการเชิญจากกองการสังคีต กรมศิลปากร พืได้สานต่อการปฏิบัติราชการ และยินดีได้รับเกียรติในการเข้าร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา หลังจากจบการบรรเลงทุกครั้ง จะเห็นได้ว่า วงดนตรีไทย กองดุริยางค์ทหารอากาศ ได้รับคำชื่นชมจากเหล่านักดนตรีด้วยกัน รวมทั้ง FC (แฟนคลับ) ที่ให้การติดตามผลงานของวงเรามาโดยตลอด อีกกระแสหนึ่งที่เราเห็นได้ชัด คือการไลฟ์สดผ่าน Facebook ตลอดการบรรเลง ยอดผู้ชมที่เข้าร่วมดูนั้น เป็นตัวการันตีได้ถึงความสำเร็จของการบรรเลง นอกจากจะได้ร่วมสืบสานปีพาทย์เสภาแล้ว ยังได้รับความนิยม และการยอมรับจากต้นสังกัด ได้การเพิ่มอัตรากำลังพลการบรรจุเข้ารับราชการในวงดนตรีไทย กองดุริยางค์ทหารอากาศอีกด้วย” (นาวาอากาศโทหญิงนงลักษณ์ อุดรปรีชา, 2562, 25 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม กล่าวว่า “...เห็นสิ่งอื่นใดของการเข้าร่วมงานที่จัดขึ้น เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วนั้น คือการร่วมอนุรักษ์ขนบประเพณี การบรรเลงปีพาทย์เสภาในคงอยู่ ในเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาในสถานการณ์จริง ไม่ใช่แค่อ่านในตำรา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบทางด้านดนตรีไทย มีภารกิจในการร่วมอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย ในดำรงคงอยู่ ซึ่งเราสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และได้รับการยอมรับในความเป็นตัวตนของแต่ละวงอย่างชัดเจน สิ่งสำคัญคือเราได้รับการสนับสนุน เพิ่มอัตรากำลังพลในการเข้ารับราชการตำรวจของวงดนตรีไทย พวกเราได้ปรับตำแหน่งในเรื่องของยศเพิ่มมากขึ้น และกำลังทรัพยากรในการพัฒนางวงดนตรีไทย เครื่องดนตรีไทยมากขึ้น” (ร้อยตำรวจเอกหญิงนิสากร จิตถนอม, 2562, 29 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน กล่าวว่า “ผมพูดไม่เก่งนะ ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตไปกับการบรรเลงปีพาทย์ สิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นกับวงดนตรีไทย กทม. หลังจากบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เห็นได้ชัด คือเยาวชน นักศึกษา และนักดนตรีรุ่นใหม่ อยากจะเข้ามารับราชการวงดนตรีไทย กทม. ของเรา นักศึกษา ฝึกประสบการณ์ ได้ทำเรื่องขอเข้ามาร่วมวงด้วยเพิ่มมากขึ้น เพราะเขาเห็นศักยภาพการบรรเลงของเรา ผ่านงานต่าง ๆ โดยเฉพาะผ่านงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เนื่องจากเป็นงานที่ดำเนินการจัดโดยกองการสังคีต กรมศิลปากร และเนื่องด้วยสถานที่เป็นแผ่นดินวังหน้า แผ่นดินประวัติศาสตร์ แผ่นดินที่ปัจจุบันก็ยังเป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย” (นายไชยชนะ เต๊ะอ้วน, 2562, 12 กรกฎาคม, สัมภาษณ์)

และ นายปรีดา อรรถกิจ กล่าวว่า “จากการเข้าร่วมงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า วงดนตรีไทยของกรมประชาสัมพันธ์เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นในเวทีการบรรเลงปีพาทย์เสภา เพราะปกติแล้วเราจะเล่นดนตรีแต่ในกรมของเรา เวทีวังหน้าจึงเป็นเวทีที่ทำให้ประชาชนรู้จักเราในการบรรเลงปีพาทย์เสภาอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของนักดนตรีไทยในวง การนำเพลงเก่าที่ของกรมได้ประพันธ์นำมาเผยแพร่อีกครั้ง ถือเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งกับวงการดนตรีไทย ในด้านการพัฒนา และการศึกษา” (นายปรีดา อรรถกิจ, 2561, 5 กรกฎาคม, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” ถือเป็นเวทีการประชันวงปี่พาทย์เสภาหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย และนักดนตรีไทยของหน่วยงานราชการทั่วประเทศมารวมกัน เพื่อแสดงความสามารถในการบรรเลงปี่พาทย์เสภา เป็นเวทีที่ให้อิสระนักดนตรี ซึ่งเป็นไปตามกรอบกฎระเบียบการบรรเลงปี่พาทย์เสภา และถูกต้องตามขนบประเพณีวัฒนธรรมการดนตรีที่มีมาแต่โบราณ มีประโยชน์ต่อการศึกษาด้านดนตรีไทย ทั้งนักดนตรีอาชีพ นักศึกษาเยาวชนไทย ในด้านการศึกษาวิธีการประชัน เพลงที่ใช้ในการบรรเลง แนวเพลงการบรรเลง การดำเนินทำนองเครื่องดนตรีต่าง ๆ รวมถึงผู้เข้าชมงานที่ได้รับอรรถรสการบรรเลง ปี่พาทย์เสภาในปัจจุบันตามขนบการบรรเลงแบบโบราณ ซึ่งเป็นกลั่นอายอารยธรรมรากเหง้าความเป็นไทยที่ได้จากงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าหนึ่งเดียวในโลก ก่อให้เกิดการอนุรักษ์บทเพลง มีการสืบทอดบทเพลง บทเพลงยังคงอยู่ แต่ได้รับการปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย ทำให้ศิลปะไม่ตาย วัฒนธรรมการบรรเลงปี่พาทย์เสภายังคงดำรงอยู่ ความยั่งยืนในการบรรเลงปี่พาทย์เสภา มีการส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ นักดนตรีหน่วยงานราชการอื่นให้ความร่วมมือ ก่อให้เกิดการพัฒนาบทเพลง บุคคล และองค์การศิลปวัฒนธรรมของไทยให้กว้างขวาง ควรค่าแก่การอนุรักษ์ในดำรงสืบไปยังเยาวชนรุ่นหลัง

บทที่ 5

สังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า

การศึกษาเรื่อง ปีพาทย์เสภาวังหน้า โดยจำแนกหัวข้อของการสังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า เป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 5.1. วงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
- 5.2. ด้านการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
 - 5.2.1 แบบแผนของวงปีพาทย์เสภา
 - 5.2.2 บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงปีพาทย์เสภา
 - 5.2.3 การปรับวง เพื่อการบรรเลงปีพาทย์เสภา

5.1 วงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลผู้ดำเนินการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศิลปิน และนักวิชาการกรมศิลปากรซึ่งเกี่ยวข้อง กับงานวิจัยเรื่องปีพาทย์เสภาวังหน้าโดยตรง ดังนี้

ภาพที่ 25 นายสุริยะ ชิตท้วม ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร

นายสมชาย ทับพร ศิลปิน กรมศิลปากร

นายศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร

นายเอนก อาจมั่งกร ผู้อำนวยการกลุ่มสำนักการสังคีต กรมศิลปากร

(เรียงจากซ้ายไปขวา)

ที่มา: ผู้วิจัย

ศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน กล่าวว่า “เริ่มแรกเดิมทีในยุคพ่อเส (อาจารย์เสรี หวังในธรรม) เป็นการบรรเลงร้องเล่นกันของนักดนตรีไทยเราเอง จุดประสงค์เน้นความสนุกสนาน ครั้นเคร่งตามประสา นักดนตรี หลังจากนั้นในยุคของพี่ไพฑูรย์ เฉยเจริญ จึงมาเป็นงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว” (ศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

อเนก อาจมังกร กล่าวว่า “...ในเรื่องของการจัดงานครั้งที่ 1 ในปีพุทธศักราช 2545 นั้น มาจากในยุคที่อาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้ริเริ่มนำนักวงดนตรีของกรมมาบรรเลงร้องเล่นกัน บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งอยู่บริเวณหน้าโรงละครแห่งชาติ หลังจากนั้นในยุคอาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ จึงมาเป็นรูปแบบการจัดงานในชื่อ ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า และได้ถือปฏิบัติกันต่อมา” (อเนก อาจมังกร, 2561, 24 เมษายน, สัมภาษณ์)

สมชาย ทับพร กล่าวว่า “...พ่อเส (อาจารย์เสรี หวังในธรรม) เป็นคนนำพวกเรามาเล่นดนตรี บรรเลงร้องเล่นกันอย่างสนุกสนาน ทั้งบรรเลงและกินอาหารกันเฮฮาสนุกสนานมาก นี่แหละเป็นต้นกำเนิดของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าอย่างเป็นทางการมาจนถึงปัจจุบัน” (สมชาย ทับพร, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

สุริยะ ชิตท้วม กล่าวว่า “หลังจากที่ผมได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร ก็ได้รับช่วงดำเนินการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้ามาโดยตลอด เป็นการริเริ่มจากอาจารย์เสรี หวังในธรรม และเริ่มเป็นรูปแบบการจัดการในชื่อปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 จากการเริ่มต้นในยุคอาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร ในปีพุทธศักราช 2545 เมื่อวันที่ 7 มกราคม และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 โดยชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากร ราชสกุล ภาครัฐ และเอกชน จัดรายการการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า แสดงในช่วงเวลาเย็น นำโดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปีพาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา” (สุริยะ ชิตท้วม, 2561, 24 เมษายน, สัมภาษณ์)

บุญตา เขียนทองกุล กล่าวว่า “...ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2545 โดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้จัดงานการบรรเลง โดยจัดให้มีการบรรเลงปีพาทย์เสภา มาจนถึงปัจจุบัน ในวันที่ 7 มกราคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากรได้เชิญเหล่าทัพ หน่วยงานและองค์กรต่างๆ มาร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ โรงละครแห่งชาติเป็นประจำทุกปี พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะเริ่มตั้งแต่เวลา 07.00 น. ก่อนเริ่มพิธีการ วงปีพาทย์บรรเลงเพลงโหมโรงเช้า และเพลงเรื่อง ในส่วนของพิธีการเริ่มด้วยพราหมณ์อ่านโองการบวงสรวงเทพยดา และพระบาทสมเด็จพระ

พระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว อธิบดีกรมศิลปากร และรองอธิบดี รวมทั้งแขกที่มาร่วมงานเข้าร่วมพิธีบวงสรวง หลังจากนั้นเข้าร่วมฟังพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ (บุญตา เขียนทองกุล, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

ไพฑูรย์ เฉยเจริญ กล่าวว่า “...ผมในฐานะที่รับราชการกองการสังคีต เห็นการจัดงาน ณ บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน วิทยาลัยนาฏศิลป์ เริ่มโดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม เป็นผู้คิดริเริ่มจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภาเป็นวงภายในเอาพวกเรามาบรรเลง มีอาหาร เครื่องดื่มกิน เล่นดนตรีกันอย่างสนุกสนาน โดยขอสปอนเซอร์ ข้าวหม้อแกงหม้อจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ หลังจากนั้นท่านไปเป็นตำแหน่งผู้บริหารอื่น ๆ กิจกรรมตรงนี้ก็ร้างไปเป็นหลายสิบปี จนกระทั่งผมได้มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้บริหารเป็นหัวหน้ากลุ่มงานดนตรีไทย ได้นึกถึงบรรยากาศเก่า ๆ ตรงบริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่มีกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากพิธีวางพวงมาลาถวายสักการะ ต่างจากพระบรมรูปทรงม้ารัชกาลที่ 6 ท่านมีการแสดงดนตรีบรรเลงทั้งสากลและไทยอีกปัจจัยหนึ่งอยากถวายพระเกียรติท่าน ในฐานะที่เราเรียนจบวังหน้า วังเล่นวังหน้า ทำงานวังหน้า อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือเวทีสำหรับแสดงออกสำหรับนักดนตรี ซึ่งมีอยู่ทีเดียวคือวัดพระพิเรนทร์ นักดนตรีที่ฝึกแล้ว หัดแล้ว เรียนแล้ว ก็ไม่มีเวทีที่จะสามารถแสดงออกได้ที่ไหน นอกจากไปประโคนตามงานวัด จึงคิดหาเวทีสักเวที และเชิญวงมาร่วมบรรเลง และหางบประมาณในการจัดงาน ประจวบเหมาะกับเพื่อนรุ่นพี่เป็นผู้อำนวยการ คือนายสมบัติ แก้วสุจริต และนายสถาพร นิยมทอง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดการแสดง จากนั้นจึงเขียนโครงการขออนุมัติงบประมาณ และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ระดับกอง จนถึงอธิบดี ได้เงินทุน 100,000 บาท ในการจัดงาน บริหารในด้านของค่าตอบแทนวงดนตรี ค่าอาหาร ต่างๆ ตั้งใจว่าจะเริ่มการแสดงในช่วงค่ำหลังจากเสร็จพิธีวางพวงมาลาของวันที่ 7 มกราคม ติดตรงสถานที่ว่าจะเอาที่ไหนดี ระหว่าง สัปดาห์ศาลา หรือโรงละครแห่งชาติ แต่งานปีพาทย์เสภาควรจะเป็นสถานที่เปิด เดินไปมาชมงาน พุดคุยทักทายกันได้ตามภาษานักดนตรี วังหน้าเป็นแหล่งเกิดเพลงเสภา โดยมีคีตกวีที่สำคัญคือครูมีแขก จึงตั้งชื่องานว่าปีพาทย์เสภาวังหน้า ในเรื่องของการเลือกวงดนตรีไทย ถ้าเป็นวงเอกชนในเรื่องของการควบคุม การเรียกประชุมจะลำบาก จึงกำหนดเป็นวงดนตรีในหน่วยงานราชการ” (ไพฑูรย์ เฉยเจริญ, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า เดิมเริ่มจากกรมศิลปากร นำโดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม ริเริ่มการบรรเลงปีพาทย์เสภาเป็นการภายใน โดยนำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ร้องบรรเลงเล่นกัน เน้นความสนุกสนาน บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการสนับสนุนอาหาร และเครื่องดื่ม จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ หลังจากนั้นอาจารย์เสรี หวังในธรรม ไปดำรงตำแหน่งผู้บริหารอื่นๆ จึงงดการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าไปหลายสิบปี จนจึงยุคอาจารย์ไพฑูรย์ เฉยเจริญ ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานดนตรี กรมศิลปากร ได้ทำการปรึกษาหารือผู้อำนวยการ และหน่วยงานฝ่ายจัดการแสดงกรมศิลปากร นำเสนอโครงการขออนุมัติงบประมาณจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ได้รับเงินทุน 100,000 บาท ในการดำเนินการจัดงาน บริหารในด้านค่าตอบแทนวงดนตรีไทย หน่วยราชการภายนอก ค่าอาหารต่าง ๆ จึงเกิดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 1 ขึ้น เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานใช้บริเวณพระบรม

ราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งอยู่บริเวณวังหน้า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของงานตั้งแต่พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นำโดยชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากร ราชสกุล ภาครัฐ และเอกชน รายการการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าจัดแสดงในช่วงเวลาเย็น นำโดยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือกเพื่อเชิญวงดนตรีที่จะมาบรรเลงปี่พาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปี่พาทย์เสภา

วัฒนธรรมดนตรีไทย มีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยก่อนการบรรเลงดนตรีไทย บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม บรรเลงเพื่อความบันเทิง ครูดนตรีไทยและนักดนตรีไทยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ ในปัจจุบันนี้ระบบอุปถัมภ์ได้สูญสิ้นไปแล้ว เนื่องจากระบบการปกครองเปลี่ยนไป แต่ในปัจจุบันมีหน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาสนับสนุนวงดนตรีไทยแทนระบบอุปถัมภ์สมัยก่อน เช่น วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ กรม กองต่างๆ ที่กล่าวมามีวงดนตรีไทยทั้งหมด เพื่อใช้ในกิจกรรมของราชการ ประกอบพิธีกรรม และเพื่อความบันเทิง นอกเหนือจากภารกิจประจำของหน่วยงานแล้ว นักดนตรีไทยเหล่านี้ยังมีส่วนบรรเลงดนตรีไทยนอกเหนือภารกิจประจำของหน่วยงานราชการ เช่น การรับงานนอกตามพิธีกรรมต่างๆ เป็นรายได้เสริม หรือการบรรเลงในงานของบุคคลที่รู้จักกันในแวดวงนักดนตรี ก่อให้เกิดประสบการณ์ และทักษะด้านดนตรีมากขึ้นจนเป็นที่รู้จักในแวดวงนักดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากนั้นภารกิจสำคัญ ซึ่งเป็นภารกิจประจำปี ที่แต่ละหน่วยงานเข้าร่วมบรรเลงประจำปี นั้นคืองานปี่พาทย์เสภาพาทยที่วังหน้า ซึ่งงานนี้เป็นศูนย์กลางรวบรวมนักดนตรีไทยหน่วยงานราชการต่างๆ มาร่วมบรรเลงได้ครบทุกหมู่เหล่า ในช่วงปีพุทธศักราช 2560 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้เชิญวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เข้าร่วมการบรรเลงครั้งแรก สร้างสีสันให้กับการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าเป็นอย่างยิ่ง

5.2 ด้านการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า

วัฒนธรรมดนตรีไทย มีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย กระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ จากดนตรีชาวบ้านสู่แบบแผนของดนตรีไทยอันเป็นอัตลักษณ์ วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมสูงสุดในทุกยุคสมัย ใช้บรรเลงในพิธีกรรมที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์บรรเลงประกอบการแสดง บรรเลงเพื่อความบันเทิง รวมถึงการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่ผั่งนัยการประชัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทักษะในการบรรเลงเครื่องดนตรีการถ่ายทอดภูมิรู้ของผู้ประดิษฐ์ทางเพลงในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรี

แต่ละชนิดที่จะต้องใช้ความสามารถ และความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรีอย่างละเอียดละไม ในการประดิษฐ์ทางเพลงให้เหมาะสม สละสลวยในทุกเครื่องมือ

การบรรเลงปี่พาทย์เสภา เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบรรเลงดนตรีไทยเพื่อแข่งขันฝีมือทักษะ ปฏิภาณ ในเชิงดนตรี หนึ่งในเครื่องแสดงความรู้เรื่อง ความนิยม ความเฟื่องฟูของวงการดนตรีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ วงปี่พาทย์เสภา วงดนตรีของไทยที่อยู่คู่กับสังคมจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีเป็นหลัก อาทิ ระนาดเอก ข้องวงใหญ่ ข้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม และเครื่องประกอบจังหวะ ส่วนเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าจะใช้ปี่ ทั้งนี้บทบาทของวงปี่พาทย์เสภาในการจัดงาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” จุดประสงค์เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วยังเผยแพร่นิยามการประชัน แข่งขันทักษะฝีมือการปฏิบัติ และภูมิความรู้การปรับวงปี่พาทย์เสภาของแต่ละวงด้วย

วงปี่พาทย์เสภา จัดเป็นวงดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายสูงสุดในกลุ่มวงดนตรีตามทฤษฎีของนักดนตรีเอง เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าวงปี่พาทย์เสภาเป็นวงดนตรีที่มีความเป็นมาตรฐานด้านการบรรเลง และการปรับวงที่สูงที่สุดอีกด้วย อรรถรสที่ได้จากการฟังดนตรีชนิดนี้ จึงมีทั้งความหนักแน่น สง่าผ่าเผย คล่องแคล่ว และสนุกครื้นเครง วงปี่พาทย์เสภายังมีหน้าที่ขับกล่อมให้กับเจ้านายชั้นสูงพระราชวงศ์ของไทย มีวงเจ้านายอีกหลายพระองค์ โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 7 ซึ่งในยุคนั้น เป็นยุคที่การดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์เจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุด มีการคัดเลือกนักดนตรีที่มีความรู้ความสามารถสูงเข้าสังกัด เป็นนักดนตรีในวังของเจ้านาย ซึ่งนิยมตั้งวงดนตรี ส่งสมนักดนตรีไทยที่มีฝีมือเอาไว้เป็นนักดนตรีประจำวังของตน เช่น วังบางขุนพรหม ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ฯ มีจางวางทั่ว พาทย์โกศล เป็นผู้ควบคุม ทั้งเป็นครูผู้ควบคุมวงของสำนักดนตรีพาทย์โกศล วงลดาวัลย์มีหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้ควบคุม

จากข้อความข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า ดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์เสภามีความสำคัญต่อสังคมทุกระดับชั้น ตลอดจนพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ก็ทรง มีวงดนตรีไว้ในวังในวังของแต่ละพระองค์แล้วประชันวงกัน นับเป็นการสร้างสรรค์ และพัฒนาการของวงปี่พาทย์เสภาทางด้านการบรรเลงในสมัยนั้น โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ นับเป็นระยะที่ดนตรีไทยได้พัฒนารูปแบบเพิ่มขึ้นอีกหลายอย่าง แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ในการประชันฝีมือของนักดนตรี ซึ่งมีอยู่บ่อยครั้ง จนเรียกได้ว่าเป็น มหรสพประจำในงานต่าง ๆ

ปี่พาทย์เสภา มีรากฐานมาจากวงปี่พาทย์ที่ตีประกอบละครเสภา เริ่มจาก บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ เช่น เชิด โอด เสมอ เพื่อแสดงประกอบกิริยาของผู้แสดงก่อน แล้วเริ่ม บรรเลงเพลงสองชั้นเพื่อการรับร้องเสภา โดยมีการนำเอา “เปิงมาง” เครื่องหนึ่งในวงกลองชนะมาถ่วงหน้าด้วยข้าวสุกเพื่อให้เสียงต่ำลงและใช้ตีแทนตะโพน เรียกว่า “สองหน้า” และใช้ บรรเลงในวงปี่พาทย์เสภาเรื่อยมา โดยมีขนบของการบรรเลงที่จะต้องขึ้นด้วยเพลงโหมโรงตามแบบของการแสดงละครเดิม ซึ่งก่อนจะแสดงละครนั้นต้องมีการโหมโรงเสียก่อน เพื่อเป็นการบอกให้คนรู้ว่าละครกำลังจะเริ่มแสดง รวมถึงเป็นการตรวจตราความพร้อมของเครื่องดนตรี ซึ่งในการบรรเลงเพลงโหมโรงนั้น หากพบข้อบกพร่องของเครื่องดนตรีตรงจุดใด นักดนตรีจะได้มี โอกาสในการแก้ไข เพื่อจะได้มีความพร้อมสำหรับการบรรเลงในบทเพลงต่อไป อีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาสำหรับนักดนตรี ได้เตรียมความพร้อมก่อนที่จะเริ่มประชัน ทั้งทางด้าน

ร่างกาย และจิตใจ หลังจากนั้นก็จะบรรเลงด้วยเพลงอัตรา 3 ชั้น เช่น เพลงพม่าห้าท่อน เพลงจรเข้ทางยาว เพลงสืบท เพลงบุหลัน ต่อด้วยเพลงเถา เพลงทยอย จนถึงการ เตียวเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ แล้วจึงจบด้วยเพลงลา โดยรูปแบบของวงปีพาทย์เสภาที่ใช้ชั้น นิยมใช้วงปีพาทย์ไม้แข็งเครื่องคู่ เพื่อให้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ในการบรรเลงเครื่องดนตรี แต่ละชนิด อาทิ ระนาดเอก ซึ่งมีการใช้เทคนิค การเก็บ สะบัด สะเดาะ ชยี้ บรรเลงสอดแทรก อยู่ในท่วงทำนองของบทเพลงนั้นๆ โดยลีลาในการดำเนินทำนองจะอาศัยเทคนิคการบรรเลง แบบ “คาบลูกคาบดอก” เป็นวิธีบรรเลงเพลงอย่างหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยการ “เก็บ” และ “รัว” สลับกันไป โดยมากเป็นทางเดี่ยวเฉพาะของระนาดเอกเท่านั้น ส่วนฆ้องวงใหญ่ การดำเนินทำนองจะไม่โลดโผนเท่ากับระนาดเอก เนื่องจากเป็น เครื่องดนตรีที่บรรเลงทำนองหลักในวง เทคนิคสำคัญสำหรับการบรรเลงฆ้องวงใหญ่คือ “การประคบมือ” นอกจากนี้อาจมีการใช้เทคนิคการไขว้มือ คือการใช้มือขวาตีหนึ่งเสียง และใช้มือซ้ายตีหนึ่งเสียงเป็นคู่เสียงสลับกับมือขวา แล้วยกมือซ้ายมือขวาในลักษณะของกากบาท ให้ได้คู่ต่าง ๆ ตามที่ต้องการ การบรรเลงกวาด โดยจะผสมผสานในท่วงทำนองของบทเพลงนั้น ๆ ให้เหมาะสม สำหรับฆ้องวงเล็ก มีวิธีในการดำเนินทำนองสำหรับการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี ที่เป็นเอกลักษณ์ คือการตีแบบเก็บสลับมือซ้ายขวา การตีสะบัด ชยี้ การไขว้มือ โดยนักดนตรีที่บรรเลงฆ้องวงเล็ก จะต้องมีความคล่องตัว กระฉับกระเฉง เนื่องจากลีลาของฆ้องวงเล็กในการบรรเลงนั้น จะมีความกระชับ และรวดเร็ว ในการดำเนินทำนอง ในส่วนของการบรรเลงระนาดทุ้ม เป็นอีกหนึ่งเครื่องดนตรีที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในการดำเนินทำนอง เทคนิคสำคัญคือการประคบมือ การตีจุด และการตีในจังหวะยก ผู้ที่บรรเลงระนาดทุ้มนั้น นอกจากจะต้องมีทักษะในการปฏิบัติเทคนิคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีแล้ว ต้องมีความแม่นยำในเรื่องของจังหวะยก และจังหวะตกเป็นอย่างดีอีกด้วย ซึ่งลีลาของเครื่องดนตรีในวงปีพาทย์เสภา แต่ละเครื่องมือล้วนมีความโดดเด่น ฉะนั้นการเตรียมความพร้อมให้กับเครื่องดนตรี และตัวนักดนตรีก่อนที่จะเริ่มประชันวงจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นยุคเฟื่องฟูมากของดนตรีไทย ด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้เลิกพระราชกำหนดที่ห้ามมีละคร ผู้หญิงนอกจากในวังหลวง ซึ่งเป็นจารีตเดิมตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทำให้วงเจ้านายขุนนางต่าง ๆ มีวงปีพาทย์มากขึ้น และนิยมการประชันขันแข่ง ปรากฏหลักฐานเมื่อคราวฉลองพระที่นั่งอาภรณ์ภิโมกข์ปราสาท เมื่อเดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. 2539 ว่ามีวงปีพาทย์เสภาเข้ามาบรรเลง ถึง 13 วง (มนตรี ตราโมท, 2538, น. 90) ได้แก่ วงของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว วงของกรมหลวงวชิรเทเวศร์ วงของกรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชาวงของกรมหลวงสาธิตราชสนิท วงของสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาเมลา วงของกรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส วงของหม่อมเจ้า ประเสริฐศักดิ์ วงของสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระยาพิชัยญาติ วงของเจ้าพระยาอมราช วงของพระยามนตรีสุริยวงศ์ วงของพระยาเสนาภูเบศร์ วงของพระยาสุรินทร์ราชเสนี วงของเจ้าหมื่นสรรเพธภักดี จากหลักฐานที่ปรากฏข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเฟื่องฟูของวงดนตรีไทยเรื่อยมา ปรากฏหลักฐานการประชันปีพาทย์เสภาในวังของบรรดาเจ้านายต่าง ๆ ที่เป็นตำนานครั้งยิ่งใหญ่ การบรรเลงปีพาทย์เสภาในรูปแบบของวงปีพาทย์ชาวบ้านทั่วไป ก็เกิดการประชันขันตามงานต่าง ๆ ดังปรากฏ เช่น งานประชันวงที่โรงละครแห่งชาติวังหน้า งานประชันวัดพระพิเรนทร์ การประชันวัดป่าลพบุรี และงานประชันวัดเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น และการบรรเลงปีพาทย์เสภาในรูปแบบของวงปีพาทย์ของหน่วยงานราชการด้านดนตรีไทยทั่วประเทศ ก็มีเพียงการจัดงาน “ปีพาทย์

เสภาที่วังหน้า” ภายใต้การดำเนินการจัดงานของกองการสังคีต กรมศิลปากร เพียงทีเดียว ในการบรรเลง ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้านั้น นักดนตรีแต่ละหน่วยงานราชการทุกคนจะตั้งใจ ให้ความสำคัญในการเตรียมตัว มาบรรเลงเป็นอย่างมาก เพื่อบรรเลงอวดฝีมือ ผู้ฟังต้องมีประสบการณ์ในการฟัง และฟังอย่างตั้งใจ การบรรเลงปี่พาทย์เสภา แฝงนัยการประชัน ไม่ต่างจากการแข่งขันกีฬาทุกชนิด จะต้องมีการฝึกซ้อม การเตรียมความพร้อม มีหัวหน้าหรือผู้ควบคุมวงเป็นผู้นำกับ แนะนำ วางแผนการบรรเลง เพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของการบรรเลง หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าผู้ปรับวง

5.2.1 แบบแผนของวงปี่พาทย์เสภา

แบบแผนที่ 1 การผสมวง ประกอบด้วย 3 ประการ คือ ปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงเครื่องดนตรี ด้วยการใช้สองหน้า กำกับจังหวะหน้าทับแทนตะโพน และกลองทัด ปัจจัยด้านการผสมการขับร้อง และกระบวนการขับเสภาอันมีรับเสภาเป็นปัจจัยสำคัญ สำหรับขับ คละเคล้าลีลาของการขับเสภา และ ปัจจัยเรื่องระดับเสียง (ทางบรรเลง) ใช้เป็นหลักการดำเนินการบรรเลง มีรูปแบบการกำหนดตำแหน่งของ ที่ตั้งเครื่องดนตรีตามการตั้งวงในรูปของวงปี่พาทย์เสภาเป็นหลัก

แบบแผนที่ 2 การใช้ระบบการบรรเลง และการใช้เพลงสำหรับการกำหนดหน้าที่ในการบรรเลง ของเครื่องดนตรี ประกอบด้วย กลุ่มของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำวง ได้แก่ ระนาดเอก ปี่ใน กลุ่มของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่เป็นหลักของวง ได้แก่ ข้องวงใหญ่ กลุ่มของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ตกแต่ง การบรรเลง ได้แก่ ระนาดทุ้ม ข้องวงเล็ก และกลุ่มของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่กำกับจังหวะย่อย ได้แก่ ฉิ่ง ฉาบ กรับ (การปรับวงดนตรีไทยชั้นสูง, 2539, น. 9-10) (ศุริยสาส์น, 2497, น. 24)

5.2.2 บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงปี่พาทย์เสภา

บทเพลงที่ใช้สำหรับการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้านั้น นอกจาก เพลงโหมโรงเสภาแล้ว ส่วนใหญ่ใช้เพลงเถาเป็นหลัก ทั้งเพลงหน้าทับปรบไก่ และเพลงหน้าทับสองไม้ เนื่องจากบทเพลงประเภทเพลงเถา มีลักษณะเพลงที่เป็นเพลงทางพื้น เพลงทางลือ-ซัด เพลง 2 ท่อน เพลง 3 ท่อน เพลง 4 ท่อน เพลงที่มีเที่ยวเปลี่ยน ฯลฯ เป็นเพลงที่นักดนตรีสามารถแปรทำนองได้อย่าง อิสระ สร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสามารถแปรผันตามอารมณ์ และความสามารถของ ผู้บรรเลง ทำให้เห็นถึงความสามารถในการบรรเลงของนักดนตรี เป็นการแสดงทั้งด้านความคิดไหวพริบ ปฏิภาณ และทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีอย่างแท้จริง ทั้งนี้การบรรเลงปี่พาทย์เสภา ผู้ฟังส่วนมากเป็น นักดนตรี หรือผู้ฟังดนตรี เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตัดสินกันเองว่าใครฝีมือเป็นอย่างไร ในการบรรเลง แต่ละครั้งจึงมีผู้วิจารณ์ให้ความเห็นต่างกันไป ตามทัศนะและรสนิยม

การบรรเลงปี่พาทย์เสภา นั้น นอกจากผู้บรรเลงที่มีความสามารถเป็นอย่างดีแล้ว เรื่องการปรับวง เพื่อการประชันก็ยังถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะทุกสำนัก หรือทุกวง ต่างก็ ต้องการชื่อเสียงในการบรรเลงให้มีชัยชนะเหนือคู่ต่อสู้ หรือบรรเลงได้ดีกว่าวงที่บรรเลงด้วย ถึงแม้ไม่มี การตัดสินในรูปแบบของคณะกรรมการ แต่ก็เป็นตัดสินจากผู้ชมผู้ฟังที่เป็นนักดนตรีทั้งหลาย

5.2.3 การปรับวง เพื่อการบรรเลงปี่พาทย์เสภา

การปรับวง คือ การกำหนดแผนของการบรรเลง ซึ่งแจ้งให้ผู้บรรเลงได้รับทราบ ถือ เป็นสิ่งที่ ทำหายสำหรับผู้ปรับเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการวางแผนก่อนที่จะถึงสถานการณ์จริง ฉะนั้นผู้ปรับจะต้อง

มีความรู้ความสามารถในเรื่องของดนตรีอย่างดี จึงสามารถนำพาการบรรเลงของวงให้ประสบความสำเร็จในการบรรเลงได้ ไว้ดังนี้

1. การคัดเลือกนักดนตรีผู้บรรเลง

การคัดเลือกนักดนตรีผู้บรรเลง นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปรับวงปี่พาทย์เสภา ผู้ปรับต้องคัดเลือกผู้บรรเลงทุกตำแหน่ง เช่น ปี่ใน ระนาดเอก ช้องวงใหญ่ ช้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม เครื่องหนัง และเครื่องประกอบจังหวะ ทุกเครื่องมือที่กล่าวมานี้ จำเป็นจะต้องใช้ผู้บรรเลงที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละเครื่องมือ จึงต้องมีการคัดเลือกผู้บรรเลงสำหรับการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ต้องเลือกให้ถูกใจผู้ปรับ ต้องมีทั้งฝีมือในการบรรเลงเป็นอย่างดี อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะในการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ปรับไม่สามารถรู้ได้ว่าบนเวทีจะเกิดอะไร หากเกิดสิ่งที่ไม่คาดคิดขึ้นในระหว่างทำการบรรเลงอยู่ ผู้บรรเลงต้องมีไหวพริบในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

ไชยชนะ เต๊ะอ้วน กล่าวว่า “...วิธีการเลือกนักดนตรีสำหรับการประชันวง นักดนตรีจะต้องมีความเชี่ยวชาญใน เครื่องดนตรีนั้น ๆ เป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นขณะบรรเลง ทั้งในส่วนเครื่องดนตรีที่อาจเกิดความบกพร่อง หรือแม้กระทั่ง ในส่วนของตัวนักดนตรีเองทุกอย่างต้องเชี่ยวชาญเหมือนการบรรเลงเพลงเดี่ยว คือใช้ฝีมือ ใส่ใจกับทุกเครื่อง ทุกคนต้องมีทักษะเหมือนเพลงบรรเลงเพลงเดี่ยว คือเน้นและชัดเจน บรรเลงด้วยความสามารถสุดฝีมือ โดยไม่ยอมให้ส่วนใดของบทเพลงที่บรรเลงมีความบกพร่อง” (ไชยชนะ เต๊ะอ้วน, 2562, 12 กรกฎาคม, สัมภาษณ์)

อนุชา พึ่งเจริญ กล่าวว่า “...สำหรับการบรรเลงปี่พาทย์เสภา ผู้บรรเลงที่มีความสำคัญอันดับแรก คือผู้ที่ทำหน้าที่บรรเลงระนาดเอก เพราะระนาดเอกเป็นผู้นำในการบรรเลงของวง และมีความโดดเด่นในการบรรเลง อีกทั้งมีเทคนิควิธีการบรรเลงที่หลากหลาย การคัดเลือกผู้บรรเลง ระนาดเอกจึงต้องคัดเลือกผู้ที่มีความสามารถในการบรรเลงเทคนิคต่าง ๆ ได้ดีที่สุด เช่น การบรรเลงซี้ การบรรเลงสะบัด การบรรเลงสะเคาะ และการบรรเลงคาบลูกคาบดอก เป็นต้น ในทางภาษาดนตรีเรียกว่า “ตีไหว” คำว่า “ไหวนี้” กล่าวคือ การมีกำลังมากพอสำหรับการบรรเลงด้วยการรักษาระดับเสียงของการบรรเลงให้คงที่สม่ำเสมอ ทั้งการบรรเลงจังหวะช้า และการบรรเลงจังหวะเร็ว ระดับเสียงจะต้องมีความดังเสมอกัน มิใช่พอถึงจังหวะเร็วแล้วเสียงของการบรรเลงเบาลงอย่างนี้ เรียกว่าตีไม่ไหว หรือหมดกำลังนั่นเอง อีกทั้งในการบรรเลงเทคนิคต่าง ๆ ต้องมีความชัดเจนไม่ว่าจะบรรเลงจังหวะช้าหรือเร็ว การบรรเลงเทคนิคต่าง ๆ นี้ เปรียบได้กับการพูด ถึงจะพูดเร็วก็ต้องพูดชัดเจน มิใช่ลิ้นระรัว และเหมือนพูดไม่ชัด” (อนุชา พึ่งเจริญ, 2562, 26 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

เสนาะ เรืองผึ้ง กล่าวว่า “...ผู้บรรเลงที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ ผู้บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะ เนื่องจากจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางจังหวะของวงให้กับผู้บรรเลงทุกเครื่องมือยึดจังหวะ เพื่อบรรเลงไปพร้อมเพรียงกัน ผู้บรรเลงจังหวะจะต้องคอยกำกับจังหวะในการบรรเลงของวงให้ดีที่สุด เพื่อไม่ให้จังหวะการบรรเลงของวงล่มได้ ผู้บรรเลงจังหวะ หรือเรียกว่าคนเครื่องหนัง ซึ่งหมายถึงคนตีกลองแขก หรือสองหน้า การคัดเลือกผู้บรรเลงกลองแขกหรือสองหน้า จะต้องหาคนที่มีความแม่นยำในการตีจังหวะ หรือทางภาษาดนตรีเรียกว่า “จังหวะดี” คือจะต้องตีให้ชัดเจน และหนักแน่น ที่สำคัญคนตีกลองแขก หรือสองหน้าต้องรู้กำลังของผู้บรรเลงระนาดเอกด้วย ต้องคอยควบคุมจังหวะ มิให้ล้ำหน้า

หรือเร็วเกินไป จนทำให้ผู้บรรเลงระนาดเอกตีไม่ทัน หรือเรียกว่า “ตีตาย” เนื่องจากการบรรเลงเพลงไทยตามปกตินั้น จังหวะเริ่มบรรเลงเพลงจะช้า แล้วจึงค่อย ๆ เร็วขึ้นไปจนจบเพลง (เสนาะ เรื่องผี้ง, 2562, 24 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

จังหวะในการบรรเลงตั้งแต่ต้นเพลงจนจบเพลงนั้น จะมีอัตราความเร็วเพิ่มขึ้นไปที่ละชนิดจนจบเพลง ฉะนั้นผู้ตีกลองแขก หรือสองหน้าจะต้องควบคุมจังหวะ รักษาระดับของจังหวะ โดยการสังเกตการบรรเลงของผู้บรรเลงระนาดเอก ซึ่งเมื่อบรรเลงถึงความเร็วพอสมควร หรือสุดกำลังของผู้บรรเลงระนาดเอกแล้ว ผู้ตีกลองแขก หรือสองหน้า จะต้องบังคับจังหวะไว้ไม่ให้เร็วขึ้นไปเกินกว่านี้ ต้องรักษาจังหวะให้คงที่ ต่อไปจนจบเพลง การบรรเลงจังหวะให้คงที่ เป็นวิธีที่ผู้บรรเลงกลองแขกหรือ สองหน้า นำมาใช้เพื่อควบคุมจังหวะให้การบรรเลงมีความเรียบร้อย ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ปรับวงจึงต้องคัดเลือกผู้บรรเลงที่ดีที่สุดสำหรับการบรรเลงประชัน

2. การคัดเลือกบทเพลงในการบรรเลงปี่พาทย์เสภา

การคัดเลือกบทเพลงในการบรรเลงปี่พาทย์เสภานั้น ผู้ปรับวงต้องพิจารณาคัดเลือกบทเพลง การเลือกบทเพลงมีวิธีการเลือก 2 กรณี ประการแรก คือการเลือกเพลงเพื่อไปบรรเลงไม่กี่เพลง ก็จะมีการประชุมตกลงกัน เช่น เมื่อวงผิงตรงข้ามบรรเลงด้วยเพลงบุหลัน อีกวงที่เป็นคู่บรรเลงจะต้องเป็นเพลงสีท่อนเช่นเดียวกัน โดยคัดเลือกเพลงสีบท เนื่องจากเป็นเพลงลักษณะเสภาเช่นเดียวกัน ประการที่สอง หากเป็นการบรรเลงแบบไม่ได้นัดหมายเพลง การคัดเลือกเพลงในการบรรเลงรูปแบบนี้จำเป็นต้องมีการบรรเลงโต้ตอบ หรือทางภาษาดนตรี เรียกว่า “การแก้เพลง” โดยเลือกเพลงที่มีสำนวนเพลงเหมือนกัน จังหวะหน้าทับประเภทเดียวกัน มีความยากง่ายใกล้เคียงกัน หรือหากวงแรกบรรเลงเพลงที่มีความยาวจำนวน 2 ท่อนเพลง วงที่บรรเลงตอบก็ต้องคัดเลือกเพลงที่มีความยาว 2 ท่อนเช่นเดียวกัน สิ่งที่สำคัญในการคัดเลือกเพลงอีกประการหนึ่งคือ การเลือกสำเนียงเพลง วงที่หนึ่งใช้เพลงสำเนียงพม่า วงที่บรรเลงตอบก็ต้องคัดเลือกเพลงที่มีสำเนียงพม่าบรรเลงตอบกลับเช่นเดียวกัน หรือถ้าหากเพลงสำเนียงเขมรก็ควรเลือกเพลงแก้ด้วยสำเนียงเขมร (อเนก อาจมังกร, 2561, 24 เมษายน, สัมภาษณ์)

ปรีดา อรรถกิจ กล่าวว่า “...การบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วงหน้านี้ ผู้ปรับวงจะได้รับเชิญเข้าประชุมปรึกษากันในเรื่องการเลือกเพลงมาบรรเลง ต้องพิจารณาคัดเลือกบทเพลงที่มีความยากง่ายในระดับเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดความลดหล่นกัน หากเลือกเพลงที่ไม่เหมาะสม แล้ว จะทำให้เกิดความอับอายเสียชื่อเสียงของวงและผู้ปรับวงได้ บทเพลงที่ใช้บรรเลง และขับร้องซึ่งปรมาจารย์ทางดนตรีไทยได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้ ทั้งเพื่อความบันเทิง และเพื่อประกอบ พิธีกรรม โดยผู้ที่ทำหน้าที่ปรับวงต้องมีความรู้กว้างขวางที่คัดเลือกบทเพลงให้ถูกต้อง เหมาะสมตามแบบแผนในการบรรเลงอีกด้วย วิธีการคัดเลือกบทเพลงจึงมีความจำเป็นต่อผู้ ปรับวงอย่างมาก ซึ่งบทเพลงที่กำหนดไว้ เพื่อการบรรเลงแก้เพลง มีดังนี้

- เพลงบุหลัน เภา บรรเลงแก้เพลงด้วย เพลงสีบท เภา
- เพลงมุล่ง เภา บรรเลงแก้เพลงด้วย เพลงช้างประสานงา เภา
- เพลงทยอยใน เภา บรรเลงแก้เพลงด้วย เพลงทยอยเขมร เภา
- เพลงทยอยนอก เภา บรรเลงแก้เพลงด้วย เพลงทยอยญวน เภา”

(ปรีดา อรรถกิจ, 2561, 25 เมษายน, สัมภาษณ์)

3. การสอดแทรกเทคนิค

เทคนิคในการบรรเลงนั้นมีอยู่มากมาย ผู้บรรเลงสามารถนำมาใช้กับบทเพลงได้ เพื่อสร้างสีสันความวิจิตรพิสดารให้กับบทเพลง เพิ่มอรรถรสให้กับผู้ชมผู้ฟัง นอกจากเป็นการโชว์ความคิดของผู้บรรเลงแล้ว ยังเป็นการแสดงความสามารถในการบรรเลงของผู้บรรเลงได้อีกด้วย แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้ขอบเขต และความเหมาะสมของการนำมาใช้ ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่บรรเลงจะต้องมีความรอบรู้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านหลักของการบรรเลง วิธีการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท เช่น หลักการบรรเลงของเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่หยอกล้อเชิงตลกของวงปี่พาทย์คือ ระนาดทุ้ม ผู้บรรเลงต้องมีหลักในการบรรเลงคือต้องปรับเทคนิคในการบรรเลงระนาดทุ้ม ให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรี และลักษณะของบทเพลงนั้น ๆ เป็นสำคัญ โดยต้องพิจารณาถึงอารมณ์เพลงว่ามีทิศทางในการดำเนินทำนองไปในลักษณะใดบ้าง ควรปรับให้มีความเหมาะสมตามรูปแบบการบรรเลง (ศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน, 2561, 19 เมษายน, สัมภาษณ์)

บุญช่วย โสวัตร และคณะ, (2539, น. 86) การสอดแทรกเทคนิค สะบัด ผู้บรรเลงสามารถนำวิธีการดีสะบัดมาใช้ในบทเพลงได้ โดยปรับการบรรเลงของผู้บรรเลงระนาดเอกจากทางเก็บธรรมดา มาเป็นการบรรเลงสะบัดแทนที่ทางเก็บธรรมดา หรืออาจใช้วิธีเดียวกันนี้กับการบรรเลงทุกเครื่องมือก็ได้ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการบรรเลง อีกทั้งยังทำให้เกิดความพร้อมเพรียงของวง ดังตัวอย่าง

ทำนองเพลงปกติ

ท ช ล ท	ด ล ท ด	ร ท ด ร	ม ด ร ม
---------	---------	---------	---------

ทำนองที่ปรับเป็นการบรรเลงสะบัด

ท ล ช ล ท	ด ท ล ท ด	ร ด ท ด ร	ม ร ด ร ม
-----------	-----------	-----------	-----------

การบรรเลงสะบัดเฉพาะระนาดเอก หรือการบรรเลงสะบัดทั้งวงนี้ ผู้บรรเลงจะต้องทำให้ดีที่สุด หรือทางภาษาดนตรีเรียกว่า “สะบัดร่อน” คำว่า สะบัดร่อน คือวิธีการสะบัดโน้ต 3 เสียงติดกัน โดยจะต้องสะบัดให้มีความเร็วมากที่สุด และมีความชัดเจนของเสียงทั้ง 3 ตัวโน้ต โดยปฏิบัติให้ดังเท่ากันทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม ถ้าปฏิบัติเสียงไม่เท่ากัน ไม่เร็ว และไม่ชัดเจน ทางภาษาดนตรี เรียกว่า “สะบัดไม่ร่อน” หรือ “สะบัดรัว” อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อการบรรเลงของวงได้ การสอดแทรกเทคนิค ขยี้ เทคนิคการขยี้ คือการเพิ่มพยางค์ในการปฏิบัติให้มากขึ้น กว่าทำนองปกติอีก 1 เท่าตัวสามารถนำไปใช้กับการบรรเลงเพลงทางพื้น โดยการนำเอาเทคนิคการขยี้เข้าไปแทนที่การบรรเลงเพลงบางช่วง ในขณะที่บรรเลงเพลงอัตราจังหวะสามชั้น เนื่องจากทำนองเพลงอัตราจังหวะสามชั้นเป็นอัตราจังหวะที่ช้า จึงทำให้สอดแทรกการขยี้ ได้ดีกว่าทำนองเพลงอัตราจังหวะสองชั้น หรือชั้นเดียว การใช้เทคนิคนี้นอกจากใช้ในช่วงของการบรรเลงในท่อนเพลงปกติแล้ว ยังสามารถนำมาใช้กับการบรรเลงสวมร้องก็ได้ เพราะในการบรรเลงสวมร้องนั้น เป็นช่วงทำนองที่ช้ามาก เนื่องจากเป็นทำนองที่บรรเลงอัตราจังหวะเดียวกับการขับร้อง ผู้บรรเลงจึงนำเทคนิคการบรรเลงขยี้เข้ามาใช้ในช่วงดังกล่าว ซึ่งเทคนิคขยี้้นั้นเป็นการแสดงศักยภาพของผู้บรรเลงทั้งวงในการปฏิบัติ ต้องบรรเลงให้พร้อมกัน โดยเริ่มจากช้าก่อนแล้ว

จึงค่อยเร็วขึ้นจนจบวรรคเพลง ทั้งนี้ต้องปฏิบัติให้มีความชัดเจนทุกเครื่องมือ ตัวอย่างทำนองสวมร้องที่ปรับเป็นการบรรเลงขยี้ดโน้ตที่แสดงต่อไปนี้

ทำนองเพลงปกติ

- ด ร ม	- ช - ล	- ร ด ล	- ช - ม	- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองที่ปรับเป็นการบรรเลงขยี้ด

ม ด ร ม ร ช ร ม	ร ด ร ม ร ม ช ล	ช ล ท ด ร ด ท ล	ร ท ล ช ท ล ช ม
ช ล ท ด ท ด ท ด	ท ด ร ม ร ม ร ม	ล ท ด ร ด ร ด ร	ช ล ท ด ท ด ท ด

จากตัวอย่างจะเห็นว่าทำนองที่ปรับแล้ว ประกอบด้วยตัวโน้ตจำนวน 8 ตัวต่อ 1 ห้องเพลง ซึ่งเป็นการสร้างความกระชับให้กับบทเพลง และทำให้ทำนองเพลงมีความหนาหนักแน่นขึ้น

การสอดแทรกเทคนิคกระชับ บางครั้งการบรรเลงบทเพลงไม่จำเป็นต้องบรรเลงให้ระดับเสียงคงที่อยู่ตลอดเวลาก็ได้ อาจปรับเปลี่ยนเพิ่มการทำให้ระดับเสียงเบาในบางช่วงของบทเพลง ซึ่งเทคนิคชนิดนี้เรียกว่า “การกระชับ” สามารถทำได้โดยให้ผู้บรรเลงลดการใช้กำลัง ในการบรรเลงลงครึ่งหนึ่งของการบรรเลงปกติ หรือมากกว่านั้น แต่ไม่ถึงกับเงียบเสียทีเดียว อาจนำมาปรับใช้ในการบรรเลงเพลงที่มีทำนองเป็นลักษณะลูกล่อลูกขัด เป็นการสร้างความหนัก-เบา ให้กับทำนอง ทั้งนี้ผู้บรรเลงทุกคนจะต้องปฏิบัติให้พร้อมเพรียงกันทั้งวง ซึ่งผู้ปรับวงต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการบรรเลง โดยอาจนำมาใช้กับการบรรเลงเพลงช่วง ทำนองเพลงที่มีลักษณะเป็นลูกล่อลูกขัด ทั้งประเภทเพลงเถาหรือเพลงโหมโรงได้ตามตารางโน้ตข้างล่างนี้

- - - -	ท ท ล ท	- - - -	ท ท ล ท	- - ร ม	ฟ ช ฟ ช	- - ฟ ช	ล ท ล ท
- - ล ล	- - ท ท	- - ร ร	- - ม ม	- - ล ล	- - ช ช	- - ม ม	- - ร ร

จากโน้ตดังกล่าว คือทำนองเพลงโหมโรงไอยเรศ ส่วนหัวของท่อน 4 ในบรรทัดที่ 1 บรรเลงด้วยระดับเสียงปกติ ส่วนบรรทัดที่ 2 ผู้ปรับวงสามารถนำเทคนิคการบรรเลงกระชับมาแทนที่การบรรเลงในบรรทัดที่ 2 นี้ โดยปรับให้ผู้บรรเลงทุกเครื่องมือบรรเลงด้วยเทคนิคการกระชับ โดยเริ่มตั้งแต่โน้ตเสียง ล ล (ห้องที่ 1) เรื่อยไปจนถึงโน้ตเสียง ร ร (ห้องที่ 8) จากนั้นจึงบรรเลงด้วยระดับเสียงปกติในบรรทัดต่อไป ลักษณะเช่นนี้จะทำให้เกิดทำนองที่มีความหนาในช่วงปกติ และมีความบางในช่วงกระชับ นับเป็นการสร้างอารมณ์สให้กับการบรรเลง และแสดงอัจฉริยภาพความสามารถของผู้ปรับวง การสอดแทรกเทคนิคการหยุด วิธีการนี้เป็นการนำความเงียบมาใช้กับบทเพลง เพราะความเงียบนั้นทำให้เกิดความฉงนสงสัย และทำให้น่าติดตาม จึงทำให้ผู้ชมผู้ฟังตั้งใจจดจ่อกับการบรรเลงมากยิ่งขึ้น การหยุดนี้ สามารถนำไปใช้ในการบรรเลงบทเพลงที่กำกับด้วยหน้าทับสองไม้ หรือเรียกสั้น ๆ ว่าเพลงประเภททยอย เช่น เพลงทยอยนอก เพลงทยอยใน เพลงทยอยญวน และเพลงทยอยเขมร เป็นต้น เทคนิคการหยุดนี้จะใช้แทนที่ ทำนองวรรคเพลงช่วงกวาด หรือภาษาดนตรีเรียกวรรคดังกล่าวว่า “เปี้ยวมาลงรูปู” แล้วจึงจะเริ่มบรรเลงในวรรคเพลงต่อไป การใช้เทคนิคดังกล่าวนี้นอกจากเป็นการสร้างบทเพลงให้น่าติดตาม และยังเป็นประโยชน์

ในการพักการใช้แรงของผู้บรรเลงระนาดเอกอีกด้วย (ไชยชนะ เต๊ะอ้วน, 2561, 29 เมษายน, สัมภาษณ์) ดังตัวอย่าง

ทำนองเพลงปกติ

----	--- ซ	-- ล ซ	- ร - ม	----	--- ม	- ม ม ม	- ม - ม
------	-------	--------	---------	------	-------	---------	---------

ทำนองที่ปรับใช้การหยุด

----	--- ซ	-- ล ซ	- ร - ม	----	----	----	----
------	-------	--------	---------	------	------	------	------

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างทำนองปกติ กับทำนองที่ปรับใช้การหยุดจะพบว่า ทำนองที่ปรับใช้การหยุดไม่มีตัวโน้ตตั้งแต่ห้องเพลงที่ 5 ถึงห้องเพลงที่ 8 ช่วงดังกล่าวนี้ เป็นการปล่อยให้จังหวะในใจดำเนินไปโดยที่ไม่มีทำนองเพลง ซึ่งนับว่าเป็นเทคนิคที่ทำนายสำหรับผู้บรรเลง และต้องใช้ความสามารถของผู้บรรเลงทุกคน เพราะโดยปกติแล้วผู้บรรเลงทุกคนมีจังหวะในใจที่มีความถี่ไม่เท่ากัน ผู้บรรเลงจึงต้องทำการฝึกซ้อมจนกว่าจังหวะในใจของผู้บรรเลงทุกคนมีความถี่เท่ากัน จึงจะสามารถนำเทคนิคดังกล่าวนี้มาใช้บรรเลงได้ การสอดแทรกเทคนิคการเดี่ยวในบทเพลง เพื่อเป็นการแสดงความสามารถของผู้บรรเลงทุก ๆ เครื่องมือ จึงให้มีการเดี่ยวของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นในบางช่วงทำนอง ผู้บรรเลงอาจใช้วิธีให้ผู้บรรเลงแต่ละคนบรรเลงทางเดี่ยวเครื่องดนตรีของตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่ปี, ระนาดเอก, ฆ้องวงใหญ่, ฆ้องวงเล็ก, ระนาดทุ้ม ตามลำดับ การเดี่ยวลักษณะนี้ไม่ใช่เป็นการเดี่ยวทั้งเพลง แต่เป็นบรรเลงเดี่ยวแต่ละเครื่องมือเฉพาะท่อนใดท่อนหนึ่ง ผู้บรรเลงเห็นว่ามีเหมาะสมที่จะแสดงศักยภาพของผู้บรรเลงหรืออีกกรณีหนึ่งคือ ปรับให้เฉพาะเครื่องดนตรีระนาดเอกเดี่ยวเพียงเครื่องมือเดียวก็ได้ การปรับโดยวิธีให้มีการเดี่ยวนี้ อาจจะเริ่มจากการบรรเลงสวมร้องจบ แล้วจึงให้เดี่ยวเครื่องดนตรี ถ้าเป็นท่อนเพลงที่มีทำนองไม่ยาวมาก ก็อาจจะให้เดี่ยวไปจนจบทั้งท่อน แล้วจึงบรรเลงพร้อมกันด้วยทำนองท่อนดังกล่าวอีกครั้ง ในขณะที่มีการเดี่ยวนั้น เครื่องประกอบจังหวะต้องลดระดับเสียงลง เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับเครื่องดนตรีที่กำลังบรรเลงเดี่ยวด้วย (บุญสร้าง เรืองนนท์, 2561, 20 เมษายน, สัมภาษณ์)

การปรับวงเพื่อการบรรเลงปีพาทย์เสภา ประการแรก คือการปรับความเรียบร้อยพร้อมเพรียงการบรรเลงของวง โดยปรับการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น ด้วยการคัดเลือกผู้บรรเลงที่ เชี่ยวชาญให้บรรเลงตามทางของตัวเอง โดยยึดจังหวะฉิ่งเป็นสำคัญ ด้วยความเชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ต้องบรรเลงให้ระดับความดังของเสียงพอประมาณ เพื่อให้ได้ยินทุกเครื่องมือในขณะที่บรรเลงการบรรเลงสวมร้อง ให้เป็นไปในทางเดียวกัน โดยเริ่มต้นตรงครึ่งจังหวะหน้าทับ ประการที่สอง คือการแทรกเทคนิคต่าง ๆ เข้าไปในบทเพลง เช่น การกระซิบ การสะบัด การขี้ การหยุด และการเดี่ยวในบทเพลง สิ่งที่เป็นเทคนิคทั้งหลายเหล่านี้จะต้องปฏิบัติพร้อมกันทั้งวง กรณีที่มีการเดี่ยวในบทเพลง ต้องปรับให้เสียงของเครื่องดนตรีที่เดี่ยวมีความดังชัดเจน ส่วนเครื่องประกอบจังหวะที่บรรเลงกำกับต้องลดความดังของเสียงลง

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปี่พาทย์เสภาวังหน้า เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะเวลาในการทำวิจัยในครั้งนี้ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2559 – 2563 มีขั้นตอนในการศึกษาวิจัย 3 ขั้นตอน คือ การเก็บข้อมูล การศึกษาข้อมูล และการเสนอผลการวิจัย ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาศึกษา โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษาปี่พาทย์เสภาวังหน้าที่ปรากฏตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2545-2563 กำหนดวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการ และคุณค่าในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า 2. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของปี่พาทย์เสภาวังหน้า

6.1 สรุปผล

6.1.1 ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า สามารถแบ่งประวัติ พัฒนาการ ได้ดังนี้

1. ก่อนการจัดงาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า”

การจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า เริ่มจากการบรรเลงปี่พาทย์เสภาเป็นการภายใน โดยอาจารย์เสรี หวังในธรรม นำนักดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ร้องบรรเลงเล่นกัน เน้นความสนุกสนาน บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับการสนับสนุนอาหาร และเครื่องดื่ม จากโรงเรียนเซนต์ยอแซฟศรีสุราษฎร์ หลังจากนั้นอาจารย์เสรี หวังในธรรม ไปดำรงตำแหน่งผู้บริหาร จึงงดการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าไปหลายสิบปี จนจึงยุควินิจฉัยไปทูลเกล้าฯ ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงานดนตรี กรมศิลปากร ได้ทำการปรึกษากับผู้อำนวยการ และหน่วยงานฝ่ายจัดการแสดงกรมศิลปากรนำเสนอโครงการขออนุมัติงบประมาณจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร ได้รับเงินทุน 100,000 บาท ในการดำเนินการจัดงานบริหารในด้านค่าตอบแทนวงดนตรีไทย หน่วยราชการภายนอก ค่าอาหาร และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

2. พัฒนาการจัดงาน “ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1-17

หลังจากได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า จากนั้นจึงเกิดงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 1 ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2545 และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 การจัดงานใช้บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ตั้งอยู่บริเวณวังหน้า เป็นสถานที่จัดกิจกรรมของงานตั้งแต่พิธีวางพวงมาลาถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นำโดยชมรมกองทุนพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ร่วมกับกรมศิลปากร ราชสกุล ภาครัฐ และเอกชน รายการการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าจัดแสดงในช่วงเวลาเย็น สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้พิจารณาคัดเลือก เพื่อเชิญ

วงดนตรีที่จะมาบรรเลงปีพาทย์เสภา ได้แก่ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงาน กำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ มาร่วมบรรเลงปีพาทย์เสภา โดยการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 และ 2 เริ่มการบรรเลงด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น จากนั้นเข้ารูปแบบการบรรเลงปีพาทย์เสภา ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และเพลงหน้าทับสองไม้ และปิดท้ายการบรรเลงตามชนบปีพาทย์เสภาด้วยเพลงลา ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 ใช้รูปแบบการบรรเลงเหมือนกัน ต่างกันที่การเลือกเพลงมาบรรเลงครั้งที่ 2 ไม่ซ้ำกับครั้งที่ 1 และลำดับวงดนตรีที่ร่วมบรรเลงก่อน-หลัง เพียงเท่านั้น การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3 เกิดพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องช่วงเวลาเริ่มการบรรเลง และเพลงที่ใช้ในการบรรเลง จากครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 เริ่มต้นการบรรเลงในช่วงเย็นด้วยเพลงโหมโรงเย็น แต่ครั้งที่ 3 นี้ เริ่มต้นการบรรเลงในช่วงเช้า ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเช้า ต่อด้วยช่วงสายบรรเลงเพลงโหมโรงกลางวัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และถ่ายทอดองค์ความรู้เพลงดนตรีไทย ที่สืบทอดกันมาตามขนบธรรมเนียมดนตรีไทย

ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4 ตรงกับปี พุทธศักราช 2548 ในการจัดงานครั้งที่ 4 นี้ ไม่ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเช้า จึงไม่ได้บรรเลงเพลงโหมโรงเช้า เริ่มบรรเลงในช่วงสาย จึงเริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงกลางวัน และเกิดพัฒนาการในการบรรเลงขึ้นใหม่ในครั้งนี้ โดยการนำเพลงเรื่อง และเพลงช้า เข้ามาบรรเลงในการจัดงานครั้งนี้ เนื่องด้วยสาเหตุเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดบทเพลงให้ดำรงอยู่ แก่เยาวชนรุ่นหลังได้ชม ได้ฟัง ได้นำกลับไปศึกษา เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ด้านดนตรีไทย ที่ถ่ายทอดจากนักดนตรีอาวุโส ที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศโดยตรง และในครั้งที่ 4 นี้ ไม่มีการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น เหมือนเช่นครั้งที่ 1 2 และ 3 แต่ได้เริ่มบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ และปิดท้ายการบรรเลงเพลงลา ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 5 และ ครั้งที่ 6 ในการจัดงานทั้งสองครั้งนี้ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น จึงเริ่มต้นการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่างกันที่ครั้งที่ 5 ต่อด้วยการบรรเลงเพลงช้า เพลงเรื่อง และตามด้วยชนบการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา แต่ครั้งที่ 6 ไม่มีการบรรเลงเพลงช้า เพลงเรื่อง แต่เริ่มบรรเลงเพลงโหมโรงเสภาต่อจากการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น และพิเศษไปกว่านั้น ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 6 นี้ มีพัฒนาการด้านการนำบทเพลงประเภทเพลงเดี่ยวมาบรรเลงแสดงความสามารถ และอวดฝีมือในการบรรเลงเครื่องดนตรี แต่ละชิ้นที่นักดนตรีถนัดเป็นครั้งแรกของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-5 ตลอดการจัดงานที่ผ่านมา 5 ครั้ง อย่างต่อเนื่องในรอบ 5 ปี ในปีต่อมาพุทธศักราช 2551 งดการจัดงานเนื่องจากปิดซ่อมโรงละครแห่งชาติ

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7 จึงตรงกับปีพุทธศักราช 2552 ได้เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น เริ่มต้นการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเสภา ต่อด้วยการขับเสภา และในครั้งที่ 7 นี้ ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าสองไม้เหมือนเช่นเคย แต่เป็นการนำบทเพลงที่ประพันธ์โดยพระประดิษฐไพเราะ (มีขาก ดุริยางกูร) ครูดนตรีที่มีชื่อเสียง และได้รับการอุปถัมภ์ในยุคนั้น

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ เพลงเชิดจีนมาบรรเลงเป็นครั้งแรก ซึ่งบทเพลงเชิดจีน และเพลงพระอาทิตย์ชิงดวง ที่นำมาบรรเลงในครั้งนี้ 7 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรำลึก พระประดิษฐไพเราะ (มีดัดริยางกูร) ครุฑดนตรีที่มีชื่อเสียงแห่งวังหน้า การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8 เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น ด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยการบรรเลงเพลง โหมโรงเสภา การขับเสภา-อศิรวาท การบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับสองไม้ ปิดท้ายด้วยการ บรรเลงเพลงลา ในครั้งที่ 8 นี้ ไม่มีการนำเพลงเชิดจีนมาบรรเลงเหมือนเช่นครั้งที่ 7 ในการจัดงาน ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 9 เริ่มการบรรเลงในช่วงเย็น เริ่มบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยการ บรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา-อศิรวาท ในการจัดงานครั้งที่ 9 นี้ มีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบวิธีการบรรเลงโดยได้นำบทขับร้องเสภาส่งร้องเรื่องกาเกี โดยใช้ปีพาทย์เสภาบรรเลง ประกอบการแสดงเป็นครั้งแรกของการจัดงาน หลังจากนั้นจึงเริ่มบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และ หน้าทับสองไม้ ปิดท้ายการบรรเลงด้วยเพลงลาตามขนบการบรรเลงปีพาทย์เสภา

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10 ตรงกับปีพุทธศักราช 2555 เริ่มการบรรเลง ด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่อด้วยเพลงโหมโรงเสภา ในครั้งนี้ไม่มีการขับเสภา-อศิรวาท เหมือนครั้งที่ผ่าน มาแต่มีการนำบทขับเสภาส่งร้อง มาแสดงเป็นครั้งที่ 2 ในเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน จากนั้นจึงเป็นการ บรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับสองไม้ และในครั้งที่ 10 นี้ ปรากฏการนำเพลงเชิดจีนมา บรรเลงเป็นครั้งที่ 2 หลังจากบรรเลงครั้งแรกเมื่อการจัดงานครั้งที่ 7 เมื่อปีพุทธศักราช 2552 ในการ บรรเลงเพลงเชิดจีนครั้งนี้ ได้นำบทเพลงประเทศ มาบรรเลงปิดท้าย และปิดการบรรเลงด้วยเพลงลา งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11 เริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงมะลิเลื้อย การขับเสภาบทเสภา ไหว้ครู-อศิรวาทราชสดุดี ต่อด้วยโหมโรงเสภา ในครั้งนี้ได้นำบทขับเสภาส่งร้อง มาแสดงเป็นครั้งที่ 3 ในเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ตอนขุนแผนฟันม่าน-พานางวันทองหนี ในครั้งนี้ไม่มีการบรรเลงเพลงหน้าทับ ปรบไก่อ และหน้าทับสองไม้ แต่มีการนำเพลงเชิดจีนมาบรรเลงเป็นครั้งที่ 3 ของการจัดงาน บรรเลง ปิดท้ายด้วยเพลงประเทศเช่นเดิม ปรับลือความใหม่กับการแสดงรำลาวเป่าแคนที่นำมาจัดแสดงเป็น ครั้งแรก ซึ่งเป็นการแสดงที่ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงโปรดการเป่าแคนเป็น อย่างมาก ต่อด้วยการบรรเลงเพลงเดี่ยว แสดงความสามารถ และอวดทางเพลงการบรรเลงของ นักดนตรีไทย แต่ละวงก่อนจบงานปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลาในการจัดงานครั้งที่ 12 ครั้งนี้ เริ่มต้นงานด้วยการขับเสภาต่อการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา เพลงหน้าทับปรบไก่อ และเพลงสองไม้ การบรรเลงเพลง เชิดจีน การแสดงรำลาวเป่าแคน การบรรเลงเพลงเดี่ยว และปิดท้ายด้วยการบรรเลง เพลงลา

การจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า ครั้งที่ 13 ปีพุทธศักราช 2558 เริ่มจากการขับเสภาไหว้ครู การแสดงรำอศิรวาทราชสดุดีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อด้วยการบรรเลงโหมโรงเพลง เสภา การบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่อ และหน้าทับสองไม้ ปิดท้ายด้วยเพลงลาในบทเพลง ตามด้วยการ แสดงรำลาวเป่าแคน และการแสดงรำเชิดจีนเหมือนเช่นเคยดังทุกปี ส่วนในการจัดงานปีพาทย์ เสภาวังหน้า ครั้งที่ 14 ปีพุทธศักราช 2559 เกิดปรากฏการณ์ที่แตกต่างจากการจัดงานทุกครั้ง คือ นำการแสดงชุด “มหรรมณเริ แซ่ซ้องสดุดี ภัทรมหาราช” การบรรเลง-ขับร้องเพลงภัทรมหาราช ภา การแสดงโขนชุด “วานรพงศ์องค์พระราม” การแสดงแอ่วลาวออก “พ็อนแคนคำหอม” การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน มาจัดแสดงเป็นครั้งแรก และอีกหนึ่ง

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 15 ปีพุทธศักราช 2561 สองอย่างด้วยกันคือ หนึ่งในเรื่องของการเชิญวงดนตรี เช่น วงพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน และ วงกรมประชาสัมพันธ์ เข้าร่วมการบรรเลงเป็นครั้งแรกของการจัดงาน นั่นคือทุกวงที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งนี้ จะต้องบรรเลงเพลงโหมโรงเสภาสลับกับเพลงหน้าทับปรบไก่ ซึ่งสร้างความแปลกใหม่กับผู้ชมผู้ฟังดนตรีไทย และเป็นอีกรูปแบบของการอนุรักษ์ สืบทอด เพลงโหมโรงเสภาให้คงอยู่สืบไป ในปีพุทธศักราช 2560 งานจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี เสด็จสวรรคต เมื่อ 13 ตุลาคม 2559

การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16 เริ่มการบรรเลงด้วยเพลงโหมโรงเย็น ต่อด้วยการบรรเลงเพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ ปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา และครั้งล่าสุดของการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 ปีพุทธศักราช 2563 เริ่มการบรรเลงเพลงโหมโรงเย็น ตามด้วยเพลงเรื่อง เพลงโหมโรงเสภา การขับเสภา การแสดง “รำเชิดจีน” ประกอบการบรรเลง-ขับร้องเพลงเชิดจีน ตามด้วยการบรรเลงเพลงหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ การบรรเลงเพลงเดี่ยว และปิดท้ายด้วยการบรรเลงเพลงลา และในปีพุทธศักราช 2564 งานจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด 19 (Covid-19)

จะเห็นได้ว่าการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า มีพัฒนาการในการจัดการบรรเลงปีพาทย์เสภา มาโดยตลอดการจัดงาน 17 ครั้ง ซึ่งเป็นการอนุรักษ์สืบสาน ถ่ายทอดบทเพลง และขนบการบรรเลงปีพาทย์เสภาโดยแท้ ให้คงอยู่กับเยาวชนนักดนตรีไทยรุ่นในปัจจุบัน ได้ศึกษา และเห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมดนตรีไทย ที่เคยรุ่งโรจน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในแผ่นดินวังหน้า

วัฒนธรรมดนตรีไทย มีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยก่อนการบรรเลงดนตรีไทย บรรเลงเพื่อประกอบพิธีกรรม บรรเลงเพื่อความบันเทิง ครูดนตรีไทย นักดนตรีไทยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ ในปัจจุบันนี้ระบบอุปถัมภ์ได้สูญสิ้นไปแล้ว เนื่องจากระบบการปกครองเปลี่ยนไป แต่ในปัจจุบันมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุน วงดนตรีไทยแทนระบบอุปถัมภ์สมัยก่อน เช่น วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทยสถานีวิทยุกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ กรม กองต่าง ๆ ที่กล่าวมามีวงดนตรีไทยทั้งหมด เพื่อใช้ในกิจกรรมราชการ ประกอบพิธีกรรม และเพื่อความบันเทิง นอกจากภารกิจประจำของหน่วยงานแล้ว นักดนตรีไทยเหล่านี้ ยังมีงานบรรเลงดนตรีไทยนอกจากภารกิจประจำของหน่วยงานราชการ เช่น การรับงานนอกเป็นรายได้เสริมตามพิธีกรรมต่าง ๆ หรือการบรรเลงตามงานเพื่อนักดนตรีไทยที่รู้จักกันในแวดวงนักดนตรี ก่อให้เกิดบทบาทเป็นที่รู้จักในแวดวงนักดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากนั้นภารกิจสำคัญ ซึ่งเป็นภารกิจประจำปี ที่แต่ละหน่วยงานเข้าร่วมบรรเลง

ประจำปีนั้นคืองานปีพาทย์เสภาพาทย์ที่วังหน้า ซึ่งงานนี้เป็นศูนย์กลางรวบรวมนักดนตรีไทย หน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมบรรเลงได้ครบทุกหมู่เหล่า ในช่วงปีพุทธศักราช 2560 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร ได้เชิญวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เข้าร่วมการบรรเลงครั้งแรก สร้างสีสันให้กับการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเป็นอย่างดี

6.1.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

1. ด้านดนตรี

คุณค่าการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรีนั้น เป็นคุณประโยชน์สูงสุดในบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างชัดเจน บทเพลงได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยผ่านการปรุงแต่งแต่ละวง แต่ละปี การบรรเลงปีพาทย์เสภาได้รับอิทธิพลต่างกันไป บทเพลงใหม่ได้ถูกสร้างสรรค์จากผู้ประพันธ์รุ่นใหม่ บทเพลงจากแนวคิดการประพันธ์ใหม่ เวทีการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า จึงเป็นที่ยอมรับของสังคมนักดนตรี และทรงคุณค่าต่อการศึกษาวิชาการดนตรีไทย

2. ด้านนักดนตรี

นักดนตรีไทยที่ร่วมบรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ล้วนเป็นนักดนตรีของหน่วยงานราชการ เช่น วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารบก วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารเรือ วงดนตรีไทยกรมดุริยางค์ทหารอากาศ วงดนตรีไทยกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วงดนตรีไทยกองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และวงดนตรีไทยส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ หรือในยุคต้นของการจัดงาน จะเห็นได้ว่าเป็นวงดนตรีไทยที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับระดับประเทศ การที่จะเชิญนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับมาร่วมตัวกันในการจัดงานการบรรเลงปีพาทย์เสภา มากมายหลายวงนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายด้วยสำนักการสังคีต กรมศิลปากร เป็นผู้เชิญวงดนตรีต่าง ๆ มาร่วมในการบรรเลง แต่ละวงที่ได้รับการเชิญถือว่าเป็นเกียรติแก่วงดนตรี และหน่วยงานมาก ในการพิจารณา และเห็นความสำคัญจากกรมศิลปากร ทุกวงดนตรีต่างให้ความร่วมมือ และยินดีในการร่วมจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าทุกครั้ง ตั้งแต่การจัดงานครั้งที่ 1 -17 ของวันที่ 7 มกราคม ของทุกปี เนื่องจากเป็นวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อน้อมรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นประวัติศาสตร์ดนตรีไทยที่ควรจารึกไว้เป็นเกียรติประวัติ ถือเป็นภารกิจหลักของวงดนตรีไทยทุกหน่วยงานราชการ ก่อให้เกิดคุณค่าการพัฒนาบุคลากรทางด้านดนตรี และบทบาทในการสร้างคุณค่าของวงดนตรีไทย ในวัฒนธรรมองค์กร ที่สะท้อนต่อสังคมอย่างเด่นชัดที่สุด ผลที่เกิดขึ้นกับนักดนตรีไทยแต่ละหน่วยงาน คือได้รับการยอมรับในสังคม เป็นที่รู้จักในวงการดนตรีไทยกว้างขึ้น ไม่ใช่แต่เพียงคนในวงการดนตรีไทยด้วยกัน แต่ขยายวงกว้างไปถึงแวดวงการศึกษาวิชาการดนตรีไทย เมื่อมีบทบาทในสังคม ทำให้ผู้บริหารระดับสูงเห็นความสำคัญ และเห็นคุณค่า สามารถขออัตรากำลังนักดนตรีไทยของแต่ละกรม กอง หน่วยงานราชการด้านดนตรีไทย ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น นักดนตรีไทยที่ฝึกแล้ว เรียนแล้ว ผู้มีฝีมือสำนักต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการเข้ารับราชการมากขึ้นเช่นกัน

3. ด้านหน่วยงานราชการเข้าร่วมการบรรเลง

หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ได้รับกระแสตอบรับ และเป็นທີ່ประจักษ์ในสังคมชัดเจนขึ้น บทบาทหน้าที่การขับเคลื่อนวัฒนธรรมของชาติเด่นชัด แสดงศักยภาพที่ได้รับการฝึกฝนพัฒนาขึ้นทุกปี นอกจากนักดนตรีไทยจากหน่วยงานราชการแล้วยังมีครูนักดนตรีอาวุโส และศิลปินแห่งชาติ ที่เคยมาร่วมบรรเลงมีหลายท่าน เช่น ครูบุญยง เกตุคง ครูสำราญ เกิดผล ครูสกล แก้วเพ็ญภาค ครูกาหลง พึ่งทองคำ เป็นการให้ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งด้านแนวคิด วิธีการบรรเลง การพัฒนาต่าง ๆ ของดนตรีไทย เกิดความรู้ที่กว้างขวางออกไป เป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มหรือหน่วยงานนักดนตรีไทย ก่อให้เกิดความสามัคคี การแนะนำ หรือปรากฏตัวให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับนับถือในความรู้ความสามารถของนักดนตรีแต่ละคน และการให้ความเคารพนับถือตามจารีต หรือวิถีปฏิบัติของนักดนตรีไทย ซึ่งสิ่งนี้เป็นคุณประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษาวิชาการดนตรีไทย แต่ละวงสร้างความเป็นตัวตนของวงดนตรีไทย จนเป็นอัตลักษณ์ โดยผู้ชมผู้ฟังคอยติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะยุคสมัยนี้มีสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อกลาง สื่อมวลชนสมัครเล่นได้ทำการเผยแพร่การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ทั้งการบรรเลงปีพาทย์เสภา และการแสดงต่าง ๆ ได้ในขณะเวลาเดียวกันของการจัดงาน สามารถเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยได้ทั่วโลก ผู้ชมจากทางบ้าน คนไทยในต่างแดน ชาวต่างชาติ สามารถเข้าร่วมชมงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้พร้อมกันทั่วโลก ถือเป็นการดีในการเผยแพร่ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสร้างความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของวงดนตรีไทย หน่วยงานราชการต่าง ๆ ของประเทศไทย

6.1.3 สังเคราะห์องค์ความรู้ของวงปีพาทย์เสภาวังหน้า

“ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ถือเป็นเวทีการประชันวงปีพาทย์เสภาหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่รวบรวมองค์ความรู้ด้านดนตรีไทย และนักดนตรีไทยของหน่วยงานราชการทั่วประเทศมารวมกัน เพื่อแสดงความสามารถในการบรรเลงปีพาทย์เสภา เป็นเวทีที่ให้อิสระนักดนตรี ซึ่งเป็นไปตามกรอบกฎระเบียบการบรรเลงปีพาทย์เสภา และถูกต้องตามขนบประเพณีวัฒนธรรมการดนตรีที่มีมาแต่โบราณรูปแบบวิธีการบรรเลงปีพาทย์เสภา ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า มีลำดับการบรรเลงจาก เพลงโหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง และเข้าสู่ขนบการบรรเลงปีพาทย์เสภา การปรับวง เพื่อการบรรเลงปีพาทย์เสภา คือการกำหนดแผนของการบรรเลง แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญา ชี้แจงให้ผู้บรรเลงได้รับทราบ ถือเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้ปรับวงเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการวางแผนก่อนที่จะถึงสถานการณ์จริง ฉะนั้นผู้ปรับวงต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องของดนตรีอย่างดี จึงสามารถนำพาการบรรเลงของวงให้ประสบความสำเร็จในการบรรเลงได้ จึงจำเป็นในการคัดเลือกนักดนตรีผู้บรรเลง นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปรับวงปีพาทย์เสภา ผู้ปรับต้องคัดเลือกผู้บรรเลงทุกตำแหน่ง เช่น ปี่ใน ระนาดเอก ฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็ก ระนาดทุ้ม เครื่องหนัง และเครื่องประกอบจังหวะ การปรับวงเพื่อการบรรเลงปีพาทย์เสภา ประการแรก คือการปรับความเรียบร้อยพร้อมเพรียงการบรรเลงของวง โดยปรับการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น ด้วยการคัดเลือกผู้บรรเลงที่เชี่ยวชาญให้บรรเลงตามทางของตัวเอง โดยยึดจังหวะฉิ่งเป็นสำคัญด้วยความเชี่ยวชาญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ต้องบรรเลงให้ระดับความดังของเสียงพอประมาณ เพื่อให้ได้ยินทุกเครื่องมือในขณะที่บรรเลง การบรรเลงสวมร้องให้เป็นไปในทางเดียวกัน โดยเริ่มต้นตรงครึ่งจังหวะหน้าทับ ประการที่สอง คือการแทรกเทคนิคต่าง ๆ เข้าไปในบทเพลง เช่น การกระซิบ

การสะบัด การขยี้ การหยุด และการเดี่ยวในบทเพลงสิ่งที่เทคนิคทั้งหลายเหล่านี้จะต้องปฏิบัติพร้อมกันทั้งวง กรณีที่มีการเดี่ยวในบทเพลงต้องปรับให้เสียงของเครื่องดนตรีที่เดี่ยวให้มีความดังชัดเจน ส่วนเครื่องประกอบจังหวะที่บรรเลงกำกับต้องลดความดังของเสียงลง

สามารถสรุปได้ว่า วงปี่พาทย์เสภามีระเบียบการบรรเลง และวิธีการปรับวงขึ้นสูงเป็นวงดนตรีไทยวงหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ของการบรรเลงมุ่งเน้นในเชิงการแสดงศักยภาพ ทั้งในด้านทักษะ สติปัญญา ไหวพริบ และปฏิภาณ ซึ่งองค์ประกอบของการบรรเลงปี่พาทย์เสภานั้นคือการปรับวง การปรับวงปี่พาทย์เสภานั้นเป็นวิชาขั้นสูงที่เกี่ยวข้องมาจากการบรรเลงปี่พาทย์เสภาเนื่องด้วยการบรรเลงปี่พาทย์เสภาคมุ่งเน้นไปในลักษณะดังที่กล่าวไปแล้วในข้างต้น จึงทำให้ผู้ที่จะสามารถปรับวงปี่พาทย์เสภาได้นั้น ต้องมีองค์ความรู้และความเข้าใจในศาสตร์แห่งดนตรีไทยอย่างลึกซึ้ง ในการจัดการบรรเลงปี่พาทย์เสภาที่วงหน้าตั้งแต่ระยะเริ่มแรกจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อดนตรีไทยหลายด้านทั้งด้าน รูปแบบวิธีการบรรเลง ลักษณะวิธีการดำเนินทำนอง มีการพัฒนา และปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและผู้ฟังทำให้เกิดความแปลกใหม่ แม้ว่าเพลงที่ใช้บรรเลงอาจจะมีเพลงที่ซ้ำกันบ้างในบางปี แต่ลักษณะวิธีการบรรเลง และการดำเนินทำนองของแต่ละวงมีวิธีการบรรเลง และการใช้แนวทำนองอย่างหลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ก่อให้เกิดสุนทรียศาสตร์ และองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยอย่างสูง

6.2 อภิปรายผล

6.2.1 รูปแบบเพลงปี่พาทย์เสภา วิธีการบรรเลงปี่พาทย์เสภา และทฤษฎีการปรับวงปี่พาทย์เสภา

รูปแบบเพลงปี่พาทย์เสภาในการจัดงานปี่พาทย์เสภาที่วงหน้านั้น นอกจากเพลงโหมโรงเสภาแล้ว ส่วนใหญ่ใช้เพลงเถาเป็นหลัก ทั้งเพลงหน้าทับปรบไก่ เพลงหน้าทับสองไม้ เนื่องจากบทเพลงประเภทเพลงเถา มีลักษณะเป็นเพลงทางพื้น เพลงทางล้อ-ขัด เพลง 2 ท่อน เพลง 3 ท่อน เพลง 4 ท่อน เพลงที่มีเที่ยวเปลี่ยน ฯลฯ เป็นเพลงที่นักดนตรีสามารถแปรทำนองได้อย่างอิสระ สร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสามารถแปรผันท่วงทำนอง และลีลาของสำนวนกลอนตามอารมณ์ และความสามารถของผู้บรรเลง ซึ่งแต่ละเครื่องมือมีกลวิธีเฉพาะในการบรรเลง เช่น ระนาดเอกมีกลวิธีเฉพาะเครื่องมือ ในการบรรเลงไหว ร่อน ลัก ล้วง เหลื่อม ขยี้ สะบัด เป็นการแสดงศักยภาพของผู้บรรเลง ทุกเครื่องจะใช้สำนวนการดำเนินทำนองผสมกับกลวิธีเฉพาะของแต่ละเครื่องมืออย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพิพล ใจสมัคร (2542, น 87) ในเรื่องความสามารถในการบรรเลงของนักดนตรี เป็นการแสดงทั้งด้านความคิดไหวพริบปฏิภาณ และทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีอย่างแท้จริง ทั้งนี้การบรรเลงปี่พาทย์เสภาผู้ฟังส่วนมากเป็นนักดนตรี หรือผู้ฟังดนตรีเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์ตัดสินกันเองว่าใครฝีมือเป็นอย่างไร ในการบรรเลงแต่ละครั้งจึงมีผู้วิจารณ์ให้ความเห็นต่างกันไป ตามทัศนะ และรสนิยม

6.2.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้าด้านดนตรี

จากการศึกษาพบว่า การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1-17 นั้น ก่อให้เกิดคุณค่า คุณค่าต่อนักดนตรี โดยเฉพาะนักดนตรีรุ่นใหม่ ที่เป็นเยาวชน นักเรียน และนักศึกษา ในด้านการพัฒนาฝีมือ ศักยภาพ ซึ่งนอกจากการเรียนในด้านวิชาการแล้ว นักศึกษาและเยาวชนเหล่านี้ให้ความสนใจฟังและเรียนดนตรีไทยอย่างจริงจังมากขึ้น ทั้งยังเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการเรียน และทำให้เกิดการพัฒนาทางสมองด้วย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการฟังปีพาทย์เสภาไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ สอดคล้องกับ อานันท์ นาคคง กล่าวว่า “ดนตรีไทยเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนไทยที่ได้สร้างสรรค์ ทั้งรูปแบบของบทเพลง เครื่องดนตรี วิธีบรรเลง วิธีขับร้อง และการนำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ดนตรีไทยจะมีความสำคัญในการปรุงแต่งอารมณ์ ความรู้สึก การประกอบ กิจกรรมตามความเชื่อ และพิธีกรรม โดยการเข้าไปปรุงแต่งให้งานหรือพิธีกรรมนั้นเกิดความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้นแล้ว ดนตรีไทยยังมีคุณค่าต่อพัฒนาการของร่างกายและจิตใจด้วย” และณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น กล่าวว่า “ดนตรีนับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการปรุงแต่งชีวิตให้มีความสุข ผ่อนคลายความโศกเศร้า เป็นสื่อเสริมแต่งให้กิจกรรมทางประเพณี และพิธีกรรมที่มนุษย์ประกอบขึ้นนั้นเกิดความสมบูรณ์” (อานันท์ นาคคง, 2563, 11 สิงหาคม, สัมภาษณ์)

6.2.3 การประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่หน่วยงาน

ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ตามภารกิจหลักให้เป็นที่ประจักษ์ด้านนาฏดุริยางคศิลป์ ซึ่งสำนักการสังคีต กรมศิลปากร มีบทบาทหน้าที่บรรเลงในงานพระราชพิธี รัฐพิธี และพิธีการต่าง ๆ ตามจารีตประเพณี ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าเป็นการจัดงานเชิงรุก ที่มีการวางแผนงานล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ สามารถที่จะเลือกตอบสนองแรงกระตุ้นด้านศิลปวัฒนธรรมในคุณค่าด้านดนตรี หน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เข้าร่วมการบรรเลงปีพาทย์เสภาที่วังหน้า มีภารกิจหลักเช่นเดียวกับสำนักการสังคีต กรมศิลปากร ดังนั้นในการที่ได้ร่วมการบรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้านี้นี้ จึงเป็นการแสดงความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีให้เป็นที่ประจักษ์ และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ศักยภาพของหน่วยงานแต่ละแห่งด้วย ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านอัตรากำลังบุคลากร และงบประมาณเพิ่มมากขึ้น คุณค่าการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า เป็นคุณประโยชน์สูงสุดในบทบาทการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไทยที่ยั่งยืนสืบไป และให้คุณประโยชน์ในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาด้านดนตรีไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าสืบไป

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. งานวิจัยเรื่องนี้ควรมีการเผยแพร่ความรู้ด้านรูปแบบการบรรเลงวงปีพาทย์เสภา และการปรับวงปีพาทย์เสภา เพื่อเป็นแนวทางให้นักดนตรีไทยได้เรียนรู้ และนำไปปฏิบัติ
2. รูปแบบสำนวนกลอน และแนวคิดในการปรับวงปีพาทย์เสภา เป็นแนวทางที่ผู้สนใจด้านดนตรีไทย นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับเพลงอื่น ๆ ได้

6.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิธีการปรับวงปีพาทยเสภา ของเพลงประเภทหน้าทับปรับไก่ และหน้าทับสองไม้
2. ของวงดนตรีสำนักต่าง ๆ ที่มีผลงานการบรรเลงเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ ด้านดนตรีไทย

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **คู่มือการจัดการสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2538). **การพัฒนธรรมศึกษาระบบการบริหารและจัดการการพัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองดุริยางค์ตำรวจ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562, จาก <https://www.thaipoliceband.org/index.php?topic=11>
- กองดุริยางค์ทหารเรือ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562, จาก <https://www.rtnsm.com/history.html>
- กองบัญชาการ กรมดุริยางค์ทหารบก. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562, จาก <https://www.siamrath.co.th/n/111330>
- การเล่นแอ่วลาวหรือลาวแคน ในสมัยรัชกาลที่ 4. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2562, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_6320
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2523). **เครื่องดนตรีไทย พร้อมด้วยตำนานการผสมวง มโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ดวงรุ่ง อ่อนสมพงษ์. (2557). **ผลกระทบของการประชันปี่พาทย์วัดพระพิเรนทร์ต่อดนตรีไทย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- บุญช่วย โสวัตร และคณะ. (2539). **การปรับปรุงดนตรีไทยชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์
- บทกลอนไหว้ครูเสภา. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2562, จาก <https://www.sirindhornmusiclibrary.li.mahidol.ac.th/articles/>
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). **ปฐมบทดนตรีไทย**. นครปฐม: โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พัชรารวรรณ ทับเกตุ. (2543). **วิวัฒนาการของกองการสังคีต**. (รายงานวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิรุณ บุญพบ. (2549). **วิเคราะห์การขับร้องเพลงหน้าทับปรบไ้ประเภทเพลงเสภาทางฝั่งธน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลปศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2560, จาก <https://www.readthecloud.co/walk-hidden-palace-trip/>

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มนตรี ตราโมท. (2538). **ดุริยศาสตร์ของนายมนตรี ตราโมท**. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน).
- มองซิเออร์ เดอะ ลาลูแบร์ (ผู้เขียน). สันต์ ท. โกมลบุตร (ผู้แปล). (2561). **จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- มาศสุภา สีสุกอง. (2531). **พัฒนาการของการศึกษาวิชาชีพดนตรีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติศาสตร์ดนตรีและนักร้อง**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- ฤดีรัตน์ ภายราช. (2555). **สังคีตศิลป์ในสาส์นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- วิรุฬ ตั้งเจริญ. (2552). **วิสัยทัศน์ศิลปวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- วิมาลา ศิริพงษ์. (2534). **การสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีไทยในสังคมไทยปัจจุบัน: ศึกษากรณีสกุลพาทย์ โกลและสกุลศิลปบรรเลง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วงปี่พาทย์เสภาเครื่องคู่ หรือเครื่องกลาง**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560, จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=1&chap=9&page>
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2561, จาก <https://www.facebook.com/media/set/?vanity=1145764992140751&set>
- สำนักงานสังคีต. (2545). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 1**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2546). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2547). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 3**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2548). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 4**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2549). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 5**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2550). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 6**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2552). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 7**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2553). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 8**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2554). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 9**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2555). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 10**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2556). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 11**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2557). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 12**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2558). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 13**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2559). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 14**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานสังคีต. (2561). **ปี่พาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 15**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานส่งเสริม. (2562). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สำนักงานส่งเสริม. (2563). ปีพาทย์เสภาที่วังหน้าครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- อิทธิพล ใจสมัคร. (2542). ลำนำทำนองเพลงไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อาจารย์เสรี หวังในธรรม. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2561,
จาก <https://www.artbangkok.com/?p=5023>

บุคลากรกรม

- ไชยชนะ เต๊ะอ้วน. รักษาการหัวหน้ากลุ่มงานกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว. (ผู้ให้สัมภาษณ์), ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 29 เมษายน 2561 และ 12 กรกฎาคม 2562.
- ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. รองผู้อำนวยการ ฝ่ายบริหาร วิทยาลัยนาฏศิลปะลพบุรี . (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 และ 22 ธันวาคม 2563.
- นงลักษณ์ อุดรปรีชา. นาวาอากาศโทหญิง หัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 25 มิถุนายน 2562.
- นิสากร จิตถนอม. ร้อยตำรวจเอกหญิง รองสารวัตรฝ่ายดนตรี กองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 29 มิถุนายน 2562.
- บุญตา เขียนทองกุล. นักวิชาการ กรมศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 19 เมษายน 2561.
- บุญสร้าง เรืองนนท์. ศิลปินอาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 20 เมษายน 2561.
- ปรีดา อรรถกิจ. หัวหน้าฝ่ายดนตรีไทย ส่วนบริหารการดนตรี ดนตรีไทย สถาบันวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 25 เมษายน 2561 และ 5 กรกฎาคม 2561.
- ไพฑูรย์ เฉยเจริญ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 19 เมษายน 2561.
- ศักดิ์ชัย ลัดดาอ่อน. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 19 เมษายน 2561.
- สมชาย ทับพร. ศิลปิน กรมศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 19 เมษายน 2561.
- สาทิพย์ น่วมศิริ. เรือเอกหญิง รักษาการหัวหน้าหมวดดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารเรือ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 26 มิถุนายน 2562.
- สุริยะ ชิตท้วม. ผู้อำนวยการกลุ่มดุริยางค์ไทย กรมศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 24 เมษายน 2561.
- เสนาะ เรืองผึ้ง. หัวหน้าหมวดดนตรีไทย และผู้ประพันธ์ดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารบก. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 24 มิถุนายน 2562.
- อนุชา พึ่งเจริญ. พันจ่าอากาศเอก ผู้ประพันธ์ดนตรีไทย กรมดุริยางค์ทหารอากาศ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 26 มิถุนายน 2562.

บุคลากรกรม (ต่อ)

อัมภวาธู สาคริก. เลขาธิการ มุลงนิหหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) . (ผู้ให้สัมภาษณ์)
ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 16 สิงหาคม 2563.

อานันท์ นาคคง. อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์)
ณททัย สุชีลักษณ์ (ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 11 สิงหาคม 2563.

อเนก อามังกร. ผู้อำนวยการกลุ่มสำนักการสังคีต กรมศิลปากร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณททัย สุชีลักษณ์
(ผู้สัมภาษณ์). เมื่อ 24 เมษายน 2561.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปีพาทย์เสภาวังหน้า

ผู้วิจัย นางสาวณททัย สุชีลักษณ์

นักศึกษา ปริญญาโท ศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชา ดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

ตำแหน่ง ประสพการณ์ในการทำงาน

สถานที่/หน่วยงาน จังหวัด.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน..... พ.ศ.

สถานที่สัมภาษณ์ เริ่มสัมภาษณ์เวลา

ผู้สัมภาษณ์ นางสาวณททัย สุชีลักษณ์

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ประวัติ พัฒนาการ และคุณค่า ในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

1.1 ประวัติ พัฒนาการการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาวังหน้า

1.2.1 คุณค่าในการจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ด้านดนตรี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

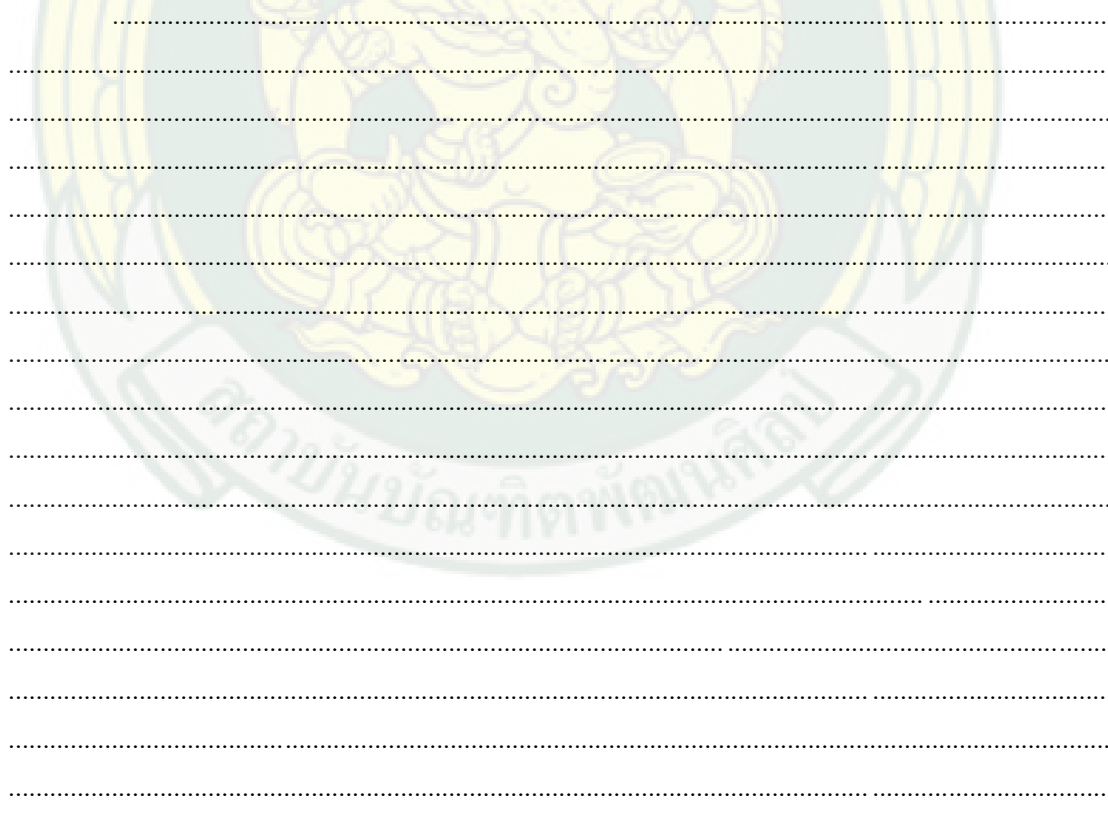
1.2.2 คุณค่าในการจัดงานปีแพทย์เสภาที่วังหน้า ด้านนักดนตรี

1.2.3 คุณค่าในการจัดงานปีพายุเฮอริเคนที่วังหน้า ด้านหน่วยงานราชการเข้าร่วมการบรรเลง

2. องค์ความรู้ของการบรรเลงปี่พาทย์เสภาวังหน้า

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

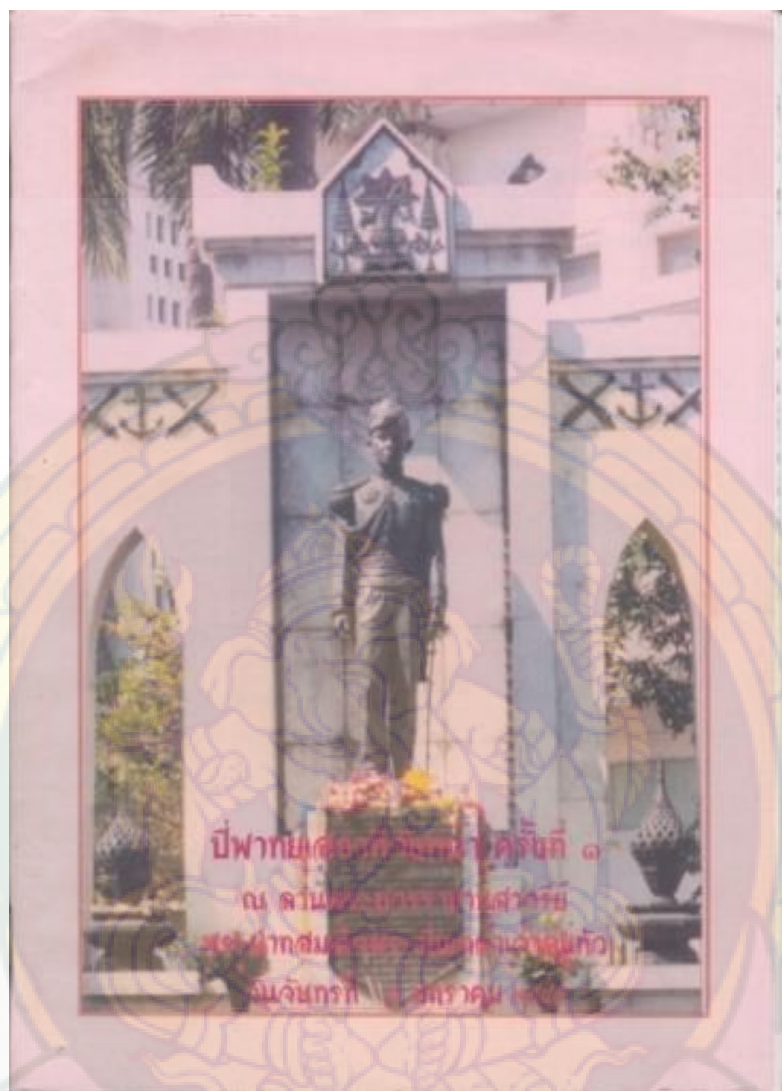

ภาคผนวก ข

QR Code สู่จิบัตร “ปีพายุ์เสภาที่วังหน้า” ครึ่งที่ 1-17

สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1

ภาพที่ 26 สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 1
ที่มา: ผู้วิจัย

สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 2

ภาพที่ 27 สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 2
 ที่มา: ผู้วิจัย

สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 3

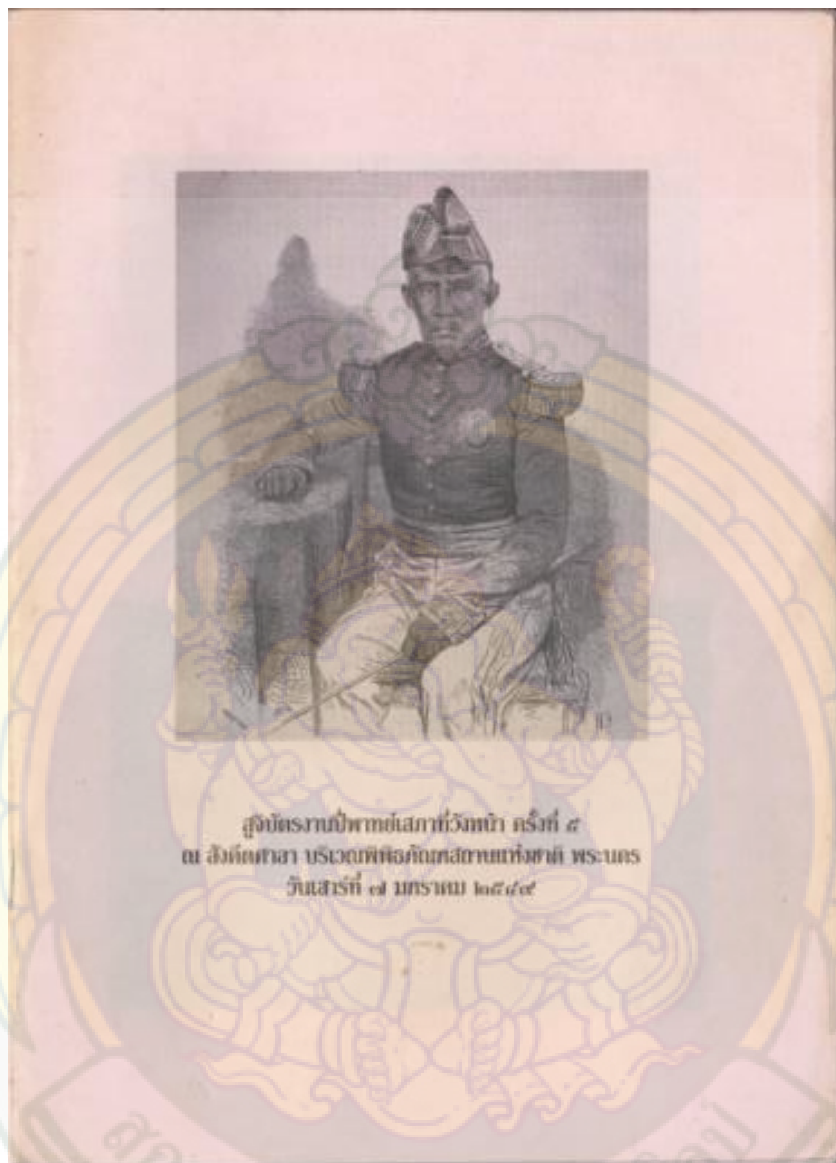
ภาพที่ 28 สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 3
ที่มา: ผู้วิจัย

สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4

ภาพที่ 29 สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 4
ที่มา: ผู้วิจัย

สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 5

สุจิตร์งานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ ๕
ณ จังหวัดมหาสารคาม บริเวณพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
วันเสาร์ที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๔

ภาพที่ 30 สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 5
ที่มา: ผู้วิจัย

สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 6

ภาพที่ 31 สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 6
ที่มา: ผู้วิจัย

สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7

ภาพที่ 32 สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 7
ที่มา: ผู้วิจัย

สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 8

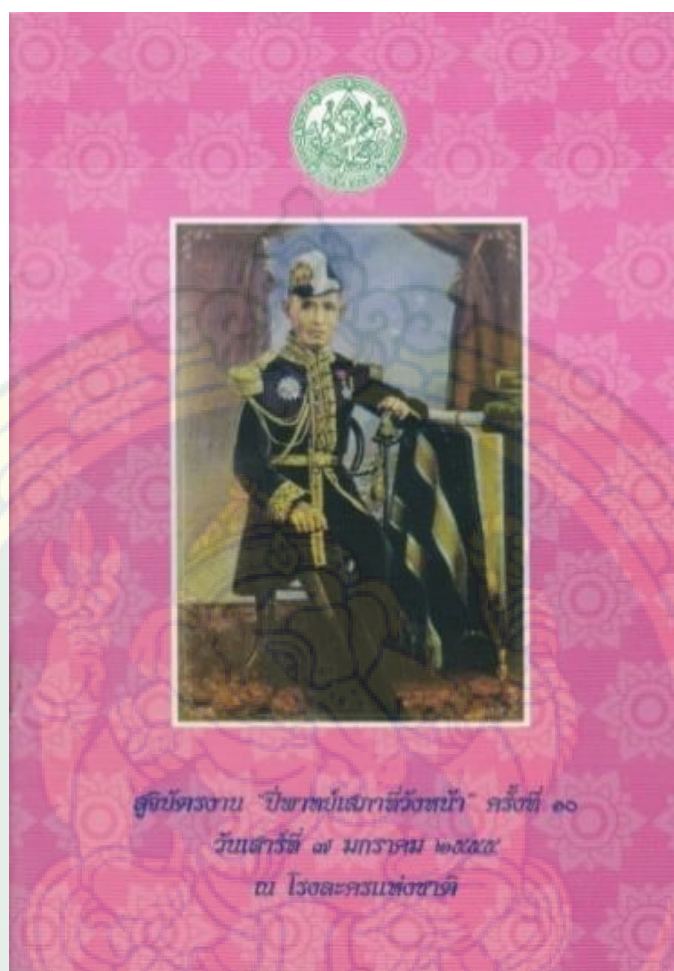
ภาพที่ 33 สุจิตร์ “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 8
ที่มา: ผู้วิจัย

สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 9

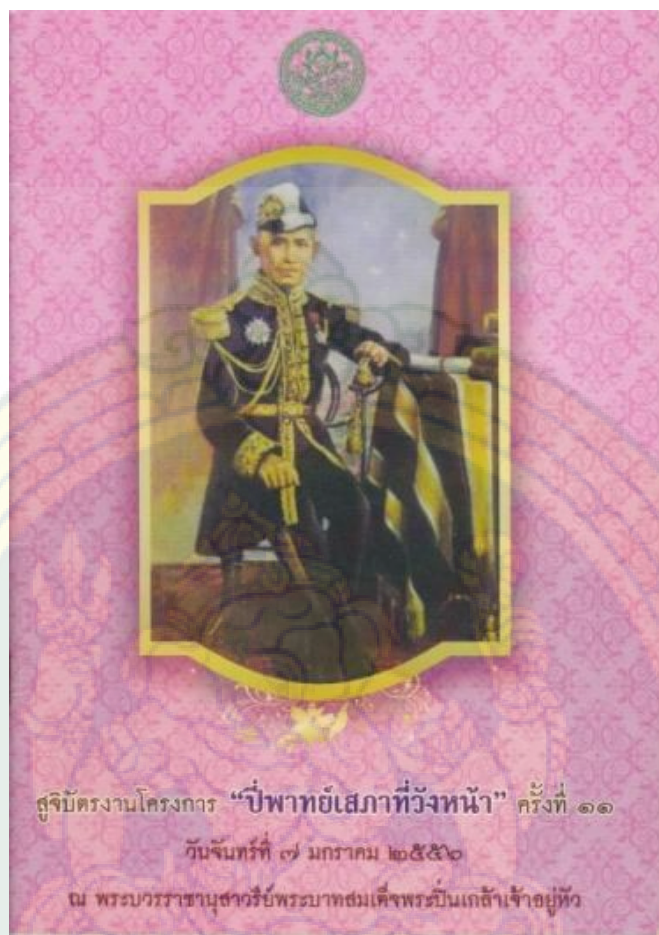
ภาพที่ 34 สื่อบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 9
 ที่มา: ผู้วิจัย

สตูดิโอ “พิพิธภัณฑ์วังหน้า” ครั้งที่ 10

ภาพที่ 35 สตูดิโอ “พิพิธภัณฑ์วังหน้า” ครั้งที่ 10
ที่มา: ผู้วิจัย

สัจจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 11

ภาพที่ 36 สัจจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 11
ที่มา: ผู้วิจัย

สตงจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 12

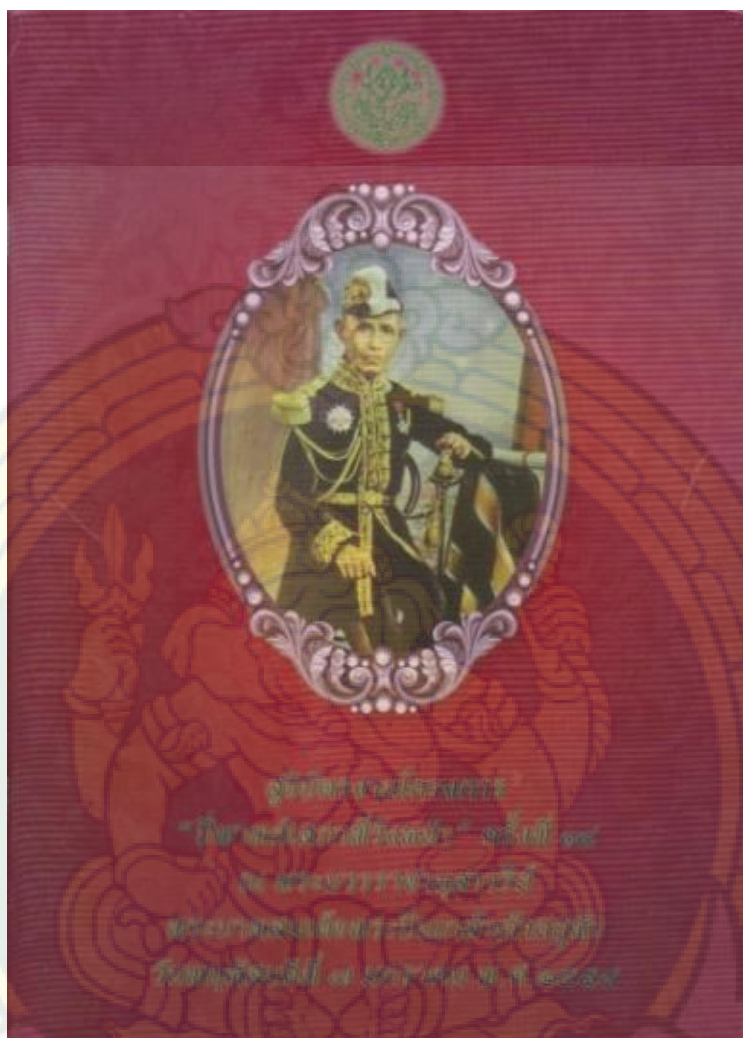
ภาพที่ 37 สตงจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 12
ที่มา: ผู้วิจัย

สตูดิโอ “พิพิธภัณฑ์วังหน้า” ครั้งที่ 13

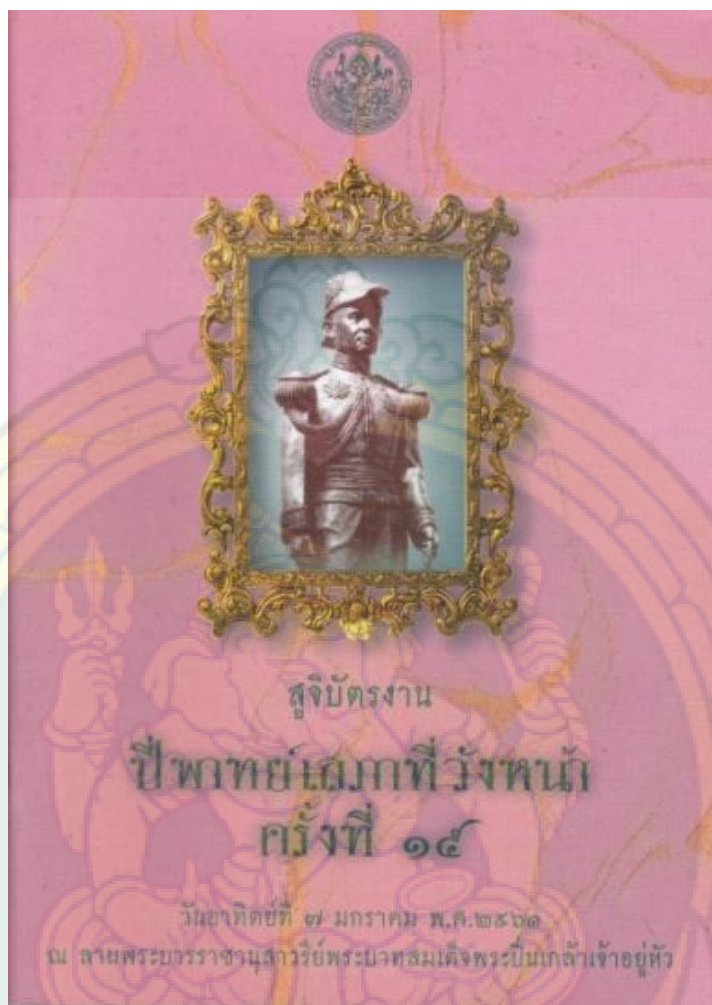
ภาพที่ 38 สตูดิโอ “พิพิธภัณฑ์วังหน้า” ครั้งที่ 13
ที่มา: ผู้วิจัย

สตูดิโอ “ป้าพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 14

ภาพที่ 39 สตูดิโอ “ป้าพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 14
ที่มา: ผู้วิจัย

สัจจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 15

ภาพที่ 40 สัจจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 15
ที่มา: ผู้วิจัย

สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16

ภาพที่ 41 สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 16
ที่มา: ผู้วิจัย

สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 17

ภาพที่ 42 สูจิบัตร “ปีพาทย์เสภาที่วังหน้า” ครั้งที่ 17
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาคผนวก ค
บรรยายกาศการจัดงาน “ปีพาศย์เสภาที่วังหน้า”

ภาพที่ 43 พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ประดิษฐานอยู่ ณ บริเวณโรงละครแห่งชาติ
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 44 พิธีบวงสรวงถวายสักการะ
พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 45 นักแสดงประกอบการบรรเลงเพลงเชิดจีน
 ถ่ายภาพที่ระลึกหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
 ครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
 ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 46 วงกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 47 วงกรมดุริยางค์ทหารบก บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 48 วงกองสวัสดิการ สำนักงานกำลังพล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 49 วงกองดุริยางค์ทหารอากาศ บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 50 วงกองดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 16
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2562
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 51 Background เวทีงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 52 ผู้บริหารสำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนักแสดง กรมศิลปากร
ถ่ายภาพที่ระลึกหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 53 การขับเสภาอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 54 การขับเสภาอาศิรวาทพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในงานปี่พาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 55 วงสำนักการสังคีต กรมศิลปากร บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 56 วงกองดุริยางค์ไทย กองการสังคีต สำนัก วัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว
บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17 เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

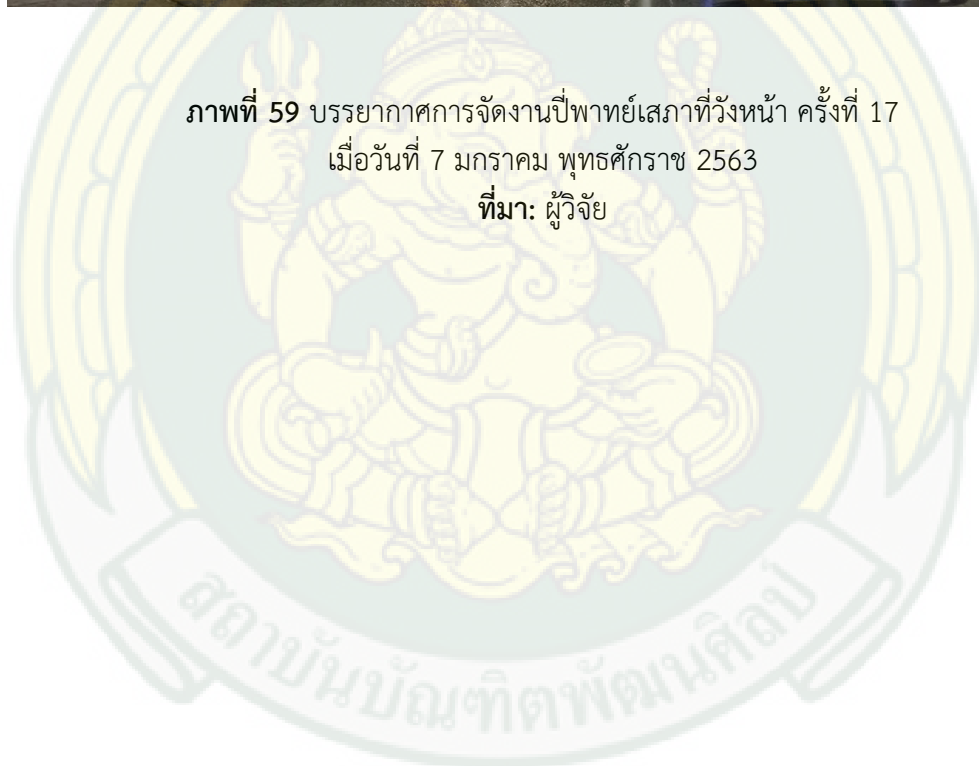
ภาพที่ 57 วงกองดุริยางค์ทหารเรือ บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 58 วงกรมดุริยางค์ทหารบก บรรเลงในงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 59 บรรยายภาพการจัดงานปีพายุ์เสภาที่วังหน้า ครั้งที่ 17
เมื่อวันที่ 7 มกราคม พุทธศักราช 2563
ที่มา: ผู้วิจัย

๗ มกราคม

วันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระราชสมภพเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๓๕๑ ทรงเป็นพระอนุชาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งพระองค์ทรงได้รับการเฉลิมพระยศบรรดาศักดิ์เป็น “สมเด็จพระราชวังบวรสถานมงคล” หรือที่ออกพระนามกันว่า “วังหน้า” มีพระเกียรติยศเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดิน และได้เสด็จมาประทับ ณ พระบวรราชวัง ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระปรีชาสามารถ ทรงรอบรู้งานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านศิลปกรรมและการดนตรี พระองค์ทรงโปรดทางศิลปะ ทั้งทางดนตรี กวี และนาฏศิลป์ ทรงริเริ่มประดิษฐ์ระนาดทุ้มเหล็กขึ้น โดยมีการจัดเล่นประกอบกับระนาดแบบเดิมรวมเป็นเครื่องดนตรี ๔ ชนิด เรียกว่า “ปีพาทย์เครื่องใหญ่” สืบมาจนทุกวันนี้

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๔๐๘
ณ พระที่นั่งอัครราชานุสรณ์

ภาพที่ 60 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การจัดงานปีพาทย์เสภาที่วังหน้า
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาคผนวก ง

สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ “ปีพาทย์เสภาวังหน้า”

ภาพที่ 61 สอบป้องกันวิทยานิพนธ์ “ปีพาทย์เสภาวังหน้า”

เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2563

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพคุณ สุตประเสริฐ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. บำรุง พาทย์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี มีป้อม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ดร. สารีศา ประทีปช่วง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(เรียงจากซ้ายไปขวา)

ที่มา: ผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวณัททัย สุชีลักษณ์
วัน เดือน ปีเกิด	27 เมษายน พ.ศ. 2535
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	368 ซอยกรุงเทพ-นนท์ 43 แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10800
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2550 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสตรีรัตนบุรี พ.ศ. 2553 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 Joan Of Arc School พ.ศ. 2558 ปริญญาตรี ศีลปสาฎกบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2563 ปริญญาโท ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
ทุนการศึกษา	โครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต สกว. ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ประจำปี 2562
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดประดู่ธรรมาธิปไตย สังกัดกรุงเทพมหานคร แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ จังหวัดกรุงเทพมหานคร 10800
ตำแหน่ง/วิทยฐานะ	ครู รับเงินเดือนอันดับ คศ. 1